BIBLISK TROSLÄRA.

BIBLISK TROSLÄRA,

AF

J. A. EDGREN.

1890.
HEMLANDET PUBL. CO'S TRYCKERI,
CHICAGO, ILL.

"*Härliga ting äro förkunnade i dig, du Guds stad! Sela.*" (Ps. 87: 3.)

Henne, som under mer än ett tjugutal af år stått vid min sida en trogen maka och en god hjelparinna i arbetet och i mödorna och vexlingarna tillegnas hjertligen detta lilla band.

FÖRORD.

Härmed fullbordas till sist den för flera år sedan påbörjade utskrifningen och publiceringen af de föreläsningar i teologi, som af författaren hållits i förbindelse med baptistsamfundets skandinaviska missionsskola i Amerika. Dessa föreläsningar, nu i bokform, innehållas i "Bibeln Guds Bok", "Bibeltolkningens lagar" och "Biblisk Troslära", hvardera afsedd för ett år i missionsskolan, i den ordning de nämnts. Vi hoppas dock de må blifva till nytta äfven utom skolan.

Hvad särskildt Trosläran beträffar har den sin grund i mångårigt studium af teologien, och synnerligen i noggrant studim af Bibeln och upprepad utläggning af denna böckernas bok allt igenom. Den är kort, blott ett sammandrag af det vigtigaste man måste veta af de stora hufvudsanningarna i det kristliga trossystemet; men det torde vara nog i en kurs, i hvilken dessutom kyrkohistorien ingår. För fullständigare afhandling måste vi hänvisa till större verk, bland hvilka vi synnerligen förorda Systematic Theology af A. H. Strong, D. D. och Systematic

Theology af Charles Hodge, D. D. — Se dessutom verk i teologien af Hovey, Boyce, Dodge, Stock, Shedd, Ullman m. fl. jemte särskilda uppsatser i teologiska ämnen af andra författare.

Vid den tolkning af skriften, som föreliggande band innehåller, har författaren, under det han känt sig styrkt i tron, djupt erfarit huru omöjligt det är att fullständigt återgifva fullheten och rikedomen af den bibliska sanningen. Den förnimmes bäst genom studium af Bibeln sjelf, till hvilket vi af allt hjerta och framför allt hänvisa. Men kan nu denna afhandling, jemte de föregående, bidraga till en bättre uppfattning af bibelordet och leda till ett flitigare studium af detsamma, så hafva de ej utarbetats förgäfves.

Synnerlig tacksamhet är författaren skyldig br. Aug. Jernberg i Chicago, genom hvars kärlek för Herrens sak och stora frikostighet icke allenast denna bok utan äfven de sista upplagorna af de tvenne föregående kunnat tryckas.

Må nu Herren välsigna läsaren, som han har välsignat författaren vid utskrifvandet af följande sidor, och honom skall vara evig ära.

Oakland, Cal., 1890.

J. A. EDGREN.

INNEHÅLLSÖFVERSIGT.

FÖRSTA AFDELNINGEN.

ANDRA AFDELNINGEN.

LÄRAN OM GUD (Teologi).

TREDJE AFDELNINGEN.

LÄRAN OM ÄNGLARNA (Angelologi).

FJERDE AFDELNINGEN.

LÄRAN OM MENNISKAN (Antropologi).

FEMTE AFDELNINGEN.

LÄRAN OM FRÄLSNINGEN (Soteriologi).

Sid.

SJETTE AFDELNINGEN.

LÄRAN OM FÖRSAMLINGEN (Ekklesiologi).

SJUNDE AFDELNINGEN.

LÄRAN OM DE YTTERSTA TINGEN (Eskatologi).

FÖRSTA AFDELNINGEN.

INLEDNING.

1. *Religionen är till sitt väsen lifsgemenskap med Gud.* Till denna gemenskap skapades och bestämdes menniskan, derföre har hon af naturen behof deraf. Detta behof utvecklas till sann religion endast derigenom, att Gud så meddelar sig åt menniskan, att hos henne uppväckes och underhålles en lefvande tro, det är en på erfarenhet grundad öfvertygelse om Guds varande och om sanningen af hans uppenbarelse jemte en personlig hängifvenhet åt Gud. Denna hängifvenhet yttrar sig i lofprisning och bön samt i hvarje af Guds ord föreskrifven dygd och god handling. Religionen har alltså sitt säte uti menniskans innersta varelse, uti hennes väsens medelpunkt, som kallas hjertat. Den är dock ej endast, om än först och främst, en känslans och kärlekens sak, den inbegriper menniskans hela person lighet. Hvad hjertat erfar af den kända sanningen och af Guds Helige Andes kraft, det uppfattas vidare och erkännes af förståndet, under det böjes viljan, och till öfverensstämmelse dermed bildas det yttre lifvet.

2. *Religionens kunskapskällor* äro dels naturen, dels erfarenheten och dels Bibeln.

Af naturen kan menniskan ega tillräcklig kännedom om Gud för att vara utan ursägt, om hon ej vänder sig till honom. Men naturen är dock ej nog till kännedom om Guds frälsningsplan och om lifvet efter detta. Derför har Gud gifvit oss en särskild i Bibeln antecknad uppenbarelse. Denna motsäges icke af naturen, under det den innehåller mera religiös sanning än naturen innehåller.

Den andliga erfarenheten skänker oss mycken och vigtig förklaring öfver religionen, enär sjelfva dess väsen är religion eller lifsgemenskap med Gud. Men på det vi ej i vår ofullkomlighet skulle vilseledas af känslan eller förnuftet, har Gud gifvit oss sitt ord till ofelbar ledning i allt som tillhör religionen.

Bibeln innehåller såsom gudomlig textbok med absolut riktighet och i alltillräcklig fullkomlighet religionens alla sanningsmoment, så att denna Guds bok, rätt tolkad, utgör i och för sig en fullkomlig trosnorm och är en tillräcklig källa för en sann uppfattning af religionens hela innehåll.

3. *Den bibliska troslärans eller teologiens ändamål* är att klart och riktigt uppställa den kristna religionens väsentligaste sanningar, uppvisande hvad dessa äro, samt deras inbördes sammanhang och förhållande. Till detta arbete bör teologen komma med så mycken andlig erfarenhet och så mycken kunskap som möjligt. Synnerligen bör han ega tillräckliga kunskaper i naturvetenskap, historia, filosofi, teologi och exegetik. Till det sista hör noggrant och upprepadt studium af hela Bibeln. Detta bör för en

längre tid hafva varit hans hufvudstudim och bör alltid vara det; ty hans arbete, om det skall vara af högsta värde, måste bestå just uti en framställning af Bibelns läror, sådana han genom noggrann och fullständig bibelforskning funnit dem vara.

4. Den bibliska trosläran är alltså väsentligen *en bibeltolkning*, hvarigenom det i Bibeln innehållna kristliga trossystemet framvisas. Den kan aldrig uttöma Bibelns hela innehåll, ty dels afhandlar den icke hela innehållet, om än detta ingår med i grunden för dess satser, och dels kan ingen enda menniska eller flera tillsammans gå till hela djupet af allt hvad Guds ord innehåller. Den kan derföre aldrig intaga Bibelns rum, och dess studium kan aldrig blifva så vigtigt eller så rikhaltigt som ett fullständigt studium af hela Bibeln. Men den kan bidraga till en förklaring af Bibeln och till sundhet och enhet i uppfattningen af dess ledande sanningar. Detta sednare är ock den nytta man synnerligen väntar sig få utaf den.

5. Enär alltså Bibeln synnerligen utgör troslärans grund och ensam är dess auktoritet, böra vi påminna oss, att *Bibeln är Guds bok, gifven genom inspiration.*

Att Bibeln är af Gud vet man af följande skäl:

a) Forskningen har ådagalagt de bibliska skrifternas äkthet, integritet och trovärdighet.

b) Beskaffenheten af Bibelns läror bekräftar dess gudomliga ursprung.

c) Dess underverk och profetior bekräfta detsamma.

d) Dess enhetliga byggnad, hvari visar sig en stor verldsplan för menniskoslägtets frälsning, och dess inflytande i historien, hvarigenom denna verlds plan vinner förverkligande, anger, att Gud är ytterst Bibelns ursprung.

e) Härtill kan slutligen läggas den sanne kristnes andliga erfarenhet, hvarigenom han vet sig i Bibeln ega Guds ofelbara ord.

f) Att Bibeln är gifven genom inspiration, det är genom en sådan den Helige Andes inverkan på de bibliska skrifternas författare, att dessa riktigt och fullständigt uttryckte i skrift just hvad Gud ville i denna form gifva menskligheten till ofelbar ledning, det framgår såväl af Bibelns hela innehåll som af dess egna utsagor derom.*)

6. Vi böra äfven påminna oss *lagarna för Bibelns tolkning*, af hvilka vi här i korthet angifva de följande.

a) Man måste tolka Bibeln i en rätt kristlig anda.

b) Man måste tolka med hänsyn till den vigtiga sanningen, att bibelordet är af Gud genom menniskor: alltså med hänsyn till Bibelns enhet och uppenbarelsens utveckling, samt med hänsyn till lagarna för tydning af mensklig skrift i allmänhet. Häraf följer vidare, att man bör

c) Lägga till grund för sin tolkning den bästa genom textkritiken faststälda grundtext.

d) Man bör iakttaga allt som hör till lexikaliskt och grammatiskt studium af texten.

---

*) Se fullständigt "Bibeln Guds bok" af J. A. Edgren.

e) Man bör iakttaga allmänna fornförhållanden, de omständigheter under hvilka en ifrågavarande del af Bibeln nedskrefs, författarens personliga stil, samt afsigten med det skrifna.

f) Man bör tolka med hänsyn till sammanhang, parallelställen och trons analogi eller Bibelns trosinnehåll i allmänhet.

g) Man bör iakttaga det egendomliga i Bibelns bildspråk, typer och profetior. *)

Bibeltolkningens metod är alltså induktiv.

7. Den bibliska teologien, såsom häri angifven, sammanfaller med den systematiska, hvilken dock understundom är mera spekulativ, än vi skulle förorda. Den spekulativa teologien tillhör lika mycket filosofien som bibelforskningen. Men de satser, hvilkas grund är uteslutande eller allt för mycket det svaga och lätt vilseledda menniskoförnuftet, sakna såsom otillförlitliga auktoritet. Häri den spekulativa teologiens underlägsenhet under den strängt bibliska. Den polemiska teologien redogör för olika uppfattningar, vederlägger det oriktiga och söker fastställa det riktiga. Den tillhör alltså till stor del kyrkohistorien.

8. Det är vår afsigt att inskränka oss så mycket som möjligt till biblisk teologi, utan mycken hänsyn till falska uppfattningar och filosofiska spekulationer. Men här ega vi också ett fält, som är så rikt, att det gerna kunde fördelas mellan flere forskare och gifva upphof till många volymer. Det är ock af ojemförlig vigt, enär det ligger så helt

---

*) Se fullständigt "Bibeltolkningens Lagar" af J. A. Edgren.

och hållet inom det gudomliga inspirerade ordets område.

Med dessa förberedande anmärkningar skola vi nu komma till de bibliska lärorna i följande ordning:

I. Läran om Gud.
II. Läran om änglar.
III. Läran om menniskan.
IV. Läran om frälsningen.
V. Läran om församlingen.
VI. Läran om de yttersta tingen.

ANDRA AFDELNINGEN.

LÄRAN OM GUD.

(*Teologi.*)

KAP. I.

Inledande Anmärkningar.

Gud är en personlig Ande, oändlig och fullkomlig, skapelsens ursprung, stöd och mål.

Enär han är den oändlige, kan han ej af ändliga varelser fullkomligt fattas. Han kan dock riktigt fattas, så långt han för dem uppenbarat sig; ty sådan som han uppenbarat sig, sådan är han.

Enär Gud har uppenbarat sig i naturen, bär naturen sjelf vittnesbörd om honom. Detta vittnesbörd finna vi först och främst i menniskans eget väsen, sedan äfven i den yttre naturen och i historien, men fullkomligast har Gud uppenbarat sig genom bibelordet.

Sålunda kan man vara viss om Guds existens omedelbart genom sitt eget väsens daning. Känslan af ansvar, af beroende, af behof af gemenskap med Gud, hänvisar till honom såsom den personlige, allnärvarande Anden, af hvilken och för hvilken menniskan skapats (*det moraliska beviset*). Man kan tänka sig den oändligt fullkomlige. Till detta begrepp hör nödvändigt och derföre verkligt varande,

så att, när man tänker sig den oändlige Guden, tänker man icke på en som möjligen kan vara, utan på en som är i verkligheten såväl som i tanken (*det ontologiska beviset*).

Vidare, när man betraktar verldsalltet, sluter man genom kausalsammanhanget i verlden till en första orsak, som är verldens och sin egen grund; och af menniskan såsom en i sin högre natur omedelbar skapelse sluter man till den första orsakens natur såsom en personlig Ande (*det kosmologiska beviset*). Af ändamålsenligheten i verlden sluter man till en tillräcklig personlig danares tillvaro (*det teleologiska beviset*).*)

Genom Bibeln uppenbarar Gud sig vida mera fullkomligt. Den förutsätter med rätta Guds existens, ty dels tillhör Gudsmedvetandet menniskonaturen, och dels uppenbarade sig Gud för menniskan från begynnelsen.

Vi vända oss derföre till denna, religionens ofelbara kunskapskäll, för att bäst, säkrast och fullkomligast inse, hvad och hurudan Gud är.

KAP. II.

Guds egenskaper.

Med Guds egenskaper mena vi vissa uppenbarade fullkomligheter i Guds väsen, som angifva hvad och hurudan Gud är.

Enär Gud uppenbarat sig sådan Han är, veta vi, att Hans uppenbarade egenskaper äro verkliga samt

*) Se dessa bevis fullständigare utvecklade i "Bibeln Guds Bok" af J. A. Edgren.

från hvarandra skiljaktiga. Hans allmagt är icke detsamma som hans allvishet, hans kärlek är icke detsamma som hans rättfärdighet o. s. v. Ej heller få de otillbörligt söndras ifrån hvarandra, enär de tillhöra ett och samma gudomsväsen. När Gud handlar, är det hela hans väsen som handlar, alltså i full öfverensstämmelse med allt hvad Gud är. Gud motsäger icke sig sjelf, vare sig han handlar i kärlek eller rättfärdighet, i förbarmande eller vrede.

Enär menniskan är skapad efter Guds beläte, kan hon af sitt eget väsen i någon mon samt riktigt bedöma hvad Guds väsen måste vara. Dock bör detta icke ske utan hänsyn till Guds sjelfuppenbarelse i ordet. När man så gör, söker man kännedom om Gud, dels genom att tillskrifva honom i fullkomlig grad allt det goda i skapelsen, dels genom att från honom utesluta all ofullkomlighet, som vidlåder skapelsen; och dels genom att tillskrifva honom sådana egenskaper, som han måste hafva för att vara verldens skapare. Sedan har man indelat dessa egenskaper i negativa, som utesluta ofullkomlighet, och positiva, som tillskrifva fullkomlighet; eller ock i absoluta eller immanenta, som angifva hvad Gud är i sig sjelf utan afseende på verlden, och relativa eller transitiva, som angifva hurudan Gud är i förhållande till verlden. Den sednare klassen af dessa egenskaper visar emellertid tillbaka till den förra och sammanfaller med den. Hvad Gud är i sitt förhållande till verlden, det är han i sig sjelf, oberoende af verlden. I sin verldsstyrelse är Gud t. ex. rättfärdig, ty han är i sig sjelf den absoluta helighe-

ten, han är förbarmande, ty han är i sig sjelf den absoluta kärleken, han är sannfärdig, ty han är i sig sjelf den absoluta sanningen, han är allsmägtig, ty han är i sig sjelf den absoluta magten o. s. v. Vi skola derföre icke uppställa Guds absoluta och relativa egenskaper såsom skilda åt, utan i någon lämplig ordning angifva Guds egenskaper i allmänhet, kommande ihåg, att sådan som Gud uppenbarat sig i verlden, sådan är han i sitt eviga af verlden oberoende väsen.

a) *Gud är en personlig ande.* Begreppet ande utesluter allt materielt. Gud består ej af materie, han är helt och hållet ande. Denna den heliga skrifts egna uppgift angifver otvetydigt, att Gud är helt och hållet oberoende af verlden. Verlden är icke en Guds existensform, ty då vore Gud ej ande blott, då vore han andekroppslig; men detta är han icke enligt Bibeln. När kroppsdelar nämnas ifråga om Gud, begagnas tydligen endast bilder, lånade ur menniskoverlden (antropomorfismer). Gud är Gud helt och hållet oberoende af verlden, och verlden nämnes i Bibeln endast såsom en produkt af hans allsmägtiga vilja. Han är den lefvande Guden, det absoluta lifvet, och han är personlig, det är ett sjelfmedvetet och sjelfbestämmande sedligt väsen, hvarom Bibeln bär vittnesbörd från början till slut.

"Gud är en ande" (Joh. 4: 24). "En ande har icke kött och ben, såsom I sen mig hafva" (Luk. 24: 39). "I begynnelsen skapade Gud himmelen och jorden" (1 Mos. 1: 1). "Herren är den sanne Guden, en lefvande Gud, en evig konung" (Jer. 10: 10). "Jag är den jag är" (2 Mos. 3: 14).

b) *Gud är evig.* Med Guds evighet förstå vi, att Gud är utan begynnelse, utan tidsföljd, utan ända, att allt från evighet till evighet är för honom såsom närvarande. Gud fann ej tiden utan förordnade den, den har sin grund i Guds tidlösa evighet. Dock träder Gud så i förhållande till tiden, att han känner den såsom tid och känner allt som försiggår i tidsföljd såsom föregående och efterföljande.

"Så sant jag lefver i evighet" (5 Mos. 32: 40). "En tillflyktsort är urtidens Gud, och nedåt sträcka sig hans eviga armar" (5 Mos. 33: 27). "Förr än bergen danades och du skapade jorden och verlden är du, Gud, från evighet till evighet" (Ps. 90: 2). "Förr än Abraham var född, är jag" (Joh. 8: 58). "Hvilken Gud före tidens begynnelse har förut bestämt" (1 Kor. 2: 7). "Evigheternas konung" (1 Tim. 1: 17). "Den Evige" (Es 57: 15).

c) *Gud är oföränderlig.* Gud är i sitt väsen och varande evigt densamme. Hans natur förändras icke, hans beslut förändras icke. Skapade varelser må förändras, så att Guds handlingssätt mot dem blir annat än det var; men dermed förändras icke Gud. Han handlar fortfarande efter sin natur och efter sitt eviga rådslut. Sålunda kan det i samma kapitel sägas om Gud, att han ångrar sig, och att han icke är en menniska, att han sig något ångra låter (1 Sam. 15: 11, 29, 35). Se äfven i 1 Mos. 6: 6 ett starkt uttryck af Guds misshag till den i synd sjunkna menskligheten. Sådant misshag måste Gud tillfölje af sin oföränderliga helighet ega, då menniskan intagit den ställning till honom, som

hon intog före floden. Vore det icke så, så vore Gud föränderlig; ty då vore han icke längre helig. Guds oföränderlighet innebär således icke en liflös orörlighet. Den tillåter, ja fordrar, en fri verksamhet i full öfverensstämmelse med alla Guds egenskaper. All sådan verksamhet är förutsedd och ingår med i Guds eviga verldsplan.

"Gud är icke en menniska, att han skulle kunna ljuga, eller ett Adams barn, att han skulle kunna något ångra" (4 Mos. 23: 19). "De (himlarna) varda förvandlade, men du är densamme" (Ps. 102: 27, 28). "Jag är Herren, jag förändras icke" (Mal. 3: 6). "Ljusens Fader, hos hvilken ingen förvandling finnes eller någon vexlingens skugga" (Jak. 1: 17). "Mitt beslut skall bestå, och all min vilja skall jag göra" (Es. 46: 10).

d) *Gud är allestädes närvarande.* Gud är icke närvarande på ett materielt sätt såsom t. ex. atmosferen är öfver allt på jordens yta; ty då vore blott en del af Gud här och en del der, men Gud i sin helhet vore hvarken här eller der. Gud är ej heller närvarande blott med sin styrande magt, under det han sjelf bor i någon aflägsen del af verlden eller utom verlden. Nej, Gud, den oändlige Anden, oberoende af materien, är i hela sin fullhet allestädes närvarande. Uti och utom verlden är Gud, Gud odelad, Gud i sin fullhet. Dock uppenbarar Gud sin närvaro annorlunda på ett ställe än på ett annat: annorlunda i församlingen än i verlden, annorlunda i himmelen än på jorden.

"Herrens ögon äro öfver allt, de speja på onda

och goda (Ordspr. 15: 3). "Hvart skall jag gå för din anda, och hvart skall jag fly undan för ditt ansigte?" (Ps. 139: 7). "Är icke jag den, som uppfyller himmel och jord? Säger Herren" (Jer. 23:24). "Ehuru han icke är långt borta från hvar och en af oss; ty i honom lefva vi, röra oss och äro till" (Apg. 17: 27, 28). "Ty Herrens ögon äro vända till de rättfärdiga och hans öron till deras bön, men Herrens ansigte är emot dem, som göra det onda" (1 Petr. 3: 12). "Se himmelen och alla himlars himlar kunna icke rymma dig" (1 Kon. 8: 27).

e) *Gud är allsmägtig.* Gud kan göra hvadhelst han vill. Han vill aldrig göra något, som icke öfverensstämmer med hans väsens fullkomligheter, ty det vore en ofullkomlighet. Naturlagarna äro endast ett uttryck af Guds vilja, men icke gränsen för hans allmagt. Om Gud vill verka på annat sätt eller efter andra lagar, så kan han det. Han kan ock när som helst ingripa i naturens ordning. När hans ändamål så fordrar, då gör han det, som underverken bevisa. När Gud ingriper i naturens ordning, må han begagna för oss okända naturlagar, eller ock handla oberoende af alla förordnade lagar helt enkelt efter sin vilja. Det är, Gud kan handla efter sin absoluta vilja närhelst och hurhelst han vill.

"Jag är Gud allsmägtig" (1 Mos. 17: 1). "Jag är Herren, som har skapat allt" (Es. 44: 24). "Det är ock min hand, som har grundat jorden, och min högra hand, som har utspänt himmelen" (Es. 48: 13). "För Gud är allt möjligt" (Matt. 19: 26). "Gud.... som gör de döda lefvande och kallar det som icke är,

såsom om det vore" (Rom. 4: 17). "Efter dens beslut, som verkar allt efter sin viljas råd" (Efes. 1: 11). "Bär allt med sin magts ord" (Ebr. 1: 3). "Den allsvåldige" (Uppb. 1: 8). "Undergörande" (2 Mos. 15: 11).

f) *Gud är allvetande.* För Guds medvetande är allting i det förflutna, närvarande och tillkommande på en gång fullkomligt kändt. Gud vet om allt som var, som är och som blifver, om allt verkligt och allt möjligt. Gud känner derföre på förhand alla fria varelsers fria handlingar. Han förstår äfven allting fullkomligt, förstår det i dess innersta grund, förstår det i alla möjliga förändringar och förhållanden. Han förstår sig sjelf helt och hållet. Han vet och förstår allt på ett evigt sätt, utan tidsföljd i hans eget medvetande utan att minnas, utan att resonera, ty allt är på en gång närvarande för honom. Dock träder han i förhållande till skapelsen såsom skapelse och känner allt efter de lagar, som han nedlagt deri.

"Herren skådar ned af himmelen och ser alla menniskors barn .... och gifver akt på alla deras gerningar" (Ps. 33: 13—15). "Ehvad jag sitter eller uppstår, vet du det, du förstår mina tankar fjerran ifrån. Ehvad jag går eller ligger, förnimmer du det, och med alla mina vägar är du förtrogen" (Ps. 139: 2). "Han räknar stjernornas tal och ropar dem alla vid namn. Stor är vår Herre och rik på kraft; för hans förstånd är ingen gräns" (Ps. 147: 4, 5). "Nya ting förkunnar jag. Förr än det skjuter upp i dagen låter jag eder höra det" (Es. 42: 9). "Han vet hvad

i mörkret är" (Dan. 2: 22). "Intet skapadt är osynligt inför honom, utan allt är blottadt och uppenbart för hans ögon, hos hvilken vi hafva att göra räkenskap" (Ebr. 4: 13). "Gud .... vet allt" (1 Joh. 3: 20).

g) *Gud är allvis.* Gud icke allenast vet och förstår allting, han kan också välja de bästa medel för att vinna de bästa ändamål och gör det alltid, detta är Guds allvishet. Ju bättre vi känna Guds verk och ord, desto bättre inse vi Guds allvishet. Om vi understundom ej skulle förstå hvarföre Gud gör så eller så, böra vi komma ihåg, att vårt förstånd och vår visdom icke kunna jemföras med Guds. Ett barn kan icke fatta en vis statsmans planer, mycket mindre kunna vi uti allt fatta Gud.

"Den Allvises under" (Job. 37: 16). "Huru stora äro dina verk, o Herre, med vishet har du gjort dem alla" (Ps. 104: 24). "Såsom himmelen är högre än jorden, så äro ock mina vägar högre än edra vägar, och mina tankar än edra tankar" (Es. 55: 9). "Visheten och magten höra honom till" (Dom. 2: 20). "O hvilket djup af rikedom och visdom och kunskap hos Gud! Huru outgrundliga äro icke hans domar, och huru outransakliga hans vägar" (Rom. 11: 33). "Nåds rikedom, hvilken han har låtit öfverflöda på oss i all visdom och förstånd" (Efes. 1: 7, 8). "Guds mångfaldiga vishet" (Efes. 3: 10). "Gud, den ende vise" (Rom. 16: 26).

h) *Gud är helig.* Gud är fullkomligt ren i sitt väsen. Denna renhet innebär å ena sidan fullkomlig frihet från all besmittelse af det onda, och å den andra absolut kärlek till det goda och hat till det

onda. Gud är och vill evigt vara sedligt fullkomlig. Derföre är Gud i sitt förhållande till verlden den absolut rättfärdige. Han låter icke dygden blifva obelönad och lemnar icke lasten obestraffad, och han frälsar ingen utan genom en metod, som fullkomligt tillfredsställer hans rättfärdighet. I Guds helighet är grunden för all sedlig lag. Vi skola vara heliga, ty Gud är helig.

"Ho är såsom du, härlig i sin helighet" (2 Mos. 15: 11). "Ty Herren din Gud är en förtärande eld" (5 Mos. 4: 24). "Tu du är icke en Gud, som hafver behag uti ogudaktighet" (Ps. 5: 5). "Och dock är du helig och bor ibland Israels lofsånger" (Ps. 22: 4) — ehuru Messias måste lida. "Ty helig är Herren, vår Gud" (Ps. 99: 9). "Den helige Guden bevisar sig helig genom rättfärdighet" (Es. 5: 16). "Helig, helig, helig är Herren Zebaoth" (Es. 6: 3). "Dina ögon äro för rena att se det onda, och du uthärdar icke att se orättfärdighet" (Hab. 1: 13). "Gud är ett ljus och intet mörker är i honom" (1 Joh. 1: 5). "Ty alla hafva syndat och äro utan berömmelse inför Gud, och varda rättfärdige utan förskyllan af hans nåd genom återlösningen i Kristus Jesus, hvilken Gud har framstält till ett försoningsoffer medelst tron, genom hans blod, för att visa sin rättfärdig het...." (Rom. 3: 23—26). "Hvem är, som vill fördöma? Kristus är den som har dött, ja än mer..." (Rom. 8: 34). "Utan såsom den helige, som har kallat eder, varen ock I heliga i all Eder umgängelse; ty det är skrifvet: Varen heliga; ty jag är helig" (1. Petr. 1: 15, 16).

i) *Gud är sannfärdig.* Såsom helig måste äfven Gud vara sannfärdig. Han är motsatsen till all lögn, till allt svek. Han är sanningen sjelf. Häraf följer, att Guds handlingar och uppenbarelser i verlden stå i full öfverensstämmelse med hans väsens sannfärdighet. Hans domar äro sanna. Hans ledning följer sanningens lag. Hans löften och hotelser äro sanna. Hans varningar hafva sanningen till grund. Allt hans ord är sant.

"Den som antager hans vittnesbörd, han har beseglat, att Gud är sannfärdig" (Joh. 3: 33). "Den som har sändt mig är sannfärdig" (Joh. 8: 26). "Sanningens Ande" (Joh. 14: 17). "Trofast är den, som kallat eder, han skall ock göra det" (1 Tess. 5: 24). "Ty alla Guds löften äro ja i honom, derföre ock amen genom honom, Gud till ära genom oss" (2 Kor. 1: 20). "I hopp om evigt lif, hvilket Gud, som icke kan ljuga, från eviga tider har utlofvat" (Tit. 1: 2). "Vår Guds ord blifver evinnerligen" (Es. 40: 8). "Om vi bekänna våra synder, så är han trofast och rättfärdig, så att han förlåter oss synderna och renar oss från all orättfärdighet" (1 Joh. 1: 9).

j) *Gud är kärleksfull.* Han är den oändliga, fullkomliga kärleken. Det fullkomliga föremålet för denna kärlek finner Gud i sig sjelf såsom den oändligt fullkomlige treenige Guden. Af vår egen natur förstå vi, att kärleken innebär välbehag till och hängifvenhet åt sitt föremål, samt glädje i känslän af att ega detta föremål och kunna meddela sig åt det. Inom Gudomen såsom oändligt fullkomlig måste välbehaget, hängifvenheten och sällheten vara

absolut fullkomliga. Så är Gud i sin egen sjelfkännedom den absolut salige Guden. Han behöfde icke verlden såsom ett föremål för sin kärlek, utan är af evighet sig sjelf allnog.

I förhållande till verlden gifver Guds kärlek sig tillkänna i öfversvinnelig godhet, nåd och barmhertighet, i medlidande, långmodighet och tålamod och äfven i outsägligt välbehag till de frälsta.

"Den som icke älskar, han känner icke Gud, ty Gud är kärlek" (1 Joh. 4: 8, 16). "Denne är min älskade Son, i hvilken jag har ett godt behag" (Matt. 3: 17). "Min mat är att göra dens vilja, som har sändt mig, och fullborda hans verk" (Joh. 4: 34). "Vid Andens kärlek" (Rom. 15: 30). "Ty han låter sin sol uppgå öfver onda och goda och låter regna öfver rättfärdiga och orättfärdiga (Matt. 5: 45). "Ty så älskade Gud verlden, att han utgaf sin enfödde Son, på det att hvar och en som tror på honom icke må förgås, utan hafva evigt lif" (Joh. 3: 16). "Men Gud bevisar sin kärlek till oss deruti, att Kristus har dött för oss, medan vi ännu voro syndare" (Rom. 5: 8). "På det att han i de kommande tiderna skulle visa sin nåds öfversvinneliga rikedom genom sin godhet mot oss i Kristus Jesus" (Efes. 2: 7). "Skulle än en qvinna förgäta sitt dibarn..... Ja, om hon än förgåte honom, skall jag icke förgäta dig" (Es. 49: 15). "Skön är du i allo, min älskade, och på dig är ingen fläck" (Hög. Vis. 4: 7).

k) *Gud är oändlig.* För hans natur fins ingen gräns. Han är icke blott den evige och allestädes närvarande, utan den i hela sitt väsen, i all sin lifs-

kraft oändlige. Såsom sådan har han lif i sig sjelf, har ej fått det utifrån. Såsom sådan är han ock en. Alla hans egenskaper äro blott yttringar af ett och samma väsen. Han är ock den ende Guden. Ingen Gud kan finnas utan han allena. Såsom den ende är han ock den absolute. Intet står oberoende vid sidan af honom. Allt annat, som är, har blifvit till genom honom och står i beroende af honom.

"Stor är Herren .... Ditt majestäts stora härlighet och dina under vill jag begrunda" (Ps. 145: 3, 5). Kan du fatta Guds djuphet, eller kan du fatta den Allsmägtiges fullkomlighet? Den är hög såsom himmelen .... djupare än afgrunden".... (Job 11: 7—9). "Jag är alfa och omega".... (Uppb. 1: 8). "Ty såsom Fadren har lif i sig sjelf" (Joh. 5: 26 med 14: 6). "Herren allena är Gud och ingen annan" (5 Mos. 4: 35). "Jag är den förste, och jag blifver den siste, och utan mig är ingen Gud" (Es. 44: 6). "Men evigheternas konung, den oförgänglige, osynlige, den ende Guden vare pris och ära i evigheters evighet!" (1 Tim. 1: 17). "Genom detta är allt gjordt" (Joh. 1: 3).

KAP. III.

Treenigheten.

Det tillhör Guds fullkomlighet, att i sin personlighet vara treenig. Han är på samma gång Fadren, Sonen och den Helige Ande. Denna åtskilnad i den ende Guden är evig och så stor, att Sonen kan säga

till Fadren du, och om Anden han. Fadren, Sonen och Anden hafva hvardera särskildt sjelfmedvetande samt på samma gång medvetande om fullkomlig väsensenhet. Gud känner sig sjelf såsom Fader, Son och Ande. Det ömsesidiga inneboendet är fullkomligt, den ene är icke utan den andre, enheten är fullkomlig, dock uppfyller den ene företrädesvis ett, den andre ett annat moment i Guds lif. Fadren är, så att säga, grundlifsyttringen inom Gudomen. Sonen är ett evigt uttryck af Fadrens härlighet och i tiden uppenbararen af Gud, hvarföre han ock kallas Ordet. Anden utgår af Fadren, sändes af Fadren och Sonen, lifgifvande, helgande, återförande till Gud. Åtskilnaden är hypostatisk *), icke personlig i samma mening som bland menniskor, om än så mycket af personlig art, att man i alla tider funnit sig föranlåten att tala om Gudomspersonerna. Förhållandet mellan den ene och den andre företer ett logiskt företräde, men icke ett företräde i ära eller härlighet eller i väsen. Alltså finna vi af uppenbarelsen, men icke af naturen, att när vi stiga från det skapade till Skaparen, så företer personligheten en trefald. Visserligen innehåller naturen nödvändiga trefalder, hvari en viss treenighet framskymtar, såsom ljuset med sina tre grundfärger: blått, gult, rödt; menniskan med ande, själ och kropp; familjen: fader, moder, barn; sjelfmedvetandet med sina tre nödvändiga moment: det tänkande jaget, det tänkta jaget och föreningen af de två uti ett och samma jag o. s. v. Men

*) Från det grekiska hypostasis i Ebr. 1: 3, som der betyder Fadrens väsen, Fadren sjelf: "Hans väsens afbild" eller aftryck.

intet af allt detta kan likväl förklara den gudomliga treenigheten, hvilken är af personlig art och öfvergår allt skapadt. I sin treenighet är Gud den absoluta personligheten.

Gudomens treenighet framgår af bibelordet på följande sätt.

a) *Genom antydningar på en mångfald i Gudomen.* Guds namn förekommer ofta i pluralis, *Elohim*, 1 Mos. 1: 1 m. fl. Detta är tydligen icke ursprungligen ett "majestätspluralis", ehuru det ock så begagnas, utan en verklig antydning på treenigheten. Det förekommer derföre understundom med ord beroende af det i satsen i pluralis, istället för singularis, hvilket är betecknande, enär Bibeln förkastar all polyteism. "Och då Gud böd (plur.) mig" (1 Mos. 20: 13). "Emedan Gud der hade uppenbarat (plur.) sig för honom" (1 Mos. 35: 7). "Ty han är en helig (plur.) Gud" (Jos. 24: 19). "Det finnes en Gud som dömer (plur.) på jorden" (Ps. 58: 12).

Gud använder plurala pronomina om sig sjelf: "Vi vilja göra menniskan efter vårt beläte" (1 Mos. 1: 26). "Si, menniskan har blifvit såsom en af oss" (1 Mos. 3: 22). "Låtom oss stiga ned" (1 Mos. 11: 7). "Hvem vill vara vårt budskap" (Es. 6: 8).

En åtskilnad uttalas mellen Herren och Herren: "Och Herren lät regna svafvel och eld ifrån Herren" (1 Mos. 19: 24. Äfven Osea 1: 7). Herren har en son: "Du är min son, i dag hafver jag födt dig" (Ps. 2: 7). "Hvem har fastställt jordens alla gränser? Hvad är hans namn; och hvad är namnet på hans son?" (Ordsp. 30: 4).

Messias framstår såsom ett med Gud och dock såsom i viss mening åtskild från honom: "Ty ett barn varder oss födt, en son oss gifven.... hvilkens namn är Stark Gud, Evig Fader, Fridsfurste" (Es. 9: 6). "Och du Betlehem, ... af dig skall åt mig utgå den, som i Israel skall vara en Herre, och hvilkens utgång är ifrån fordom, ifrån evighetens dagar" (Mika 5: 2). "Gud, din tron blifver alltid .... Du har älskat rättfärdighet .... derföre har Gud, din Gud smort dig" (Ps. 45: 7. 8). "I begynnelsen var Ordet, och Ordet var hos Gud, och Ordet var Gud" (Joh. 1: 1). "Jag och Fadren äro ett" (Joh. 10: 30). En skilnad uttalas mellan Gud och Guds Ande: "I begynnelsen skapade Gud himmelen och jorden .... och Guds ande rufvade öfver vattnet" (1 Mos. 1: 12). "Nu har Herren Gud sändt mig och sin Ande" (Es. 48: 16).

En trefaldig lofprisning åt Gud och en trefaldig välsignelse förekomma: "Helig, helig, helig är Herren Zebaot" (Es. 6: 3. Se äfven Uppb. 4: 8). "Herren välsigne dig och bevare dig! Herren låte sitt ansigte lysa öfver dig och vare dig nådig! Herren vände sitt ansigte till dig och gifve dig frid!" (4 Mos. 6: 24—26).

b) *Nya Testamentet angifver tydligt trefalden inom Gudomen.* Den ger sig tillkänna vid Jesu dop: Fadrens röst, Anden i dufvoliknelse, Sonen som döpes (Matt. 3: 16, 17). Den framträder klart i Jusu löfte om den Helige Anda: Sonen beder Fadren och Fadren sänder Anden (Joh, 14: 16. 17). Så äfven i den uppståndne Frälsarens befallning om do-

pet: det skulle ske till Fadrens, Sonens och den Helige Andes namn, (Matt. 28: 19), samt i den apostoliska välsignelsen: "Vår Herre Jesu Kristi nåd, och Guds kärlek och den Helige Andes delaktighet vare med eder alla!" (2 Kor. 13: 13).

c) *Bibelns hela framställning af Gud gör honom treenig.* Ty Bibeln, som motsäger all polyteism, framställer Gud såsom den ende oändlige Guden (se det föregående under behandlingen af Guds oändlighet). Men den framställer ock Fadren såsom Gud, Sonen såsom Gud, den Helige Ande såsom Gud, och dock är icke Fadren detsamma som Sonen eller Anden; Sonen är icke detsamma som Fadren eller Anden; och Anden är icke detsamma som Fadren eller Sonen. Förklaringen af detta förhållande inom Gudomen är treenigheten.

d) *Förhållandet Gudomspersonerna emellan* uttalas genom den ordning, hvari de nämnas i befallningen om dopet: "till Fadrens, Sonens och den Helige Andes namn". Fadren först, sedan Sonen, sedan Anden. Det uttalas genom skapelseverket: Fadren skapade verlden genom Sonen, icke tvert om, och den helige Ande var äfven med lifgifvande (jemför 1 Mos. 1: 1, 2 med Joh. 1: 3; Kol. 1: 16, 17). Så äfven i hela frälsningsverket: Fadren sänder Sonen, ej tvärt om (Joh. 3: 16); Fadren och Sonen sända Anden, ej tvärt om (Joh. 14: 16; 16: 17). I Fadren såsom den yttersta grunden hafva skapelsen och frälsningen sina ursprung: "Genom hvilken han ock har skapat verlden" (Ebr. 1: 2). "Så älskade Gud verlden, att han utgaf sin enfödde Son" (Joh 3: 16).

Genom Sonen såsom uppenbararen af Gudomen, hafva skapelsen och frälsningen fått objectiv verklighet: "Genom detta är allt gjort" (Joh. 1: 3). "Si, jag kommer; i boken är skrifvet om mig. Att göra din vilja, min Gud, är min lust" (Ps. 40: 8, 9. Jemför med Ebr. 10: 4—14). Genom Anden såsom lifgifvaren hafva skapelsen och och frälsningen förmedlats till subjectiv verklighet: Guds ande rufvade öfver vattnet" (1 Mos. 1: 2). "Guds Ande har skapat mig, och en fläkt från den Allsmägtige har gifvit mig mitt lif" (Job. 33: 4). Allt detta verkar den ene och samme Anden" (1 Kor. 12: 11). "Så är hvar och en, som är född af Anden" (Joh. 3: 8). Uti allt såväl skapelse som frälsning är dock den treenige Guden närvarande. Det var Elohim som skapade; Fadren, Sonen och Anden beröra den frälsta själen, bo uti den: "Vi skola komma till honom och taga vår boning hos honom" (Joh. 14: 23). Guds Ande bor i eder" (1 Kor. 3: 16). Alltså förekommer en treenighetens gemensamhet i all Guds uppenbarelse, men i denna gemensamhet också ett visst förhållande mellan Gudomspersonerna. Detta förhållande är ett återsken af det eviga immanenta förhållandet inom Gudomen, antydt t. ex. uti Joh. 1: 1: "Ordet vas hos Gud" (*pros ton theon*). Sonen, eller Ordet, höll sig *till* Fadren, försänkte sig, så att säga, af evighet i djupet af hans väsen, och var af evighet ett uttryck af Fadrens härlighet, så att Fadren såg sig sjelf i Sonen: "Hans härlighets återsken och hans väsendes afbild" (Ebr. 1: 3). På samma sätt försänker sig anden i djupet af Guds väsen, känner

det och förmedlar kännedom om det: "Men för oss har Gud uppenbarat det genom sin Ande; ty Anden utransakar allt, ja ock Guds djupheter" (1 Kor. 9:10).

Detta leder oss till skriftbevisen för de särskilda Gudomspersonernas hypostatiska personlighet och verkliga gudom.

KAP. IV.

Gudomspersonerna särskildt.

A. *Fadren såsom Gud.* Att han eger den per sonlighet hvarom är fråga, det vill säga en personlighet, som är sjelfmedveten och medveten om väsensenhet med Sonen och Anden, det framgår af Bibelns hela framställning af Fadren såsom tänkande och handlande personligt, af Jesu ord: "Jag och Fadren äro ett" (Joh. 10: 30). "Allt hvad Fadren har, det är mitt" (Joh. 16: 15), samt af Bibelns påstående, att det är blott en Gud, i hvars väsen, som vi redan sett, en mångfald antydes, hvilken till sist upplöser sig i Fadren, Sonen och Anden, hvilka stå till hvarandra såsom ett jag till ett du och ett han (Joh. 14: 16). Så framgår äfven af Bibeln öfver allt Fadrens gudom. Han synnerligen kallas Gud. "Ty honom har Fadren, Gud, beseglat" (Joh. 6: 27). "Efter Guds Faders förutseende" (1 Petr. 1: 2). "Hvar och en som bekänner att Jesus är Guds Son" (1 Joh. 4: 15). "Nåd, barmhertighet, frid af Gud Fader" (2 Joh. 3.) "Att de känna dig, den ende sanne Guden" (Joh. 17: 3).

B. *Sonen såsom Gud.* Hvad hans personlighet beträffar, framgår den lika ofta och lika klart af Bibeln som Fadrens och behöfver derföre icke bevisas. Men enär Sonen i tidens fullbordan antog mensklig natur och uppträdde såsom Gudamenniskan, Jesus Kristus, behöfver man af Bibeln göra sig förvissad om hans Gudom. Härtill skola vi nu komma.

1. *Guds namn tillskrifvas Honom, äfven Gudom i dess högsta bemärkelse.*

a) Redan tidigt fingo menniskorna änglauppenbarelser. En af de änglar, som uppenbarade sig, och som än kallas *Guds ängel*, än *Herrens ängel*, än *ängelen*, framträder såsom medlare mellan Gud och menniskor och mottager gudomlig hyllning. Han bär ock Gudomens namn: Jehova, El, Elohim, Adonoi och Ha-Adon. Han visade sig för Hagar i öknan. Han gaf Abraham omskärelsens förbund och kallade sig "Gud allsmägtig", och när Isak skulle offras, var Herrens ängel, som talade med Abraham, Gud sjelf (1 Mos. 16: 7—13; 17: 1, 7; 22: 11, 12). Den man, med hvilken Jakob brottades, och af hvilken han undfick välsignelse är densamme gudomlige uppenbararen och medlaren, hvarför Jakob kallar rummet, der detta skedde Pniel (Guds ansigte): "ty jag hafver sett Gud (Elohim) ansigte mot ansigte, och min själ är frälst" (1 Mos. 32: 30). På sin ålderdom omnämner Jacob samme uppenbarare såsom "den Gud, som var min herde — ängelen, som mig igenlöst" (1 Mos. 48: 15, 16). Osea säger också härom: "I sin mandomskraft kämpade han med Gud och han kämpade med ängelen och vann". Ängelen

kallas äfven "härskarornas Gud" (Os. 12: 3—5). Det är också han, som visade sig för Mose i den brinnande busken, och som i berättelsen derom kallas Herrens ängel, Jehova och Elohim, säger sig vara Abrahams, Isaks och Jakobs Gud och anger för Mose sitt höga namn: "Jag är den Jag är", Jag är nu och evigt, den Jag nu och evigt är. Verbet står i futurum med denna bemärkelse (*äh'jä ashär äh'jä*). Namnets mening synes alltså vara den evige, den oföränderlige, den evigt trofaste. Det var han som i molnstod och eldstod gick före Israel ut ur Egypten och som uppenbarade sig för Josua, Gideon och Manoa (2 Mos. 3: 2—14; 6: 2 3; 13: 21; 14: 19, 20; 23: 20, 21; Jos. 5: 13—15; Dom. 6: 12, 14 o. s. v.; 13: 3—22). Han var den som kallas Herrens "ansigtes ängel" (Es. 63: 9) och hos Malaki "förbundets ängel". Hos honom heter det: "Si jag skall sända min ängel, och han skall bereda väg för mig, och snart skall han komma till sitt tempel, den Herre, som I söken, och förbundets ängel, som I begären: si, han kommer, säger Herren Zebaot" (Mal. 3: 1). Här hafva vi en profetia om Kristus. Den som beredde vägen för honom var Johannes döparen (Matt. 3: 3). Den som kom till sitt tempel var Kristus. Förbundets ängel, som ock kallas Herren (Ha-Adon), är alltså Kristus. Men då var det Kristus, som före sitt menniskoblifvande uppträdde såsom denne medlareängel, hvars namn är Guds namn, och hvilken, olik alla skapade änglar, talar såsom Gud och mottager gudomlig hyllning. Dertill kunna vi dessutom sluta af Johannes ord: "Ingen har någonsin sett Gud

(Fadren); enfödde Sonen, som är i Fadrens sköte, han har förklarat honom" (Joh. 1: 18). Kristus var derföre från begynnelsen Gudomens uppenbarare och sjelf Gud.

b) *Det sätt hvarpå Jesus kallas Herren* i Nya Testamentet är betecknande. Gamla Testamentets Jehova och Adonai öfversättas i LXX med *Kyrios*, Herre. Apostlarna skrefvo och kallade Jesus Herren på ett sätt som fullkomligt liknar det hvarpå Gud kallas Herren i det Gamla Testamentet. Detta hade varit hädelse, om Kristus icke hade varit Gud. Sålunda kallas han beständigt: Herren, vår Herre, allas Herre, härlighetens Herre, herrars Herre och konungars Konung. (1 Kor. 2: 8; Apg. 10: 36; Uppb. 17: 14; 19: 16 m. fl). I 5 Mos. 10: 17 kallas Gud herrars Herre och i Uppb. 17: 14 heter det om Lammet: "Det är herrars Herre och konungars Konung". Det heter vidare om honom, att han skall herska öfver lefvande och döda, och att alla skola framställas inför hans domstol. (Rom. 14: 9, 10 m. fl). Äfven heter det, att ingen kan kalla Jesus Herren utan genom den Helige Ande (1 Kor. 12: 13). Vore han icke Gud, så behöfde vi ej den Helige Andes upplysande och lifgifvande kraft för att rätt kalla honom Herren. "Min Herre och min Gud" var den hyllning Thomas troende egnade den uppståndne Frälsaren; och denne mottog och erkände denna hyllning såsom berättigad (Joh. 20: 28, 29). Skriftställen och uttryck i Gamla Testamentet, i hvilka Guds namn förekommer, upprepas äfven i det Nya på det sätt, att ordet Herren eller Gud såsom ett gudomligt namn

tillämpas på Kristus (Luk. 1: 16, 17, 76; 7: 27; Mark. 1: 2, 3, jfr. Mal. 3: 1; 4: 5; Es. 40: 3; Rom. 10: 13, jfr. Joel 2: 32; Fil. 2: 16; 2 Petr. 3: 10 jfr. Joel 3: 14; Mal. 4: 5 m. fl.) Tydligt är, att evangelisterne och apostlarne trodde på Kristi gudom och gåfvo det tillkänna genom sjelfva det sätt, hvarpå de kallade honom Herren.

e) Om vi undersöka de *messianska psalmerna*, så finna vi der Kristus profetiskt framstäld såsom en Konung, hvars upphöjdhet är Guds egen, och hvars rike är evigt. I 2:dra psalmen är den smordes (d. ä. Messias eller Kristi) regering ett med Jehovas. Messias skall regera öfver alla folk och döma dem. Han kallas Guds son, och Gud bjuder, att han skall hyllas. Denna psalms ord tillämpas på flera ställen i Nya Testamentet på Jesus (Apg. 4: 25—27; 13: 33; Ebr. 1: 5; 5: 5). Han var alltså Messias, Guds son. Att han var Guds son i högsta mening framgår af skrifterna. Han var Guds "enfödde son" (Joh. 1: 14, 18). Ingen var i samma mening född af Fadren, som han var. Han var också "förstfödd före all skapelse" (Kol. 1: 15). Alltså var han sjelf icke en skapelse. Han var af Fadrens eget väsen. I samma höga mening förekommer benämningen Sonen i Ebr. 1. Ty icke ens om någon af änglarna kunde det sägas i samma bemärkelse som om Kristus: "Du är min son"; och i detta sammanhang kallas han äfven Gud, jordens och himlarnes skapare, den evige, hvilken alla Guds änglar skola tillbedja. Sjelf bekände Kristus sig i denna högsta mening vara Guds son, derföre ville judarne stena honom, och derföre dömde

de honom slutligen till döden (Joh. 10: 29—33; Matt. 26: 63—66; Luk. 22: 66—71; Joh. 19: 7).

I den 45:te psalmen, som enligt Ebreerbrefvet syftar på Kristus, kallas han Gud (*Elohim*), hvars tron består ifrån evighet till evighet, och hvars rikes spira är en rättvis spira. Honom skall bruden, församlingen, egna sin djupaste kärlek, och folken skola prisa honom. Jemför med det höga språket i Ebr. 1: 9, der hans gudom klart uttalas äfvensom en åtskilnad mellan honom och Fadren: "Fördenskull, o Gud, smorde dig din Gud med glädjens olja framför dina medbröder, och: Du, Herre, grundade jorden i begynnelsen, och himlarne äro dina händers verk. De skola förgås, men du förblifver".

Den 72:a psalmen framställer Messias såsom en konung och en konungs son, hvars välde är rättvist, välsignelsebringande för hela jorden och fortfarande. "Alla konungar skola tillbedja honom, alla hedningar skola tjena honom". "Hans namn skall blifva evinnerligen, och i honom skola de välsigna sig". Detta kunde icke sägas om Kristus, om han icke vore Gud.

I den 110:de psalmen kallar David honom sin Herre och framställer honom såsom Jehovas medregent och en prest evinnerligen efter Melkisedeks sätt. Melkisedek uppträdde i historien såsom en bild af den evige, hvilken skulle vara menniskoslägtets konung och försonare (1 Mos. 14: 18—20; Ebr. 7: 1—3).

d) I *profeterna* finna vi samma vittnesbörd. Esaias skådade Herren (Adonai) sittande på en hög och härlig tron (Es. 6). Seraferna stodo öfver ho-

nom och ropade: "Helig, helig, helig är Herren Zebaot: hela jorden är full med hans härlighet". Johannes, upplyst af Guds Ande, låter oss förstå, att den, hvars härlighet Esaias här såg, var Kristus (Joh. 12: 39—41).

I Es. 9: 6 heter det om Kristus: "Ty ett barn är oss född, en son är oss gifven, hvilkens herradöme är på hans axlar: och han heter Underlig, Råd, stark Gud (El), evig Fader, Fridsfurste". Af de egenskaper och namn, hvilka här tilläggas honom, se vi också, att han är Gud. Han kallas ock profetiskt af Esaias *Immanuel*, hvilket betyder *med oss Gud* (jemför Es. 7: 14 och Matt. 1: 20—23).

I Mika 5: 1 heter det: "Men du Betlehem Efrata, som är för ringa att vara ibland Judas höfdingar, utaf dig skall mig den komma, som i Israel en Herre vara skall: hvilkens utgång är af begynnelsen, af evighetens dagar". Här betygas hans evighet, som skulle komma af Betlehem, och dermed äfven hans gudom.

I Jeremias 23 framställes Kristus såsom en konung, och hans namn skulle vara "Herren vår rättfärdighet". Guds namn, *Jehova*, tillskrifves honom här. Man skulle i den tillkommande frälsningens tid känna honom såsom "Herren (*Jehova*) vår rättfärdighet (v. 6).

I Zakarias 14: 3, 4, der Kristi andra tillkommelse förutsäges, heter det: "Men Herren (*Jehova*) skall draga ut..... och hans fötter skola på den tiden stå på Oljoberget". Här kallas Kristus Jehova, samt strax derefter *Jehova Elohai* (Herren min Gud).

"Så skall Herren min Gud komma, och alla heliga med Dig" (v. 5).

e) Vi öfvergå nu till några *klara ställen i Nya Testamentet*. Johannes evangelium börjar med den bestämdaste förklaring, att Kristus är Gud. Det heter redan i första versen om Ordet, det är om Kristus: "I begynnelsen var Ordet, och Ordet var hos Gud, och Ordet var *Gud*", med särskildt eftertryck på "Gud" i sista satsen (*Theos än ho logos*). Derefter heter det, att "Ordet blef kött och bodde ibland oss; och vi sågo hans härlighet såsom den af Fadren enfödde sonens härlighet". I Rom. 9: 5 heter det om Kristus, enligt en naturlig och riktig öfversättning af texten: "Hvilken är Gud öfver allting, högtlofvad för evigt". Och mer än Paulus säger i Kol. 2: 9: "I honom bor gudomens hela fullhet lekamligen", kunde icke sägas. I Kristus, som vandrade ibland oss såsom en menniska, bodde gudomens hela fullhet. I Tit. 2: 13 talas med afseende på Kristi tillkommelse om ett förbidande af "det saliga hoppet och uppenbarelsen af den store Gudens och vår Frälsares (eller vår store Guds och Frälsares) Jesu Kristi härlighet". Den store Guden är här densamme som Frälsaren. I 1 Joh. 5: 20 förklarar Johannes på nytt om Kristus: "Denne är den sanne Guden och evigt lif". I Uppenb. 1: 8 heter det: "Jag är alfa och omega, begynnelsen och änden, säger Herren Gud, han som är och som var och som kommer, den Allsmäktige", och i 11:te versen säger den förhärligade Kristus om sig sjelf: "Jag är alfa och omega, den förste och den siste". Så fortgå

vittnesbörden om honom allt igenom Bibeln. Han är Gud af evighet, uppenbarad i tiden.

2. *Gudomliga egenskaper tillskrifvas honom.* Till sin högre natur måste han såsom Gud vara en oändlig Ande, ty han är allestädes närvarande. "Hvarhelst två eller tre äro församlade i mitt namn, der är jag midt ibland dem" (Matt. 18: 20). "Och se, jag är ibland eder alla dagar intill verldens ände" (Matt. 28: 20).

Han är också evig: "Förr än Abraham blef född, är jag" (Joh. 8: 58). "Han är före allt och allting eger bestånd i honom" (Kol. 1: 17). "Men till Sonen: Gud, din tron består ifrån evighet till evighet" (Ebr. 1: 8). "I begynnelsen var ordet" (Joh. 1: 1): det blef icke, det var, när skapelsen fick sin begynnelse. "Allt blef genom det, och utan det blef alls intet, som har blifvit" (Joh. 1: 3). Om allt, som har blifvit, har sitt ursprung i honom, då tillhör han icke sjelf det blifna. Han är oblifven, utan begynnelse, likasom han är utan ände, den Evige.

Han är äfven allsmägtig, ty han är verldsskapare: allt blef till genom honom. "I honom skapades allting, både det, som är i himlarna, och det, som är på jorden, både det synliga och det osynliga, vare sig troner eller herradömen eller furstadömen eller värdigheter, alltsammans är skapadt genom honom och till honom" (Kol. 1: 16).

Han är också allvetande och allvis: "Nu veta vi, att du vet allting" (Joh. 16: 30). "Och alla församlingarna skola förnimma, att jag är den, som ransakar njurar och hjertan, och jag skall gifva hvar

och en af eder efter hans gerningar" (Uppb. 2: 23). "Jag är vägen, sanningen och lifvet" (Joh. 14: 6). "Kristus Guds kraft och Guds visdom" (1 Kor. 1: 24).

Han är helig: "I förnekaden den helige och rättfärdige" (Apg. 3: 14). Uttrycket "Helighetens ande" (Rom. 1: 4) afser denna Kristi högre natur i motsats till köttet i v. 3.

Han är också kärleken: "Och känna Kristi all kunskap öfvergående kärlek" (Efes. 3: 19).

3. *Gudomliga verk tillskrifvas honom.* Som vi redan sett, tillskrifves skapelsen honom. Den är hans verk (Joh. 1: 3; Kol. 1: 16, 17; Ebr. 1: 2). Så är äfven frälsningen hufvudsakligen hans verk. Han skulle krossa ormens hufvud: tillintetgöra djefvulens verk, och rädda menniskan från hennes förderf (1 Mos. 3: 15). Allt igenom skrifterna finna vi menniskans frälsning grundad i honom såsom sjelf försoningen för hennes synder samt lifvet och lifgifvaren. Men den som är detta, kunde icke vara ringare än Gud, den himmelske laggifvaren, det oskapade lifvet. Se offren allt igenom Gamla Testamentet och jemför den stora motbilden i det Nya, samt sådana ställen som de följande: "Jag är vägen, sanningen och lifvet" (Joh. 14: 16). "Den som tror på mig, han har evigt lif" (Joh. 6: 47). "Jag är uppståndelsen och lifvet"... (Joh. 11: 25). "Jag är det lefvande brödet" (Joh. 6: 51). "Jag gifver dem evigt lif" (Joh. 10: 28).

4. *Vårt förhållande till Kristus är vårt förhållande till Gud.* Honom böra vi älska öfver all-

ting och hafva samma tillit till honom som till Fadren: "Den som älskar fader eller moder mer än mig, han är mig icke värd, och den som älskar son eller dotter mer än mig, han är mig icke värd, och den som icke tager sitt kors uppå och följer efter mig, han är mig icke värd. Den som finner sitt lif, han skall mista det, och den som mister sitt lif för min skull, han skall finna det" (Matt. 10: 37—39). "Såsom alltid så ock nu, Kristus skall varda under all frimodighet förhärligad i min kropp, vare sig genom lif eller genom död. Ty för mig är lifvet Kristus, och döden en vinning" (Fil. 1: 20, 21). "Den som tror Sonen, han har evigt lif" (Joh. 3: 36). "Salige äro alla de som förtrösta på honom" (Ps. 2: 12).

Honom skola vi följa och lyda, och inför honom skola vi stå till ansvar för allt hvad vi varit och gjort: "Mina får höra min röst, och jag känner dem, och de följa mig" (Joh. 10: 27). "Älsken I mig, så hållen mina bud" (Joh. 14: 15). "Men när menniskosonen kommer i sin härlighet och alla heliga änglar med honom, då skall han sitta på sin härlighets tron, och inför honom skola församlas alla folk, och han skall skilja dem ifrån hvarandra, såsom herden skiljer fåren ifrån getterna" o. s. v. (Matt. 25: 31—46).

Att känna honom är evigt lif. Att förneka honom är att förneka både Sonen och Fadren: "Men detta är det eviga lifvet, att de känna dig, den ende sanne Guden, och den du har sändt, Jesus Kristus" (Joh. 17: 3). "Hvar och en som förnekar sonen, han har icke heller Fadren" (1 Joh. 2: 23).

Kristus lefver i sina förlossade och de i honom, och de hafva sin frid och salighet i honom: "Jag i dem och Du i mig" (Joh. 17: 23). "Den som håller hans bud förblifver i honom och han i honom" (1 Joh. 3: 24). "Detta har jag talat till eder, på det att I mån hafva frid i mig" (Joh. 17: 23). "Fröjden eder i Herren alltid" (Fil. 4: 4).

De egna honom samma dyrkan, som de egna Fadren. Sjelf säger han: "Den som icke hedrar Sonen, han hedrar icke Fadren, som har sändt honom" (Joh. 5: 23). I 2:dra psalmen bjuder Gud, att Sonen skall hyllas: "Hyllen Sonen" (Ps. 2: 12). Dopet skall utföras lika mycket i Sonens som i Fadrens och Andens namn, och apostlarna ställa Sonen i den väl signelse de uttala i jemnbredd med Fadren och Anden (Matt. 28: 19; 2 Kor. 13: 13). Allt detta vore afguderi, om Kristus ej vore sann Gud; men afguderi är förbjudet i den Bibel, som bjuder oss egna Sonen gudomlig hyllning. Han måste derföre vara Gud. Men det vore omöjligt att upprepa allt, som vittnar om Kristi gudom. Den heliga skrift är genomträngd deraf, som menniskans kropp är genomträngd af lifvet. Hela den kristna religionen har sin grund deri.

C. *Den Helige Ande såsom Gud.*

1. *Personlighet tillskrifves honom.* Vissa benämningar angifva personlighet såsom pronominet *ekeinos*, denne, i maskulinum, ehuru *pnevma*, ande, är neutrum: "Han (*ekeinos*) skall förhärliga mig" (Joh. 16: 14). Han kallas hugsvalaren (*paraklätos*,) hvilket betecknar icke ett blott inflytande, utan en

person. "Ty om jag icke bortgår, kommer icke Hugsvalaren till eder" (Joh. 16: 7). Kristus sjelf kallas *paraklätos* i 1 Joh. 2: 1, der ordet öfversättes med försvarare.

Han ställes i sådan förbindelse med andra personer, att han sjelf måste vara personlig: "Den Helige Anda och vi hafva funnit för godt" (Apg. 15: 28). "Döpen dem till Fadrens, Sonens och den Helige Andes namn" (Matt. 28: 19). "Vår Herre Jesu Kristi nåd och Guds kärlek och den Helige Andes delaktighet vare med eder alla" (2 Kor. 13: 13). Vid Jesu dop Fadrens röst, Sonen som döptes, den Helige Ande i dufvoliknelse (Matt. 3: 16, 17).

Personliga egenskaper såsom förstånd, vilja, kärlek tillskrifvas honom: "Anden utransakar allt, ja, ock Guds djupheter" (1 Kor. 2: 10). Han utdelar "åt hvar och en sitt, såsom han vill" (1 Kor. 12: 11). "Jag förmanar eder, bröder, vid vår Herre Jesus Kristus och vid Andens kärlek" (Rom. 15: 30). "Bedröfven icke Guds Helige Ande" (Efes. 4: 30).

Han verkar äfven på ett personligt sätt. Han hör, talar, förhärligar Kristus, tager af det som tillhör Kristus och förkunnar för oss m. m. "Men när han, sanningens Ande, kommer, skall han leda eder till hela sanningen, ty han skall icke tala af sig sjelf, utan allt hvad han har hört, det skall han tala, och det kommande skall han förkunna eder. Han skall förhärliga mig" o. s. v. (Joh. 16: 13, 14). "Men Hugsvalaren, den Helige Ande, hvilken Fadren skall sända i mitt namn, han skall lära eder allt och påminna eder allt hvad jag har sagt eder" (Joh. 14: 26).

"Helige Guds män hafva talat, drifne af den Helige Ande" (2 Petr. 1: 21). "Och när de hade kommit fram emot Mysien, försökte de taga vägen till Bitynien, men Jesu Ande tillstadde dem det icke" (Apg. 16: 7).

2. *Den Helige Ande är Gud.* Han kallas Gud: "Att du skulle ljuga för den Helige Ande.... du har icke ljugit för menniskor, utan för Gud" (Apg. 5: 3, 4). Veten I icke, att I ären ett Guds tempel, och att Guds Ande bor i eder" (1 Kor. 3:16). "Veten I icke, att eder kropp är ett den Helige Andes tempel" (1 Kor. 6:19). "Kraftverkningarna äro mångahanda, men det är samme Gud, som verkar allt i alla..... Men allt detta verkar den ene och samme Anden" (1 Kor. 12: 6—11).

Det rum, som den Helige Ande intager i befallningen om dopet och i den apostoliska välsignelsen, angifver, att han är lika mycket Gud, som Fadren och Sonen (Matt. 28: 19; 2 Kor. 13: 13).

Gudomliga egenskaper tillskrifvas honom. Evighet: "Hvilken genom den evige Anden offrade sig sjelf" (Ebr. 9: 14). Allestädes närvaro: "Hvart skall jag gå för din Ande, och hvart skall jag fly undan för ditt ansigte?" (Ps. 139: 7). Allmagt: "Guds Ande rufvade öfver vattnet" (1 Mos. 1: 2). "Guds Ande har skapat mig" (Joh. 33: 4). "Född af Anden" (Joh. 3: 8). "Förnyelse af den Helige Ande" (Tit. 3: 5). "Men allt detta verkar den ene och samme Anden" (1 Kor. 12: 11), neml. alla nådegåfvor och kraftverkningar. Allvetenhet: "Anden utransakar allt, ja, ock Guds djupheter" (1 Kor. 2: 10). He-

lighet, hvilket sjelfva namnet innebär. Han bedröfvas öfver synd, och han är "sanningens Ande" (Joh. 16: 13). Kärlek: "vid Andens kärlek" (Rom. 15: 30). "Din gode Ande lede mig på jemn mark" (Ps. 143: 10). "Nådens Ande" (Ebr. 10: 29). Anden, har man icke så illa sagt, är modersprincipen i Gudomen. "Likasom en moder tröstar sitt barn" (Es. 66: 13), så tröstar Gud genom sin Ande de sina, hvarföre han ock heter "Hugsvalaren". All synd kan förlåtas menniskorna, förutom hädelse emot den Helige Ande (Matt. 12: 31). Detta jemte mycket mer bekräftar den Helige Andes gudom. Och nu, honom, den treenige Guden: Fadren, Sonen och Anden vara evig ära, amen!

KAP. V.

Guds vilja.

Gud, såsom den i all sin lifskraft oändlige och fullkomlige, är ock i sin sjelfbestämmelse eller vilja oändlig och fullkomlig. I sin sjelfbestämmelse vill Gud först och främst vara det han är och sedan äfven åstadkomma det han åstadkommer.

Bland alla de möjliga verldssystem, som kunde hafva tänkts, valde Gud det förhanden varande, ty eljest hade det icke varit till. Han beslöt att låta det förverkligas. Såsom allvetande förutsåg Gud allt det onda, som skulle uppkomma i detta system, och dock ville han systemets förverkligande. Guds vilja sträcker sig alltså till allt som är, det onda så-

väl som det goda; dock icke till det onda i någon sådan mening, som skulle göra Gud till det ondas omedelbara upphof. Gud beslöt att skapa fria, förnuftiga varelser, men friheten innebar möjligheten att falla. Fallet var icke Guds önskan, utan den fria varelsens; det var emot Guds önskan. Synden är icke Guds skapelse, utan den förnuftiga varelsens. Men det var Guds vilja att tillstädja det onda i verldssystemet, och dock på samma gång att så leda det hela, att allt skulle blifva till Guds eviga pris. Fördenskull finna vi af Bibeln, att Gud icke allenast leder det goda, utan äfven ingriper i det onda och bestämmer de gränser, utöfver hvilka det icke får gå, bestämmer äfven hvad det får eller skall uträtta. Så heter det t. ex. om den största synd som någonsin begåtts på jorden, Jesu korsfästelse: "Honom, som efter Guds fastställda råd och förutseende var utlemnad, hafven I tagit och genom orättfärdigas händer fastnaglat och dödat" (Apg. 2: 23). När den orättfärdige utför sin orättfärdiga handling, så vinner han ej dermed ytterst sitt eget mål, Gud leder så, att ytterst hans mål skall vinnas. "I tänkten ondt emot mig", sade Josef till sina bröder, "men Gud har tänkt det mig till godo, att han skulle göra som det nu har skett, för att vid lif bevara mycket folk" (1 Mos. 50: 20). Så låter Gud till ett straff för synden somliga menniskor förhärdas och deras förhärdelse lända till Guds saks befrämjande: "Ty skriften säger till Farao: Just dertill har jag uppväckt dig, att jag skall bevisa min magt på dig" (Rom. 9: 17). "En stötesten och en förargelseklippa för dem som

icke tro ordet, utan stöta sig derpå; hvartill de ock äro bestämda" (1 Petr. 2: 8). "Ty Gud har gifvit dem i hjertat att utföra hans råd och att utföra ett och samma råd och att gifva sitt rike åt vilddjuret." (Uppb. 17: 17).

Guds vilja uppenbarar sig alltså såsom omedelbart bestämmande, såsom åstundan och såsom tillstädjelse; och den berör allt som är, stort och smått, godt och ondt; men hela mångfalden af dess uppfyllelse var dock innesluten i en enda ursprunglig viljehandling, en enda ursprunglig och fullkomlig verldsplan. "Efter dina rätter består allt än i dag, ty alla ting äro dina tjenare" (Ps. 119: 91). "Som efter sin vilja gör med himmelens här och med dem som bo på jorden, och hvilkens hand ingen kan emotstå eller säga till honom: Hvad gör du?" (Dan 4: 32). "Förut bestämda efter dens beslut, som verkar allt efter sin viljas råd" (Efes. 1: 11). "En Gud förutan like, som har förkunnat från begynnelsen hvad som framdeles skulle hända, ... som säger: Mitt beslut skall bestå, och all min vilja skall jag göra" (Es. 46: 9, 10). Se vidare: Es. 14: 26, 27; Apg. 17: 26; Efes. 3: 10, 11; Es. 44: 28; Efes. 2: 10; Joh. 21: 19.

Häraf följer, att allt som angår hvarje menniska, ända till de minsta enskildheter, har ingått med i Guds verldsplan och varit föremål för hans bestämmelse. Fria äro alla att besluta; men Gud, som från begynnelsen vetat allt, har i sin allvishet så bestämt verldens gång, att allt skulle lända till det bästa för dem som älska honom, och att straffdomen skulle ofelbart drabba uppå dem, som inom vissa gränser

få fortgå i utöfningen af det onda, som de vilja. Dock vore i Herren deras hjelp, om de ville vända sig till honom. I sitt ursprungliga beslut med hänsyn till verlden, har Gud gjort väg för bönhörelse och för underverk efter alla förutsedda behof, såväl som för all sin ledning i naturen och i historien, i himmelen och på jorden.

KAP. VI.

Skapelsen.

Ursprungligen fanns intet förutom Gud, den treenige, sig sjelf allnog och evigt lycksalig. Verldsalltet låg dock klart för Guds tanke och var af evighet föremål för hans beslut. När han ville dess förverkligande, frambragte han det af intet genom sitt allmagts ord. Allt var ett härligt uttryck af Guds fullkomliga vilja, en värdig produkt af hans visdom, godhet och magt. Det var derföre lämpligt att förkunna Guds ära, att lägga i dagen hans härlighet.

Skapelsens högsta mål var i Gud sjelf. Den skulle till fullo tjena honom och uppfylla hans vilja och dermed äfven uppenbara Guds härlighet. I detta mål ligger ett annat inneslutet nemligen skapelsens högsta goda.

Skapelsen är alltså icke evig: "I begynnelsen skapade Gud himmelen och jorden" (1 Mos. 1: 1). Icke ens anden, mycket mindre materien, som är skapelsens yttre och lägre sida, är evig. "Han är före allt" (Kol. 1: 17). Allt, det vill säga allt som

är, förutom Gud. Men om han är före allt, så måste allt hafva haft en begynnelse, och intet är evigt förutom Gud. "I honom skapades allting, både det, som är i himlarna, och det, som är på jorden, både det synliga och det osynliga" (Kol. 1: 16). "Genom detta (Ordet) är allt gjort" (Joh. 1: 3). "Genom tron förstå vi, att verlden har blifvit fullbordad genom Guds ord, så att det man ser icke har tillkommit genom det som synes" (Ebr. 11: 3). Den synliga verlden har ej kommit af en evig materie, utan allt, både materien och den deraf danade synliga verlden, har uppkommit genom Guds allmagts ord allena. "Gud .... kallar det som icke är, såsom om det vore" (Rom. 4: 17).

Som vi redan sett under behandlingen af förhållandet Gudomspersonerna emellan, var Gud i hela sin treenighet med och verksam i skapelsen, om än skapelsen hufvudsakligen utfördes af Ordet. När allt var fullbordadt heter det, att "Gud såg på allt, som han hade gjort, och si det var ganska godt" (1 Mos. 1: 31).

Att skapelsens högsta mål var i Gud sjelf och så till Guds ära, det synes af sådana ställen som de följande. "Ty af honom och genom honom och till honom äro alla ting" (Rom. 11: 36). "Allt är skapadt genom honom och till honom" (Kol: 1: 16). "Men sedan allt har blifvit honom underlagdt .... på det att Gud skall vara allt i alla" (1 Kor. 15: 28). "För min skull, för min skull gjorde jag det .... Och min ära gifver jag ej åt någon annan" (Es. 48: 11). Himlarna förtälja Guds ära, och fästet förkun-

nar hans händers verk" (Ps. 19: 2). "Alla dem som äro kallade efter mitt namn, och hvilka jag har skapat, danat och gjort till min ära" (Es. 43: 7). "I kärlek förut bestämt oss till barnaskap hos sig, genom Jesus Kristus, efter sin viljas välbehag, sin härliga nåd till pris.... hans egendoms förlossning, hans härlighet till pris" (Efes. 1: 5—14). "På det att Guds mångfaldiga vishet nu skulle genom församlingen varda kunnig för herradömena och väldigheterna i det himmelska" (Efes. 3: 10).

Att i detta högsta mål det andra eller skapelsens högsta goda inneslutes, det framgår af Guds fullkomlighet, ty såsom han är den oändliga godheten, så kunde han ej hafva satt för skapelsen något annat mål än ett sådant, som innebär skapelsens högsta goda. Detta se vi äfven af hela Guds verldsstyrelse, men synnerligen af den i Bibeln förutsagda fulländningen i de nya himlarne och den nya jorden (Uppb. 21: 22).

Till detta måls förverkligande hör den fria viljan och ansvarigheten hos alla förnuftiga väsen, hvarigenom de kunde höja sig till den största möjliga godhet och lycksalighet. Denna viljas missbruk ibland en del, så ringa troligen, att den är som droppen emot hafvet af de himmelska härskaror, som alltid älskat och tjenat Gud, kunde och ville Gud så besegra och leda, att äfven det skulle lända till hans högsta pris, dels genom frälsning, dels genom förkastelse, på så sätt uppenbarande dels hans öfversvinneliga nåd och kärlek, dels hans rättfärdighet och absoluta afsky för synden.

Huru skapelsen utvecklats, framställes i korthet i första kapitlet af Mose första bok. Den bästa tolkningen af denna framställning synes oss vara den följande.

Efter den stora allmänna uppgiften, att Gud i begynnelsen skapade himlarna och jorden, framställer ordet synnerligen det, som försiggick på jordens yta, till dess skapelsen här var fullkomnad. Om man nu jemför geologien med Bibeln, så finner man följande märkliga öfverensstämmelse mellan den historiska geologiens hufvuddrag och den mosaiska skapelsehistorien.

När, enligt nebular teorien, jorden hade afskilts från solmassan och blifvit ett fritt sväfvande glödhett klot, svalnade den på ytan, hvilken hårdnade till berglager. På denna botten afsatte sig småningom vätskor ur de omgifvande täta och tunga molnmassorna, till dess jorden var betäckt af ett enda haf, vildt och upprördt genom oupphörliga eruptioner på dess botten och störtfloder af kondenserad ånga från höjden. Allt var inhöljdt i mörker; men i det småningom afsvalnade djupet började lif att visa sig, först de enklaste former, men omsider äfven så höga former som trilobiten, hvars ögon angifva, att ljus till sist genomträngt till ytan och till hafvets djup. — Man jemföre härmed den första skapelsedagen. "Jorden var öde och tom" egentligen ödslighet eller vildhet och tomhet (*thohu vavohu*). Mörker var på djupet: ej rymdens tysta djup, utan det brusande, dånande hafsdjupet (*th'hom*). Guds Ande rufvade (*m'rachäfäth*) på vattnet, skapande lif i

vattnet. "Och Gud sade: Varde ljus! Och det vardt ljus."

Småningom tömde sig molnlagren så mycket, att de kunde höja sig från hafsytan, och lufthimmeln kom för alltid emellan hafvet och skyarna. Lifvet i hafvet fick högre former, och mot slutet af den siluriska tidsåldern förekommo fiskar med simblåsa, hvilken tjenade äfven som lunga. De behöfde luft. — På andra skapelsedagen gjorde Gud fästet "och skilde det vatten, som var under fästet, från det vatten, som var ofvan fästet". Så kom lufthimmeln till stånd.

Redan i den siluriska tiden och än mera i den devoniska funnos stränder och öar. Dessa växte, tills i kolperioden de voro ansenliga kontinenter. Först framträdde på det sålunda småningom uppkomna landet växter af en lägre art (kryptogamer), derefter växter med frö (fanerogamer) och till sist äfven fruktträd. — På den tredje skapelsedagen skilde Gud mellan haf och land och lät jorden frambringa "gräs", egentligen en frölös, kryptogamisk grönska (*däshä*), "örter, som hafva frö" (*esäv*) och "fruktsamma träd", eller fruktträd (*ets p'ri*).

Solen hade hunnit fullständig utbildning, molnen blefvo allt tunnare, och allt mera kunde solen från jordens yta ses och dermed äfven hela stjernhimmeln. Synnerligen efter kolperioden finner man alla tecken till att solen icke allenast lyste fram, utan äfven skarpt bestämde årstiderna. — På den fjerde skapelsedagen sade Gud: "Varde ljus på himmelens fäste till att skilja mellan dag och natt, och vare de

till tecken och till tidsmärken och till dagar och år". Och Gud gjorde de två stora ljusen, dagens och nattens, och stjernorna.

När luften klarnat, stjernhimmeln framglänst och årstiderna framträdt, försvunno nästan alla djurarter, som lefvat under primärperioden; men andra djurarter uppkommo i stället till dess hafvet rikligen svärmade med nya lifsformer. Tidigt i sekundärperioden uppkommo äfven foglar, och i denna period uppträdde de stora reptilierna, som gifvit namn åt sin tid såsom reptil-åldern. Dessa krokodilartade djur nådde en längd af ända till åttio a nittio fot. — På den femte dagen lät Gud vattnen "vimla" af lefvande djur och fåglar flyga öfver jorden, och Gud skapade de stora sjödjuren, egentligen långsträckta vidundren (*taninim*).

Genast i början af tertiärperioden uppträder på landet en ny fauna, mammaliernas eller däggdjurens: en mängd vilddjur och rofdjur äfvensom slutligen boskapsdjur. Dessa komma synnerligen i quaternärperioden, der vi ock till sist finna menniskan. — På sjette skapelsedagen lät Gud jorden frambringa vilda djur, smådjur (krälande) och fänad, och till sist skapade han menniskan efter sitt beläte.

Dermed upphör skapelseverket på jorden, och, enligt Bibeln, Gud hvilar af sitt verk.

Enligt denna tolkning står dag (*jom*) i skapelsehistorien, som på flera andra ställen i Bibeln (Sak. 14: 8, 9; 2 Petr. 3: 8), för en tidsperiod af obestämd längd. Att så är fallet, synes äfven af sammanhanget, ty solen var ej satt till att skilja mellan dag och

natt förr än på den fjerde skapelsedagen, och i andra kapitlets början räknas alla sex dagarne såsom en dag: "Alltså äro himmel och jord tillkomna, när de skapade vordo på den dag (*jom*), då Herren Gud gjorde jord och himmel" (1 Mos. 2: 4).

Af det ofvanstående se vi, att en viss utveckling af skapelsen försiggick från de första enklaste former till den högsta på jorden, menniskan. Ehuru Gud väl kunde hafva inlagt sådana krafter i den ursprungliga materien, att af den hela verlden kunde hafva danats genom naturlagarne ensamt, synes dock detta icke hafva varit hans plan. Dels har icke evolutionsteorien kunnat bevisas, stora fakta äro emot den, och dels synas Bibelns uppgifter motsäga den, om än Bibeln såväl som naturen gifva tillkänna en evolution eller naturlig utveckling inom vissa gränser. Vi veta af det föregående, att Guds skaparehandling i början var absolut. Han danade ej af förut befintliga ämnen verlden, utan han skapade sjelfva ämnena. I första versen af Mose första bok begagnas verbet *bara*, skapa, som väl ej ursprungligen betyder absolut skapande, men som likväl här begagnas i denna mening, enär det är sant, att Gud så frambragte verlden. I skapelsehistorien förekommer samma ord igen, när djurlifvets införande nämnes: "Gud skapade de stora sjödjuren" o. s. v., och när menniskans uppkomst nämnes: "Gud skapade menniskan efter sitt beläte". Om än menniskans kropp danades af förut befintliga ämnen, så fick hon dock sin andliga natur genom omedelbar skapelse (1 Mos. 2: 7), och det är i denna, som hon är Guds beläte, enär Gud

sjelf ej har kropp, utan är helt och hållet ande. Förhållandet synes alltså vara detta, att Gud i begynnelsen skapade den materiella verlden och lif deri, att han sedan lät denna skapelse utveckla sig efter vissa i den nedlagda krafter och lagar, men att han ingrep i denna utveckling, skapande nya och högre lifsformer, tills slutligen menniskan fått uppträda i Guds beläte, då skapelseverket på jorden var fullbordadt. Häri liknar naturen, som är Guds verk, Bibeln, som är hans bok. Ty Bibeln gafs först genom uppenbarelse, uppenbarelsen om skapelsen och om Guds vilja; sedan fick det andliga lifvet hafva sin utveckling och historien sin gång, men Gud ingrep ständigt deri med nya uppenbarelser och medelst inspiration, till dess Bibeln var fullbordad.

KAP. VII.

Försynen.

Guds verldsuppehållande och verldsregerande verksamhet kallas Guds försyn.

Genom sin ständiga närvaro och kraft uppehåller Gud allt skapadt med alla de lagar och krafter, som han nedlagt i skapelsen; och allt leder han så, att skapelsens högsta mål skall vinnas. Detta sker, som vi redan hafva sett, med full hänsyn till den skapade viljans fria verksamhet, ty denna frihet ingick med i skapelseplanen. (Se under Guds vilja och skapelsen).

1. Att Gud är hela skapelsens *uppehållare* synes bland annat af följande skrift: "Du allena är Herren. Du har gjort himmelen och alla himlars himmel och all deras här, jorden och allt som deruppå är, hafvet och allt som deruti är. Du uppehåller det allt, och himmelens här tillbeder dig" (Nehem. 9: 6). "Menniskor och djur hjelper du, Herre" (Ps. 36: 7; Ps. 104). "Ty i honom lefva vi och röra oss och äro till" (Apg. 17: 28). "Allt har bestånd i honom" (Kol. 1: 17). "Hvilken bär allt med sin magts ord" (Ebr. 1: 3). "Min Fader verkar intill nu; jag verkar ock" (Joh. 5: 17). Här syftas icke på skapareverksamhet, utan på Guds försyn. Af sin skapareverksamhet på jorden hvilade Gud på den sjunde dagen eller verldsperioden, och denna fortgår ännu. Gud hvilar genom en olikartad verksamhet. Han skapar icke nu på jorden, men han uppehåller och styr det skapade. Af Guds stora sabbat är menniskans veckosabbat en bild i smått.

2. Guds *verldsregerande verksamhet* angifves dels

a) Med hänsyn till verldens gång i allmänhet: "Hans rike herskar öfver all ting" (Ps. 103: 19). "Och som efter sin vilja gör med himmelens här och med dem som bo på jorden" (Dan. 4: 32). "Dens beslut, som verkar allt efter sin viljas råd" (Efes 1: 11). "Ty riket är Herrens, och han råder öfver folken" (Ps. 22: 29). "Han herskar med sin magt evinnerligen, hans ögon gifva akt på folken" (Ps. 66: 7). "Han har gjort hela menniskoslägtet af ett

blod till att bo på jordens hela yta och har faststält bestämda tider och gränser för deras boende" (Apg. 17: 26). "Många planer äro i mannens hjerta, men Herrens råd, det skall bestå" (Ordspr. 19: 21). "Af Herren bero mannens steg; och menniskan, huru skulle hon förstå sin väg?" (Ordspr. 20: 24). "Ty Gud är den som verkar i eder både vilja och gerning för sitt välbehags skull" (Fil. 2: 13). Detta sista ställe har afseende på Guds barn. Om ogudaktiga hednafolk heter det: "Hvilken i de förgångna tidsåldrarna har tillåtit alla hedningar att gå sina egna vägar, och likväl har han icke låtit sig vara utan vittnesbörd, görande godt" (Apg. 14: 16, 17). Och åter: "Emedan de hafva känt Gud, men icke ärat eller tackat honom såsom Gud.... Derföre har Gud öfverlemnat dem i deras hjertans lustar åt orenhet" o. s. v. (Rom. 1: 21—25). Om den stora frälsningsplanen och om tidsåldrarnas afslutning, då målet för verldsskapelsen skall vara vunnet, påminnas vi från början till slutet af Bibeln.

b) Med hänsyn till enskildheter äfven de ringaste: "Herren gör allt hvad han vill i himmelen och på jorden, i hafvet och i alla djup....dunster ....blixt....regn....vind" (Ps. 135: 6,7). "Han vattnar bergen från sina salar, af dina verks frukt mättas jorden. Han låter gräs uppskjuta för djuren och brodd åt åkermannen....Lejonen, rytande efter rof, gå att begära af Gud sin föda....I det stora och vidsträckta hafvet vimla otaliga djur....Alla dessa lita till dig....Du gifver dem, de samla; du upplåter din hand, de varda mättade med goda håfvor"

(Ps. 104: 13, 14, 21, 25, 27, 28). "Säljas icke två sparfvar för en skärf? Och icke en af dem faller till jorden eder Fader förutan, men på eder äro till och med alla hufvudhåren räknade" (Matt. 10: 29, 30). "Ty ej från öster, ej från vester, ej heller från öknen kommer upphöjelsen. Nej, Gud är domaren. Den ene förnedrar han, den andre upphöjer han" (Ps. 75: 8). "Si, den som bevarar Israel slumrar icke och sofver icke" (Ps. 121: 4). "För dem som älska Gud samverkar allt till det bästa" (Rom. 8: 28). "Bedjen, och eder skall varda gifvet; söken, och I skolen finna; klappen, och eder skall varda upplåtet" (Matt. 7: 7. Se äfven Matt. 6: 25—34). "Vill någon icke omvända sig, så hvässer han sitt svärd, spänner sin båge och rigtar den och lägger dödens skott deruppå; sina pilar gör han brinnande" (Ps. 7: 13). "Bäddade jag åt mig i dödsriket, si, så är du der.... ytterst i vester, så skulle också der din hand leda mig" (Ps. 139: 8, 9, 10).

Så sträcker sig Guds försyn till det allmänna och det enskilda, till det stora och det lilla: till stjernerymderna och till de för nakna ögat oskönjbara tingen, till de himmelska härskarorna och till den obetydligaste menniska på jorden — eller i dödsriket. Öfver allt är Gud, allt uppehåller han, till och med den vilja, som väljer det onda, syndaren i hans ogudaktiga handlingar. Viljan, förmågan, lifvet, friheten äro af Gud, men användandet af dessa gåfvor till synd är icke af honom, om än han uppehåller den som gör det onda. Allt leder han, till de ringaste enskildheter. I det allmänna har han tagit

hänsyn till det enskilda, och i det enskilda till det allmänna. Hans synnerliga ledning, t. ex. i bönhörelsen och i underverken är lika lätt för honom som den alldagliga ledningen af verlden efter de lagar han bestämt för den och uppehåller uti den.

TREDJE AFDELNINGEN.

LÄRAN OM ÄNGLARNA.

(*Angelologi.*)

KAP. I.

De goda änglarna.

a) Änglarna äro skapade personliga andar. Somliga äro goda, somliga hafva syndat och äro onda. "Ty i honom skapades allt, det som är i himmelen och det som är på jorden, det synliga och det osynliga, vare sig troner eller myndigheter eller herradömen eller väldigheter" (Kol. 1: 16). "Se till att du icke gör det. Jag är din medtjenare" (Uppb. 22: 9). "Äro de icke alla tjensteandar" (Ebr. 1: 14). "Och han dref ut andarne" (Matt. 8: 16). "Ty om Gud icke skonade änglar, som syndade" (2 Petr. 2: 4).

b) Änglarna äro för oss osynliga, men kunna antaga olika synliga former. "Och när han upplyfte sina ögon och såg, si, då stodo tre män framför honom" (1 Mos. 18: 2....). "Och om änglarna säger han: Den som gör sina änglar till vindar och sina tjenare till eldslåga" (Ebr. 1: 7). "Och ett väder lyfte mig" (Hesek. 3: 12). "Och si, berget var fullt med brinnande hästar och vagnar rundt omkring Elisa" (2 Kon. 6: 17. Jemför äfven 2: 11). "Serafer stodo ofvan om honom, hvardera med sex vingar" (Es. 6:

2). Häri likna de Herren Kristus sjelf, som uppenbarat sig i olika former, dels före sitt menniskoblifvande, i förbundsängelen och troligen för Daniel (Dan. 10), och dels efter sitt förhärligande, för Johannes på Patmos.

c) Ängel (*angelos*) betyder sändebud, en som har något att uträtta, något att förkunna. De gode änglarne kallas äfven tjenare, tjensteandar, helige vakande änglar, Guds söner, Gudar (Ebr. 1: 7, 14; Dan. 4: 10, 14; Job. 1: 6; Ps. 97: 7). Dessa namn angifva änglarnas sysselsättningar och väsen. De innehafva höga och vigtiga platser i Guds verldsstyrelse, och de likna Gud deruti, att de äro heliga och rena. Särskilda personnamn förekomma såsom Mikael (Hvem är lik Gud? Jud. 9) och Gabriel (Guds hjelte. Luk. 1: 19).

d) Änglarna äro personliga varelser af högre ordning än menniskan. De besitta vida högre insigter och vida större magt, men äro ej, som Gud, allvetande eller allsmägtiga. De äro ej oändliga, deras förmågor hafva en gräns. "Vis såsom en Guds ängel" (2 Sam. 14: 20). "Medan jag ännu talade och bad, kom Gabriel.... och han undervisade mig.... och sade: Daniel, nu är jag kommen för att lära dig förstånd" (Dan. 9: 21, 22). "Och under det han talade med mig, dignade jag af vanmagt ned på mitt ansigte mot jorden" (Dan. 8: 18). "Och ängeln sade till mig: Hvarföre förundrar du dig? Jag skall säga dig hemligheten" (Uppb. 17: 7). "Lofven Herren, I hans änglar, I starke hjeltar" (Ps. 103: 20). "Sin magts änglar" (2 Tess. 1: 7). "Änglarna, som

i kraft och magt äro större" — än menniskan (2 Petr. 2: 11:) "Om den dagen och stunden vet ingen, icke ens änglarna i himmelen" (Matt. 24: 36). "I hvilken änglarna åstunda att skåda in" (1 Petr. 1: 12). "Gud, som allena gör under" (Ps. 72: 18) — d. ä. i högsta mening. Han allena skapar. Han allena ingriper med öfvernaturlig kraft i skapelsen. Under i en lägre mening utföras ibland genom änglar eller menniskor, som när en ängel slog Herodes, och han blef uppfrätt af maskar, eller när antikrist skall hafva magt att utföra "lögnens kraft och tecken och under" i följd af satans verksamhet (2 Tess. 2: 9). När apostlarna utförde underverk, skedde detta genom Guds kraft (Apg. 3: 6—16).

e) Änglarna äro äldre än menniskan. När Gud grundade jorden, lofvade honom morgonstjernorna, och "alla Guds barn fröjdade sig" (Job. 38: 7). Då var menniskan ännu icke skapad. "Och all deras här" (1 Mos. 2: 1) antyder troligen på änglaskarorna isynnerhet. "Ormen", som uppträdde i Paradiset, angifver, att satan var redan då en fallen ängel. Änglarna äro alltså icke förhärligade menniskor. "Ty änglar tager han sig icke an, utan Abrahams säd tager han sig an" (Ebr. 2: 16. Jemför 12: 22, 23, der skilnad göres mellan den himmelska församlingen och änglarna).

f) Till antalet äro änglarna otaliga. "Och strax vardt med ängelen en mängd af den himmelska härskaran, hvilka lofvade Gud" (Luk. 2: 13). "Och han skulle sända till min hjelp mer än tolf legioner änglar" Matt. 26: 53). "Tusen sinom tusen tjenade

honom, och tiotusen sinom tiotusen stodo inför honom" (Dan 7: 10). "Och jag hörde en röst af många änglar rundt omkring tronen.... och deras antal var tio tusen gånger tio tusen och tusen gånger tusen" (Uppb. 5: 11). "I hafven kommit till .... de otaliga änglar" (Ebr. 12: 22).

g) Bland änglarne råder icke något äktenskapsförhållande, ej heller kunna de dö. De frälsta af menniskorna skola i uppståndelsen blifva dem i detta hänseende lika: "Hvarken gifta de sig eller bort giftas, utan de äro såsom Guds änglar i himmelen" (Matt. 22: 30). "Ty de kunna icke mera dö, ty de äro lika änglar och äro Guds barn" (Luk. 20: 36). Det synes häraf troligt, att bland änglarne ingen fortplantning försiggår, samt att derföre hvarje ängel skapades särskildt af Gud, och att hvarje ängel, som föll i synd, föll för sig sjelf. Änglarna äro icke ett slägte likasom menniskan. De kallas också aldrig änglars barn, utan Guds barn, Guds söner.

h) Änglarna äro af olika ordningar, och de äro organiserade. Gud är ordningens Gud. "Troner eller myndigheter eller herradömen eller väldigheter" (Kol. 1: 16). "Mikael, den store fursten" (Dan. 12: 1). "Med öfverängels röst" (1 Tess. 4: 16). "Mikael, öfverängeln" (Jud. 9). "Mikael och hans änglar började strida med draken, och draken stred och hans änglar" (Uppb. 12: 7). "Tolf legioner änglar" (Matt. 26: 53) påminner om romerska arméns organisation. "Och de härskaror, som äro i himmelen" (Uppb. 19: 14). "I de heliges stora råd" (Ps. 89: 8). Så är beslutet af de vakande änglarne och så förordnadt af de helige" (Dan. 4: 4).

Seraferna synas stå Gud närmast. De framställas omgifvande Guds tron, och der lofprisande hans namn. "Seraferna stodo ofvan om honom, hvardera med sex vingar. Med två betäckte de sina ansigten, och med två betäckte de sina fötter, och med två flögo de. Och den ene ropade till den andre och sade: Helig, Helig, Helig är Herren Zebaot. Hela jorden är full af hans härlighet" (Es. 6: 2, 3).

Keruberna framställas i symboliska former, hvilka beteckna de högsta egenskaper såsom förnuft och förnuftig verksamhet (menniskoansigtet och händerna), konungsligt välde (lejonansigtet), arbetsamhet (oxansigtet, fötterna), upphöjdhet (örnansigtet), snabbhet och ofelbarhet i den utförda verksamheten (vingarna, ljungelden, rörelsen alltid framåt). Keruberna sattes att bevaka vägen till lifvets träd (1 Mos. 3: 24). Bilder af dem inväfdes i förhänget till det allra heligaste, och bilder i guld gjordes af dem och sattes på nådastolen (2 Mos. 26: 31; 25: 18, 19). Hos Hesekiel torde symbolismen beteckna kerubernas verksamhet i förening med Guds verldsstyrelse: de och hjulen, som de förde, voro fulla med ögon. "När keruberna gingo, så gingo ock hjulen jemte dem; och när keruberna lyfte sina vingar för att höja sig ifrån jorden, så vände sig icke heller hjulen ifrån dem. När de stannade, stannade dessa, och när de höjde sig, höjde sig dessa med dem" (Hesek. 10: 16, 17). Dessa hjul kanske beteckna verldsaltet. Kerubernas ansigten på nådastolen skulle vara böjda ned mot arken, likasom åstundande att skåda in i dess hemligheter (2 Mos. 25: 20). Jemför denna bild med

Petri ord: "Evangelium, hvaruti änglarne åstunda att skåda in" (1 Petr. 1: 12). Troligen äro keruberna likasom seraferna någon hög ordning af änglar.

I Uppb. 4 förekommer en symbolisk framställning, fyra djur som deltaga af både kerubers och serafers former. Enligt de sednaste upplagorna af den grekiska texten (Tischendorf, Westcott och Hort) synas dessa djur beteckna, icke som enligt äldre upplagor af den tryckta texten förhärligade menniskor, utan höga himmelska väsen, hvilka glädja sig öfver och prisa Gud för menniskans frälsning: "Köpte åt Gud.... gjorde dem inför vår Gud till.... och de skola regera på jorden" (Uppb. 5: 9, 10). Dessa väsen äro då troligen äfven keruber. I så fall är skilnaden mellan keruber och serafer obetydlig. Båda arterna deltaga af de högsta fullkomligheter i skapelsen.

i) Änglarnas sysselsättningar äro: att tillbedja och prisa Gud i himmelen: "Helig, Helig, Helig!" (Es. 6: 3). "Gifven Herranom, I Guds Söner, gifven Herranom ära och starkhet!" (Ps. 29: 1). "Gud är förskräcklig i de heligas stora råd" (Ps. 89: 8). "Lofven Herren, I hans änglar" (Ps. 103: 20).

Att glädja sig öfver Guds verk: "Då.... alla Guds barn fröjdade sig" (Job. 38: 7). "Sammalunda varder glädje i himmelen öfver en syndare, som bättrar sig" (Luk. 15: 7).

De utföra Guds vilja i naturen och bland folken: Keruberna i Hesek. 10. Vidare: "I starke hjeltar, som uträtten hans befallning, när I hören hans ords röst" (Ps. 103: 20). Vindar, eldslågor (Ebr, 1: 7). "Och fursten för Persiens rike emotstod mig under

tjuguen dagar, och si, Mikael, en af de förnämste furstarne kom mig till hjelp" (Dan. 10: 13). "Och på den tiden skall Mikael, den store fursten, som står på ditt folks sida, uppresa sig" (Dan. 12: 1).

De vaka öfver församlingar och individer: "Derföre bör qvinnan hafva ett magtens tecken på sitt hufvud, för änglarnas skull" — som vaka öfver församlingens ordning (1 Kor. 11: 10). "Jag besvär dig inför Gud och Herren Jesus Kristus och de utvalda änglarne, att du iakttager detta" — nemligen det som tillhör en ordets tjenare (1 Tim. 5: 21). "Och si en ängel kom vid honom" — Elias (1 Kon. 19: 5). "Ty han skall gifva sina änglar befallning om dig, att de skola bevara dig på alla dina vägar" (Ps. 91: 11). "Herrens Angel lägrar sig omkring dem som frukta honom och befriar dem" (Ps. 34: 8). Herrens Ängel må vara Herren Kristus sjelf, men lägret är af den himmelska härskaran. "Min Gud har sändt sin ängel, och denne har tillslutit lejonens mun" (Dan. 6: 22). "Deras änglar i himmelen se alltid min Faders ansigte, som är i himmelen" (Matt. 18: 10). Jemför härmed Apg. 12: 15: "Det är hans ängel". Tydligen, änglar sändas till de troendes hjelp. "Äro de icke alla tjensteandar, som utsändas till tjenst för deras skull, som skola ärfva frälsning" (Ebr. 1: 14). Till och med en seraf tjenade vid ett stort tillfälle Esaias: "Och till mig flög en af seraferna med ett glödande kol i sin hand.... sade.... din skuld är viken ifrån dig, och din synd är försonad" (Es. 6: 6, 7). "Den fattige dog och vardt förd af änglarne i Abrahams sköte" (Luk. 16: 22).

De utföra äfven understundom Guds domar: Herodes (Apg. 12: 23). "Så skall det ske vid verldens ände: änglarne skola gå ut och skilja de onda från de rättfärdiga och kasta dem i den brinnande ugnen" (Matt. 13: 49, 50).

KAP. II.

De onde änglarne.

a) Bland de onde andarne intager satan eller djefvulen det första rummet. Satan betyder motståndare, fiende, — djefvul betyder förtalare, falsk förrädare. Hans symboliska form är ormen (1 Mos. 3: 1). "Den gamle ormen, hvilken är djefvulen och satan" (Uppb. 20: 2). Han liknas vid en som sår ogräs: "När folket sof, kom hans ovän och sådde ogräs midt ibland hvetet och gick sin väg" (Matt. 13: 25); vid en fågelfängare: "Han skall frälsa dig från fågelfängarens snara" (Ps. 91: 3); vid en ulf: "Och ulfven bortrycker dem" (Joh. 10: 12); vid ett rytande lejon: "Djefvulen går omkring som ett rytande lejon" (1 Petr. 5: 8); vid en drake eller ett reptiliskt vidunder: "Och se en stor röd drake" (Uppb. 12: 3). Dessa bilder angifva satans karaktär. Han synes hafva fallit genom högmod. "På det han icke må blifva uppblåst och falla i djefvulens dom" (1 Tim. 3: 6); andra änglar, kanske djefvulen också, genom otrohet, genom sjelfvisk afvikelse ifrån sina höga åligganden: "Och änglar, som icke behöllo sitt furstadöme, utan öfvergåfvo sitt eget hem" (Jud. 6).

b) Satan är alltså en motståndare emot Gud och mot menniskor. "Ovännen, som sådde det, är djefvulen" (Matt. 13: 39). "Eder vedersakare, djefvulen" (1 Petr. 5: 8).

Han förtalar Gud för menniskan och menniskan för Gud. "Skulle väl Gud hafva sagt?" (1 Mos. 3: 1). "Månne då Job fruktar Gud för intet? . . . . Men räck ut din hand och kom vid allt det han eger! Sannerligen, han skall i ansigtet säga dig farväl" (Job. 1: 9—11). "Josua . . . . och satan stående vid hans högra sida för att anklaga honom" (Sak. 3: 1). "Han, som anklagade dem (våra bröder) inför Gud dag och natt" (Uppb. 12: 10).

Han är listig, svekfull och ond i högsta grad, ansluter sig till menniskors svaga sidor och söker förleda dem till synd och föra dem i förtappelse. "När de hafva hört, strax kommer satan och tager bort ordet, som blifvit sått i deras hjertan" (Mark. 4: 15). "Och ormen var listigare än alla djur på jorden" (1 Mos. 3: 1). "Och frestaren gick fram" (Matt. 4: 3), frestande till och med Herren Kristus. "Och efter det brödstycket for satan in i honom" — Judas (Joh. 13: 27). "Ananias, hvarföre har satan uppfylt ditt hjerta, att du skulle ljuga för den Helige Ande?" (Apg. 5: 3). "Eder vedersakare, djefvulen, går omkring som ett rytande lejon och söker hvem han må uppsluka" (1 Petr. 5: 8).

Han utöfvar mycken magt i verlden, både öfver den yttre naturen och öfver menniskor. Synnerligen tilläts honom sådan magt på Kristi tid. "En Abrahams dotter, hvilken satan har hållit bunden, se, nu

i aderton år" — bunden med sjukdom (Luk. 13: 16). Icke all sjukdom är af djefvulen. Understundom, som vi se af uppenbarelsen, har dock Gud tillstadt honom att slå personer med sjukdom och förderf. "Botade alla som voro öfverväldigade af djefvulen" (Apg. 10: 38). "Derföre hafva vi velat komma till eder, jag Paulus för min del, både en och två gånger, men satan har hindrat oss" (1 Tess. 2: 18). "Efter fursten öfver luftens magt, öfver den ande, som är verksam i otrons barn" (Efes. 2: 2).

Han regerar öfver många andra onda andar. "Djefvulen och hans änglar" (Matt. 25: 41). "Legio är mitt namn, ty vi äro många" (Mark. 5: 9). Dessa andar besatte menniskor på Kristi tid, och Kristus kastade dem ut. "Och Jesus näpste honom, och den onde anden gick ut ifrån honom" (Matt. 17: 18). "Herre, äfven de onde andarne äro oss underdåniga i ditt namn. Och han sade till dem: Jag såg satan falla från himmelen såsom en ljungeld" (Luk. 10: 17, 18).

c) Satan och all mörkrets makt äro öfvervunna af Herren Kristus, och kunna icke gå längre i sin onda verksamhet, än han tillstädjer. "Denne skall söndertrampa ditt hufvud, och du skall stinga honom i hans häl" (1 Mos. 3: 15). Jesus måste väl lida döden; men detta lidande är också dödsstöten för satans välde. "På det att han genom döden skulle tillintetgöra den som hade döden i våld, det är djefvulen" (Ebr. 2: 14). "Fördenskull uppenbarades Guds Son, att han skulle nedslå djefvulens gerningar" (1 Joh. 3: 8). "Sedan han har afväpnat herradömena

och väldigheterna har han stält dem uppenbarligen fram och triumferat öfver dem" (Kol. 2: 15). "Stån honom (djefvulen) emot, stadiga i tron" (1 Petr. 5: 9). "Stån djefvulen emot, så skall han fly ifrån eder" (Jak. 4: 7). "Ikläden eder hela Guds vapenrustning, på det att I mån kunna stå emot djefvulens ränker" (Efes. 6: 11). "Gud är trofast, som icke tillåter, att I blifven frestade öfver eder förmåga" (1 Kor. 10: 13).

De onde andarne skola emot sin vilja tjena Guds sak; ty dels begagnar Gud dem till att straffa onda menniskor och till att aga rättfärdiga, och dels tjenar deras exempel till varning. Till hvilket djup af ondska och till hvilken dom kan icke synden leda! "Herren har gifvit en lögnens ande uti alla dessa dina profeters mun" (1 Kon. 22: 23). "Och han sände mot dem sin brinnande vrede....en beskickning af olycksänglar" (Ps. 78: 49). Job. 1: 2. "Öfverlemnas åt satan till köttets förderf, på det att anden må blifva frälst" (1 Kor. 5: 5). "En satans ängel, som skulle kindpusta mig, på det att jag icke skulle förhäfva mig" (2 Kor. 12: 7). "Den gamle ormen, som heter djefvul och satan, hvilken förvillar hela verlden" (Uppb. 12: 9). "De änglar, som icke behöllo sitt furstadöme.... har han med eviga bojor i mörker förvarat till den stora dagens dom" (Jud. 6). "Den eviga elden, som är tillredd åt djefvulen och hans änglar" (Matt. 25: 41).

Vi lära af det föregående bland annat:

1:sta) Att förutom menniskan det fins en otalig mängd förnuftiga och ansvariga och derföre personliga varelser, hvilka äro okroppsliga andar.

2:dra) Att dessa andar komma mer eller mindre i beröring med menniskan, endera för att hjelpa och skydda henne, eller för att fresta och skada henne.

3:dje) Att menniskan, när hon söker fullkomligheten och härligheten, kommer i strid, icke blott mot det onda inom sig och i verlden utom sig, utan äfven emot mägtiga andar, hvilka med stor list och magt söka störta henne i synd och förderf, samt att hon derföre behöfver all Guds hjelp för att kunna bestå och vinna seger.

4:de) Att Gud allaredan i det han beredt frälsning för menniskan, men ej för de fallna änglarne, har visat sin rättighet att frälsa eller icke frälsa. Om han frälsar, är det af oförtjent nåd. Om han icke frälsar, sker dermed ingen orätt.

5:te) Att skilnaden mellan det tillstånd, hvari rena och saliga andar, och det hvari fallna och förtappade andar befinna sig, är outsäglig.

FJERDE AFDELNINGEN.

LÄRAN OM MENNISKAN.

(*Antropologi.*)

KAP. I.

Menniskoslägtet i dess begynnelse.

a) *Menniskans skapelse.* När jorden hade nått en hög grad af utveckling, när i växt- och djurriket all skapelse var fullbordad, skapades menniskan, en personlig, andekroppslig varelse.

På sjette skapelsedagen sade Gud: "Vi vilja göra menniskan efter vårt beläte till vår afbild till att råda öfver....hela jorden.... Och Gud skapade menniskan efter sitt beläte. Efter Guds beläte skapade han dem. Man och qvinna skapade han dem" (1 Mos. 1: 26—31). "Och Herren Gud formade menniskan af jordens stoft och inblåste uti hennes näsa en lefvande anda, och så vardt menniskan en lefvande själ....Och Herren Gud lät en tung sömn falla öfver mannen, och under det han sof, tog han ett af hans sidoref och fylde stället med kött. Och Herren Gud bygde en qvinna utaf sidorefvet, som han hade uttagit af mannen, och förde henne fram inför honom" (1 Mos. 2: 7, 21, 22).

Huru länge sedan menniskan skapades kan icke med säkerhet beräknas, enär man vet, att bibliska namnlistor kunna utesluta flere generationer mellan angifna namn. Troligen är slägtet äldre än man genom den bibliska kronologien beräknat. Dock torde dess ålder icke vara så särdeles mycket högre. Om man än funnit qvarlemningar af menniskan ända till näst efter den stora isperioden, eller i diluvialperioden, så torde den derifrån förflutna tiden ej hafva varit så stor, som en del geologer representerat den. Kanske från sju till tio tusen år betäcker hela denna tidsperiod, som ock af en del beräknats.*).

Den förste mannen kallades Adam, som betyder menniska (i allmänhet), och han kallade sin hustru Eva (*Chavva*, lif), lifgifverska. Från detta första par härleder Bibeln sedan hela menniskoslägtet. Man jemföre 1 Mos. 5—10 med Apg. 17: 26. "Detta är boken om Adams slägt....Och Herren sade till Noah: "Gack in uti arken, du och hela ditt hus" ....Dessa voro Noahs söners slägter....Och från dem blefvo folkslagen utbredda på jorden efter floden". Och han har gjort hela menniskoslägtet af ett blod till att bo på jordens hela yta". De olikheter i typ, som nu förefinnas inom menniskoslägtet, hafva uppkommit till stor del genom olika lefnadssätt och skilda klimatiska förhållanden. Slägtets enhet bekräftas genom fysiologiska och psykologiska fakta: kroppsbyggnaden och fortplantningen mellan olika folkracer angifva, att alla menniskor tillhöra samma slägte; så äfven de allmänna menskliga själs-

---

*) "Elements of Geology" af Le Conte, sid. 600.

förmögenheterna. Denna enhet bekräftas äfven allt mera genom historien och språkforskningen, hvilka antyda en gemensam utgångspunkt för hela slägtet.

Om det någonsin skulle bekräfta sig, att ett slägte föregått Adams, så vore dermed icke Bibeln motsagd, ty den sysselsätter sig endast med Adams slägte, hvilket nu är det enda på jorden. I så fall torde ett sådant slägte hafva varit utan en förnuftig själ, och Adams kropp kunde hafva kommit ifrån detta slägte, ty, som vi sett af Bibeln, formades kroppshyddan af jordens stoft — af det förr befintliga, under det anden eller själen gafs omedelbart af Gud, kom ifrån honom såsom en ny skapelse. Om ett preadamitiskt slägte funnits, så försvunno dess sista qvarlefvor snart efter Adams tid, eller åtminstone i floden. Men, att ett sådant slägte funnits, är icke bevisadt, och torde aldrig kunna bevisas. Bibeln är alldeles tyst med hänsyn dertill. Ej heller kan det uppvisas, att Adams kropp kommit från någon föregående skapad lifsform. Den kan hafva danats omedelbart af Gud utaf i naturen befintliga oorganiska ämnen, som Bibeln enklast tolkas. I den sålunda danade stofthyddan inblåste Gud en lefvande anda och gjorde menniskan till "en lefvande själ". Det är, Gud skapade anden omedelbart och satte den i en så innerlig förening med den af jorden danade kroppen, att de två tillsammans skulle utgöra en enda lefvande förnuftig varelse.

b) Detta för oss till läran om *menniskans natur*. Hon har först och främst en lägre jordisk del, kroppen, danad af jordiska beståndsdelar, hvari den

åter kan upplösas. Denna kropp är dock så beskaffad, att den kan förhärligas till en högre förandligad kropp, endera utan att dö eller efter längre eller kortare tid ifrån dödsögonblicket. Den må helt och hållet förmultna och upplösas i sina enkla materiella beståndsdelar, och dock kan af den till sist framkomma en förhärligad lekamen. Detta är för oss en outransaklig hemlighet, men likväl en uppenbarad sanning. Enok dog ej, men förhärligades: "Genom tron togs Enok bort, att han icke skulle se döden" (Ebr. 11: 5). Elias uppfor lefvande till himmelen (2 Kon. 2: 11). Alla troende, som lefva vid Kristi tillkommelse, skola förvandlas i ett ögonblick och ryckas upp Herren tillmötes i skyn (1 Kor. 15: 51, 52; 1 Tess. 4: 16, 17). Kristi lekamen uppstod förandligad på tredje dagens morgon efter döden på korset (Joh. 20, 21). De rättfärdige skola uppstå vid Kristi tillkommelse (1 Kor. 15). Alla andra skola ock uppstå (Dan. 12: 2; Joh. 5: 29). Häri skiljer sig menniskans kropp ifrån djurens, likasom äfven deri, att den är danad till en lämplig boning och ett lämpligt verktyg för den förnuftige anden.

För det andra har menniskan en högre andlig beståndsdel, som kallas än själ, än ande, än själ och ande. "Och när hennes själ utgick" (1 Mos. 35: 18). De menniskors själar, som hade blifvit slagtade för Guds ords skull" (Uppb. 6: 9). "Rädens mer för den som har magt att förderfva både själ och kropp i helvetet" (Matt. 10: 28). "Hvi bedröfvar du dig min själ och är så orolig uti mig?" (Ps. 41: 6). "Och till de fullkomnade rättfärdigas andar" (Ebr. 12: 23).

"Åter ropade Jesus med hög röst och gaf upp andan" (Matt. 27: 50). "Anden återvänder till Gud, som har gifvit honom" (Pred. 12: 7). "Vardt han bedröfvad i sin ande" (Joh. 13: 21). "Och hela eder ande, själ och kropp varde behållne ostraffliga" (2 Tess. 5: 23). "Ty Guds ord är lefvande och kraftigt....och går igenom, till dess det åtskiljer själ och ande, leder och märg, och är en domare öfver hjertats uppsåt och tankar" (Ebr. 4: 12). "Men en naturlig, (själisk *psychikos*) menniska fattar icke det som tillhör Guds Ande" (1 Kor. 2: 14). "Sinlige, (själiske, *psychikoi*), icke hafvande anden" (Jud. 19). Af den skilnad, som någon gång göres mellan själ och ande, kunna vi sluta, att, oaktadt båda orden användas hvar för sig till att beteckna menniskans hela andenatur, dock själ understundom angifver denna naturs lägre sida, den sida hvarigenom menniskan närmast kommer i beröring med kroppen och genom den med den yttre verlden, då deremot ande angifver denna naturs högre sida, hvarigenom menniskan närmast kommer i beröring med Gud och mottager andliga erfarenheter. Själen gör henne i så fall till en varelse med förståndslif, anden gör henne till en varelse med religiösa förnimmelser och religiöst andelif. Hon kan derföre sägas vara blott naturlig (själisk), när anden hos henne ännu är ouppväckt genom Guds Andes kraft, när den ännu är död genom synden. Dock få vi komma ihåg, att Bibelns språkbruk är så fritt att till och med själ och ande begagnas ifråga om djuren: "Hvarje själ i hafvet dog" (Uppb. 16: 3). "Djurens ande, som far nedåt till jorden" (Pred.

3: 21). Härmed framställas icke djuren såsom förnuftiga varelser. Tvärtom synas de af Bibeln såväl som genom iakttagelse vara i besittning af ett blott instinktlif med ett visst mått af tanke, tillräckligt för en opersonlig existens. Detta lif kallas djurets ande, och bildligt kallas djuret en själ. Enligt en god tolkning af Pred. 3: 21 återvänder detta lif till jorden, hvaraf det genom Guds kraft har uppkommit (1 Mos. 1: 24, 25). Det upplöses och försvinner i den allmänna skapelsen likasom djurets kropp*).

Menniskans ande deremot "far uppåt till höjden.... till Gud, som har gifvit honom" (Pred. 3: 21; 12: 7). Om menniskans företräde framför djuren är stort allaredan ifråga om kroppen, så är det ännu större ifråga om anden. Och här, mellan det oförnuftiga djuret med sitt försvinnande instinktlif och den förnuftiga menniskan med sina förståndsförmågor, sitt andliga lif, och sitt evigt förblifvande väsen, är det synnerligen, som det svalg uppstår mellan den lägre skapelsen och menniskan, som ur vetenskaplig såväl som religiös synpunkt erkännes vara oöfverstigligt, och som framför allt visar, att menniskan icke har kommit från djuren, utan är en ny skapelse, den sista och högsta på jorden.

Menniskoandens egenskaper upplösa sig i stort uti förstånd, känsla, vilja. Menniskan har förmågan att fatta tingen i deras rätta natur och rätta inbördes förhållande. Hon kan begripa, minnas, analysera, klassificera, resonera. Hon eger äfven känslor med hänsyn till det, som är eller försiggår inom eller

*) Se "Brännande Frågor" af J. A. Edgren, sid. 68—70.

utom sitt eget väsen, såsom glädje, sorg, njutning, afsky, förebråelse, hängifvenhet m. m. Viljan är menniskans sjelfbestämmelseförmåga eller förmågan att välja mellan bevekelsegrunder och att bestämma sin handling derefter. Härvid göra sig väl yttre omständigheter och inre böjelser kraftigt kända, dock ledes icke menniskan absolut af dessa, utan har hon förmågan, att af dem bilda sig sin bestämmande bevekelsegrund och skrida till handling derefter. Alltså är hon fri och derför ansvarig: ansvarig icke allenast för sitt val, utan äfven för hvad hon är genom upprepade val af det goda eller det onda, det är för sin karaktär, ty karaktären bildas genom vanan — understundom grundlägges den genom ett enda vigtigt val.

Menniskans förnimmelse af sitt personliga förhållande till det moraliskt rätta eller orätta jemte den känsla, som gillar eller ogillar, kallas samvete. När den ogillande känslan är mycket stark, är den samvetsqval.

I förnimmelse af hvad man sjelf är såsom tänkande, kännande, viljande är man sjelfmedveten, och såsom sjelfmedveten och sjelfbestämmande är man personlig.

Alla ofvannämda förmågor ligga outvecklade i barnets själ, men utvecklas med tiden och komma till mognad, framkallade af omständigheterna. Hos en del befinnas då dessa förmågor större, hos andra mindre, hos somliga mycket fördunklade, såsom t. ex. i vansinne.

c) *Menniskans ursprungliga tillstånd.* Menni-

skan fullbordades en andekroppslig varelse, skapad efter "Guds beläte". Till detta beläte hör först och främst och framför allt en helig själsriktning, en själsriktning, som gör Gud till menniskans högsta mål, och som är ett återsken af Guds egen helighet och kärlek. "Och ikläda eder den nya menniskan, den efter Gud skapade, i sanningens rättfärdighet och helighet" (Efes. 4: 24). "Och ikläd t eder den nya, som förnyas till kunskap efter dens bild, som har skapt henne" (Kol. 3: 10). Här menas den kännedom af Gud och rättfärdigheten, som står oupplösligt förenad med ett heligt väsen.

I andra rummet hör äfven hit menniskans personlighet, hvari hon är en bild af den personlige Guden, och hvarigenom hon besitter förmågan att tänka, känna, välja och handla. Denna personlighet, hvarigenom menniskan är återlöslig, ger värde åt alla menniskor och är en grund för den kärlek vi skola hysa till alla. "Den som utgjuter menniskoblod, hans blod skall af menniskor varda utgjutet, ty Gud har gjort menniskan efter sitt beläte" (1 Mos. 9: 6). "Emedan han är Guds afbild och ära" (1 Kor. 11: 7). "Och med henne förbanna vi menniskorna, som äro skapade till Guds afbild" (Jak. 3: 9). "Du skall älska din nästa såsom dig sjelf" (Matt. 22: 39).

Hvad kroppen beträffar är den endast så tillvida en afbild af Gudomen, som den återspeglar, mer eller mindre, andens höga och rena egenskaper; men i och för sig, såsom kropp, kan den icke vara hans afbild, som är okroppslig. Eljest vore äfven vissa djur och bildstoder Guds beläten. "Och vid hvem viljen I

då likna Gud?....En konstnär gjuter en bild.... Den som har mindre väljer ett stycke trä" (Es. 40: 18—20). "Vid hvilken viljen I likna mig, och med hvilken viljen I jemföra mig, och hvilken afbild af mig viljen I göra, som skulle vara mig lik?" (Es. 46: 5). "Då de föregåfvo sig vara visa, hafva de blifvit dårar och utbytt den oförgänglige Gudens härlighet mot en bild, som liknar förgänglig menniska"....(Rom. 1: 22, 23).

Menniskan utgick alltså af Skaparens hand ett rent och heligt väsen. Hjertat var helt och hållet hänvändt åt Gud, tanken uppfattade och annammade hans uppenbarelse, viljan stod i hel öfverensstämmelse med Guds vilja, och salig frid jemte förnimmelse af Guds välbehag fylde menniskans själ. Hennes kropp, det yttre omhöljet (2 Kor. 5: 1—8; 12: 2, 3), var fri från hvarje frö till sjukdom och död, själens rena tempel och lämpliga redskap. Allt var "ganska godt" (1 Mos. 1: 31).

Detta utesluter dock icke å ena sidan, att menniskoanden kunde vidare under Guds ledning utvecklas, eller å den andra, att kroppen, för att bevaras i ungdomlig skönhet och styrka, ej kunde behöfva ett medel dertill. Ett sådant medel var troligen "lifvets träd". Till och med för att från dag till dag underhålla sin kropp behöfde menniskan, då som nu, mat och dryck, rörelse och hvila. Hon sattes derföre i Edens lustgård till att bruka och vårda den (1 Mos. 2: 15). Arbetet der var måttligt, lämpadt efter kroppsbehofven och derför en lust. Alla frukter och örter skulle tjena menniskan till näring, men frukten

af lifvets träd till kroppens eviga odödlighet" (1 Mos. 1: 29; 3: 22).

Anden skulle genom pröfning blifva befästad, och, när detta hade skett, torde menniskan med tiden hafva utan lidande och död fått öfvergå till det högre, förhärligade tillstånd, som till och med nu väntar den troende, om än han måste först dö. Ett prof bereddes, ett lämpligt och lindrigt prof. Menniskan förbjöds att äta af ett enda träd i lustgården: "kunskapens träd" (1 Mos. 2: 17). Skulle hon nu genom lydnad bevisa sin trohet mot Gud och sin oafvisliga hängifvenhet åt honom? Genom att göra detta hade förvisso den heliga själsriktning, hvari hon befann sig genom skapelsen, blifvit för evigt befästad. Att lyda hade varit lätt; olydnad var derföre så mycket större synd.

d) *Menniskans fall.* I paradiset inträdde den mägtigaste bland fallne andar, djefvulen. Genom ormens form nalkades han qvinnan. Genom list och lögn sökte han förleda henne till att äta af det förbjudna trädet. Qvinnan gaf vika. Hon tog af frukten och åt (1 Mos. 3: 1—6).

Det gifves ingen orsak hvarför vi ej skulle tolka denna enkla berättelse bokstafligt, om än både lifvets och kunskapens träd, under det de voro verkliga träd med verklig frukt, äfven hade en sinnebildlig betydelse: det förra möjligen betecknande, att det eviga lifvets källa är utom menniskan, i honom som har lif i sig sjelf; det sednare, att allkännedom om det goda och det onda jemte eganderätten till allting tillhöra Gud. Dessa tvenne träd voro då

paradisets symboliska instiftelser, genom hvilka menniskan skulle ständigt påminnas om lifvets och visdomens och magtens källa, på det hon alltid måtte ödmjukt och hängifvet emottaga lifvet af Gud och låta sig ledas och beherskas af honom. Ormen kunde hafva varit en af djefvulen antagen form, eller den onde anden kunde möjligen hafva handlat genom en verklig orm. Sinnebilden är träffande. Ormens osynlighet i gräset, tills den hugger, och sedan dess dödliga gift: list, ondska, förderf.

Djefvulen frestade genom att vädja till ett oskyldigt kroppsbehof samt framkastade ett tvifvel om, att Gud kunde hafva förbjudit detta behofs tillfredsställande, hvarhelst medel dertill voro för handen. Qvinnan skulle hafva urskilt frestarens röst och med bestämdhet hafva motstått eller flytt undan. Men nej, hon visar ingen synnerlig motvilja, utan är hellre benägen att lyssna till mera. Dermed är hjertat allaredan viket ifrån den absoluta hängifvenheten för sin Skapare, som menniskan alltid skulle hafva behållit. Nu vågar sig frestaren fram med en direkt lögn och med en beskyllning emot Gud såsom falsk och afundsjuk. Qvinnan, allaredan benägen att tillfredsställa sin nu uppkomna egenvilja, motsäger icke frestaren, utan fäster blicken på den förbjudna frukten, låter begäret dertill öka sig, tills hon slutligen tager deraf och äter. Hon har nu positivt brutit Guds befallning. Hennes fall var ej af nöden. Hon kunde och borde hafva motstått frestelsen, men hon bildade sig af den sin bestämmande bevekelsegrund. I samma stund var hon

sjelfvisk, förmörkad, Gudsfiendtlig. Min, icke Din vilja nu! Begärelsen var aflad och hon födde synden. Synden var först i hjertat och sedan i den yttre handlingen. Trogen sitt fallna tillstånd följde hon djefvulens exempel och förledde sin man. Oskuld, helighet, frimodighet inför Gud äro nu förbi, och istället se vi skuldbelastade samveten och orena väsen, skjutande skulden den ene på den andre, ja, på Gud sjelf! (1 Mos. 3).

Följden af fallet blef först och framför allt, att menniskan vardt andligen död. Härmed menas, att hon förlorade sin heliga själsriktning. Gud var icke mer af naturen hennes dyraste och högsta mål. Hjertat vardt bortvändt ifrån honom och hänvändt åt det egna jaget. Förståndet förmörkades, samvetet förslöades och viljan förslafvades. Fri var menniskan som förr, fri att välja; men fritt väljer hon nu efter sina från Gud bortvända böjelser, och hon saknar förmågan att älska och känna Gud som förr och att lefva i hängifvenhet åt honom. Så förlorades det Gudsbeläte, som gjorde menniskan lik Gud i helighet, kärlek och rättfärdighet. Och i endast dunkla drag återstår det i hennes själsegenskaper i allmänhet, som vittnar om hennes ursprungliga Gudalikhet.

Äfven underkastades hon nu den kroppens förvandling och den själens skilsmessa ifrån kroppen, som kallas döden. Och bortom grafven väntade henne, ifall hon ej på något sätt kunde blifva frälst, den eviga döden. Så lade hon genom denna sin första synd hela sitt väsen i ruin, och bragte ruin

öfver alla sina afkomlingar. "Syndens lön är döden" (Rom. 6: 23).

KAP. II.

Menniskoslägtet i dess utveckling.

a) *Slägtets förhållande till Adam.* Adam såsom den första menniskan var slägtets utgångspunkt och dess frö. Han var menniskoslägtet i dess begynnelse. Af honom har hela slägtet med alla dess förgreningar, som det nu företer sig, utvecklats. (Se de förr anförda 1 Mos. 5—10; Apg. 17: 26 äfvensom Ebr. 7: 5—10). Det följer häraf, att Adams fall var slägtets fall, samt att skulden för denna första afgörande synd hvilar på slägtet, huru mycket detta än må förmeras, och huru länge det än må lefva på jorden. Derföre födas alla med en syndig natur, och derföre dö till och med de små barnen.

Syndens lön är döden, först den andliga, sedan äfven den kroppsliga, och till sist den eviga. Alla födas i synd, det är med en syndig natur, det synes såväl af erfarenheten som af Bibeln. Derföre utropar David: "Si, i synd är jag född, och i synd har min moder aflat mig" (Ps. 51: 7), och Paulus talar om den oomvände menniskan såsom "af naturen vredens barn" (Efes. 2: 3). Att vara född med en syndig natur, med en natur benägen till synd, det är att af naturen vara andligen död, men det är att komma till verlden bestraffad för synd — alltså såsom ett vredens barn eller under Guds dom. Den

synd, för hvilken man så bestraffas, kan då icke vara någon annan än den ursprungliga Adams-synden, slägtets affall i begynnelsen.

Dertill kommer den kroppsliga döden, hvilken alla äro underkastade. Detta är också ett straff för synd. Så har döden kommit till alla menniskor, "emedan de alla syndade" (*hämarton*). De syndade en gång, ej personligen, men i sin ursprungliga gemensamma natur, i Adam. Och så är det, att de som icke hafva syndat med öfverträdelse lik Adams, i personligt medvetande, dock måste lida dödens straff för syndens skull, t. ex. små barn, nemligen för den ursprungliga syndens skull såväl som för hvad de genom den äro. Ty "såsom genom en menniska synden har kommit i verlden och genom synden döden.... Domen kom genom en till fördömelse.... Såsom nu derföre genom en öfverträdelse fördömelse kom öfver alla menniskor.... Ty såsom genom den ena menniskans olydnad de många hafva blifvit gjorda till syndare (Rom. 5: 12—21. De blefvo gjorda till eller räknade för syndare (*katestathäsan*), emedan de "alla syndade" i den första menniskans olydnad.

Denna tydliga sanning, att menniskan lider för affallets synd i slägtets begynnelse, kan icke förklaras så, att menniskonaturen, sådan den nu befinner sig vid födelsen kan anses för oskyldig, om än besmittad, eller skyldig endast på grund af sin besmittelse, ty den rättfärdige Guden straffar ej med andlig död, der ingen skuld förefinnes, som gör sådant straff af nöden. Ej heller kan den förklaras genom en

blott tillräkning på grund af representation. Gud kunde icke först skapa oskyldiga menniskosjälar och sedan tillräkna dem synd och på grund deraf försätta dem i ett tillstånd, hvari synd och död blefve oundvikliga, utan att sjelf göra sig till syndens orsak för många. Men det kan icke Gud såsom helig göra. Af Bibeln framgår alltså, att öfver menniskonaturen hvilar skuld på grund af slägtets affall i dess begynnelse, samt att alla menniskor i följderna af detta affall lida en rättvis bestraffning af Gud, på grund af denna ursprungliga syndaskuld.

Häraf följer ytterligare, att själen såväl som kroppen är tillkommen genom fortplantning från föräldrar, om än Gud genom sin kraft genomför denna fortplantningsprocess; ty eljest skulle Gud hafva särskildt skapat hvarje själ och endera gjort den själen ond, eller försatt den i ett tillstånd, der den måste blifva ond, och så vara syndens orsak, hvilket han dock icke är eller kan vara. Psykologiska fakta såväl som hela frälsningsplanen bekräfta den åskådning vi förorda och dermed äfven slägtets enhet med hänsyn till både kropp, själ och ande, det är med hänsyn till allt, som gör en menniska till menniska.

Bland psykologiska fakta märka vi synnerligen den medfödda benägenheten hos alla till det onda, samt barnens likhet med föräldrar eller förfäder i vissa själsanlag, en likhet som understundom är ganska märkbar. Hvad frälsningsplanen beträffar, se längre fram under läran om frälsningen.

b) *Synden.* För att rätt förstå synden behöfva vi förstå lagen. Med Guds lag i allmänhet förstå

vi hvarje uttryck af Guds vilja med hänsyn till verldens varande och gång, åtföljdt af hans allmagt till att genomföra denna vilja. I denna mening tala vi om naturlagar. Gud har bestämt naturen till att vara, hvad den är, och till att gå, som den går. Just derföre kan menniskan såsom förnuftig och fri sammansätta ting och krafter i naturen så att något nytt derigenom åstadkommes: ångmaskinen, telegrafen t. ex. Hon bildar då ingen ny naturlag, utan hon använder kända naturlagar.

När fråga är om moralisk lag, har denna sin grund i Guds helighet, och är för förnuftiga varelser ett uttryck af Guds vilja med hänsyn till huru de böra vara och handla. Denna lag finner sitt uttryck dels i samvetet, dels i det skrifna ordet, och, rätt fattad, är den fullkomlig. Gud såsom sjelf den absoluta heligheten kunde icke fordra mindre af de rena förnuftiga varelser, hvilka han skapade, än fullkomlig helighet: "I skolen vara heliga, ty jag är helig" (3 Mos. 11: 45; 1 Petr. 1: 16). Detta gäller lika mycket den fallna menniskan, som det hade gält henne, om hon icke hade fallit, ty Gud är densamme. Hans helighet har icke förändrats, och enär den moraliska lagen har sin grund i hans helighet, kan dess fordran icke förminskas. Att menniskan fallit är ingen ursägt. Hon skulle icke vara fallen.

Förutom en nu antydd allmän moralisk lag, som rikligen funnit uttryck i både gamla och nya testamentet, och som fordrar fullkomlighet i väsen, i tanke, i ord och i handling, förekommer äfven en lägre speciel, positiv lag, uttryckt i stadgar och in-

stiftelser, olika under olika nådeshushållningar. Dessa stadgar och instiftelser äro afsedda att fylla ett närvarande behof. De tjena till upplysning, påminnelse, uppfostran och borttagas, när en högre nådeshushållning inträder, som Gamla Testamentets speciella stadgar och instiftelser borttogos, när det Nyas infördes. Dock får ingen menniska borttaga sådana stadgar, till dess Gud sjelf genom tydlig uppenbarelse bjuder det; ty de hafva sin grund i Guds visdom, godhet och beslut och måste af oss samvetsgrant iakttagas.

Att komma till korta om den genom all Guds lag för oss påbjudna fullkomligheten, att icke vara heliga såsom Gud är helig, det är synd — och syndens lön är döden. Denna negativa bestämning af synden är skriftenlig och den skarpaste möjliga. Grundtextens ord för synda, på hebreiska synnerligen *chata*, på grekiska *hamartano*, mena att komma till korta, att gå miste om målet, nemligen Guds vilja eller den fullkomliga heligheten, som Guds lag påbjuder. Äfven andra ord för synd och synda angifva, att synd icke blott består i handlingen, utan äfven i sjelfva väsensbeskaffenheten. Detsamma synes äfven af sådan skrift som den följande.

"Och synden är laglösheten" (*anomia*). "All orättfärdighet (*adikia*) är synd" (1 Joh. 3: 4; 5: 17). "Den som således vet att göra rätt och icke gör det, honom är det synd" (Jak. 4: 17). "Från hjertat utgå onda tankar, mord, hor" o. s. v. (Matt. 15: 19). Då är hjertat sjelft ondt, "ett ondt otroshjerta" (Ebr. 3: 12). "Illfundigare än allt annat och förderfvadt

är hjertat" (Jer. 17: 9). Hjertats förtörnelse är till sitt väsen mord (Matt. 5: 22), och dess orena lusta är hor (Matt. 5: 28). Synden är redan i själen, förr än man är medveten derom: "När budordet kom, lefde synden upp" (Rom. 7: 9). Den fanns väl förut, men nu blef man medveten om den. "Ho kan märka huru ofta han felar? Förlåt mig mina hemliga brister!" (Ps. 19: 13). Offren för ovetenhets synd (3 Mos. 4: 13....) och för synd genom uraktlåtenhet och misstag (3 Mos. 5: 1—5....) samt bränneoffret för brist på rättfärdighet eller för ett syndigt väsen i allmänhet (3 Mos. 1) angifva detsamma.

Den medfödda syndiga benägenheten kallas arfsynd. Den leder till tankar, ord och handlingar, hvilka kallas verksynd. Den förökas genom utöfningen och vanan. Denna onda benägenhet kallas i skriften "köttet", och den leder till döden: "Det som är födt af köttet är kött" (Joh. 3: 6). "Köttets sinne är död.... Ty om I lefven efter köttet, så skolen I dö" (Rom. 8: 6, 13). I himmelen kan intet orent eller besmittadt ingå" (Uppb. 21: 27). Det är alltså tydligt, att denna syndiga benägenhet, djupt i menniskans själ, och ofta omärkt, icke mindre än den yttre syndiga handlingen, som härflyter derifrån, är ett förskräckligt ondt. Ja, ofta torde det vara fallet, att hjertat är vida värre än handlingen. Den sednare kan vara förmildrad genom försigtigheten.

Synden är till sitt väsen sjelfviskhet. Den är ett väljande af det egna jaget framför Gud. Häruti har all synd haft sin grund ifrån första början. Synden är derföre ett brott emot Guds vilja och uppro-

riskhet emot Gud. Den är visserligen allmän, medfödd och utvecklar sig till ett större eller mindre mått af syndighet och skuld. Den är mindre hos det lilla barnet än hos den äldre förhärdade syndaren, mindre hos den sanne kristne än hos den oomvända och Gudsfiendtliga menniskan. Den finner sitt största uttryck i de onde andarne och i de menniskor, hvilka genom grof och fräck brottslighet likna dem. Den skall bland menniskor finna sitt kraftigaste uttryck i den af profetian förutsagde antikrist.

"Detta är kärleken till Gud, att vi hålla hans bud" (1 Joh. 5: 3). "Så är nu kärleken lagens fullbordan" (Rom. 13: 10). "Köttets sinne är fiendskap emot Gud" (Rom. 8: 7). "Ty det är ingen menniska, som icke syndar" (1 Kor. 8: 46). "Ty det är ingen åtskilnad, ty alla hafva syndat och äro utan berömmelse inför Gud" (Rom. 3: 22, 23). "Om vi säga, att vi icke hafva synd, så bedraga vi oss sjelfva, och sanningen är icke i oss" (1 Joh. 1: 8). "Syndens menniska, förderfvets son, som sätter sig emot och upphäfver sig öfver allt som kallas Gud" (2 Tess. 2: 3, 4).

Med syndens skuld menas den skyldighet att lida rättvis bestraffning, som synden alltid medför. Denna skuld kännes icke alltid af samvetet hos den förhärdade brottslingen, understundom icke alls, fast hans skuld är så mycket större. Dock måste samvetet till sist vakna och göra sin röst hörd. Det kan då här i lifvet blifva en förskräcklig profetia om den tillkommande domen, och sedan en mask som icke dör. Ju mer helgad, en kristen är, desto lättare kän-

ner han sin synd, desto bättre inser han hjertats förderf, och desto djupare är hans sorg öfver synden och hans åstundan att vara den för evigt qvitt. Dock eger han på samma gång genom tron ett dyrbart medvetande derom, att hans syndaskuld är afplanad genom Jesu blod, och genom detta medvetande förökas hans kraft till en fullkomligare vandel.

All skuld är icke lika stor. Den, som man ärfver med den syndiga naturen, är icke så stor, som den, hvilken man har genom sjelfviljande synd. Af den sjelfviljande synden är den, hvilken kommit af okunnighet, icke så stor som den, hvilken begåtts emot bättre vetande; och den synd, som kommit till genom svaghet, är icke så stor som den, hvilken begås i full naturkraft — såvida man ej sjelf är skulden till sin svaghet. Synden emot den Helige Ande begås i en så fullkomlig förhärdelse, att menniskan för alltid förblifver obekymrad om sitt tillstånd till och med då, när hon, likasom en del fariseer, oaktadt bättre vetande, fräckt tillskrifver satan det, som tydligast är af Gud. Den öfver sin synd bekymrade och sökande själen har icke begått synd emot den Helige Ande. Men synden emot den Helige Ande kan icke förlåtas. Dess skuld tager Gud icke bort. Enär man kan komma dertill genom sjelfviljande förhärdelse, bör man taga sig till vara, förr än det är för sent.

Fast de späda barnen äro syndiga heter det dock om dem: "Låten barnen....komma till mig; ty sådana höra himmelriket till" (Matt. 19: 14). Om syndare som förhärda sig och lägga synd till synd:

"Uppfyllen ock I edra fäders mått!" (Matt. 23: 32). Vidare: "För Sodoms och Gomorras land skall det vara drägligare på domedag än för den staden" (Matt. 10: 15). "Förlåt mig mina hemliga brister: Bevara ock din tjenare från uppenbara synder" (Ps. 19: 13, 14). "Hädelsen mot Anden skall icke förlåtas menniskorna" (Matt. 12: 31).

c) *Syndens straff* synes allaredan af det som sagts om affallets följd: andlig, kroppslig och evig död. Sjelfva förhärdelsen genom synden är på samma gång en följd af den och ett straff för den: Dertill kommer känslan i samvetet af Guds misshag och mången gång yttre skickelser, hvilka antyda detsamma. Dock kan det i denna tiden gå den ogudaktige skenbarligen bättre än den gudfruktige, och den sednare kan få genomgå mycket lidande. Den förre har sin del här, men den sednare har sin del i det tillkommande lifvet. Den kristnes pröfningar och lidanden tjena till det bästa för hans troslif. Det är en väsentlig skilnad mellan den faderliga agan och den af rätten fordrade bestraffningen. Den kristne lider väl den förra till lifs, men ej den sednare, hvilken den obotfärdige lider till döds. Den kroppsliga döden är väl för syndens skull, men har dock för den kristne förvandlats till en himmelens port. För den ogudaktige är den deremot porten till de osaliges andeverld.

Den eviga döden är ett osaligt tillstånd, ett tillstånd af fullkomlig obotfärdighet, af mot syndaskulden svarande samvetsqval och af ett förskräckligt medvetande om och lidande af Guds rättfärdiga dom.

Denna död är evig, enär ur detta tillstånd ingen frälsning gifves, samt enär den förtappade menniskan ej tillintetgöres utan förblifver deri i all evighet.

Faraos sjelfförhärdelse var på samma gång Guds straffdom för synd. "Just dertill har jag uppväckt dig, att jag skulle bevisa min magt på dig....Hvilken han vill förhärdar han" (Rom. 9: 17, 18). Domen öfver det slutligen obotfärdiga Nineve: "Ve den blodtörstiga staden"...."Ingen lindring är för din skada, obotligt är ditt sår" (Nah. 3: 1—19). Den rike mannen och Lazarus (Luk. 16: 19—31). "I hvilken I fån fröjda eder, efter att nu en liten tid, om så måste vara, hafva lidit bedröfvelse under mångahanda pröfningar" (1 Petr. 1: 6). "Men han (Stefanus), full af den Helige Ande, såg upp mot himmelen och fick se Guds härlighet och Jesus stående på Guds högra sida" (Apg. 7: 55). "Jag åstundar att skiljas hädan och vara när Kristus, hvilket vore mycket bättre" (Fil. 1: 23). "Från hvilket Judas afvek för att gå bort till sitt rum" (Apg. 1: 25).

På orden död, förgöra, eld och förbränning jemte alla dylika uttryck i Bibeln om den ogudaktiges eviga straff, kan man icke uppbygga en tillintetgörelselära, enär dessa ord begagnas bildligt, eller så att den hvarom de utsägas ganska väl kan hafva tillvaro, under det han lider den genom orden uttryckta straffdomen. Att vara död betecknar andligen ett tillstånd af synd: "Den som icke älskar förblifver i döden" (1 Joh. 3: 14). "Två gånger död, med rötter uppryckt" (Jud. 12). Att förgöra, förderfva, tillintetgöra begagnas ofta om det som göres

odugligt, som försättes i ett magtlöst eller förderfvadt tillstånd (Mark. 2: 22; 2 Kor. 4: 3; 1 Tim. 6: 9; 1 Kor. 3: 17; 15: 33; 2 Tim. 3: 8; Luk. 13: 7 m. fl.) Med hänsyn till eld och förbränning finna vi många sådana uttryck som de följande: "Låt ej din vrede brinna" (1 Mos. 44: 18). "Han hafver sändt en eld af höjden uti mina ben" (Klag. 1: 13). "Och Jakobs hus skall vara en eld, och Josefs hus en låga, men Esau hus halm; de skola upptända och förtära det" (Obad. 1: 18). "Jag skall göra Pathros öde och upptända en eld i Zoan och låta rätten gå öfver No och skall utgjuta min vrede öfver Sin" (Hesek. 30: 14—17) m. fl. Jemför härmed uttryck om eldsdomen öfver den ogudaktige. "Med halm gån I hafvande, och strå föden I; edert mod skall som en eld uppfräta eder. Ty folken skola såsom kalk uppbrände varda, såsom afhuggna törnen som förbrännas i eld" (Es. 33: 11, 12). "Ty se den dagen kommer, som skall brinna likasom en ugn; så skola då alla föraktare och ogudaktiga vara halm, och den tillkommande dagen skall upptända dem, säger Herren Zebaoth, och skall lemna dem hvarken rot eller qvist" (Mal. 4: 1). "Eldens nit, som skall förtära motståndarne" (Ebr. 10: 27). "Edert guld och silfver är förrostadt, och deras rost skall vara eder till vittnesbörd och som en eld förtära edert kött" (Jak. 5: 3). "Der deras mask icke dör, och elden icke utsläckes" (Mark. 9: 44) m. fl. Vi känna då igen ett vanligt bildligt talesätt, uttryckande straffdom och lidande, men ej nödvändigtvis tillintetgörelse. Visserligen skall jorden förbrännas bokstafligen, men då blir detta skåde-

spel blott en förskräcklig bild af den samvetsqvalens och domens eld, som rasar i de förtappades innersta väsen.

Vi finna deremot tydligt nog, att lidandet aldrig i evighet upphör. "Och de skola plågas dag och natt i evigheters evighet" (Uppb. 20: 10). *Aion* betyder visserligen tidsålder, men äfven, såsom sammansatt af *aei* (alltid) och *on* (varande), ändlös tid och evighet. Synnerligen är detta fallet med det sammansatta uttrycket *tous aionas ton aionon*, som här och annorstädes förekommer. Denna dom drabbar djefvulen och antikrist, samt sednare alla ogudaktiga (Uppb. 20: 15). "Der deras mask icke dör och elden icke utsläckes" (Mark. 9: 43, 44). "Dessa skola gå bort till evigt straff, men de rättfärdiga till evigt lif" (Matt. 25: 46). Straffet varar och erfares (*kolasis*, ett straff som erfares) lika länge som de frälstes lycksalighet, det är i evighet. Förskräckliga sanning, af hvilken man väl bör låta sig varnas till att fly från den tillkommande vreden*).

Af denna sanning framgår, att menniskan danats för att aldrig mer försvinna eller blifva till intet. En gång tillkommen, förblifver hon sedan i ändlös evighet.

Om straffen för synden må äfven här anmärkas, att de framkallas helt och hållet af Guds absoluta rättfärdighet, att afsigten med dem icke är brottslingens förbättring utan hans välförtjenta bestraffning, icke heller exempel för ordningens skull i Guds verldsrike, utan tillämpning af den fullkomliga rätt-

*) Se utförligare "Brännande Frågor" af J. A. Edgren, sid. 77—95.

färdighetens kraf. Genom sådan tillämpning följer dock, att förnuftiga varelser låta sig varnas, ty de lära känna Gud i hans fullkomlighet och att prisa honom för hans rättvisa domar. "Vi tacke dig, Herre Gud, du allsvåldige, du som är och som var, att du har tagit din stora magt och regerar" (Uppb. 11: 17....). "Ty du är helig, ty alla folk skola komma och tillbedja inför dig, ty dina domar hafva blifvit uppenbara" (Uppb. 15: 4).

FEMTE AFDELNINGEN.

LÄRAN OM FRÄLSNINGEN.

(Soteriologi).

KAP. I.

Guds eviga frälsningsrådslut.

I sin allvetenhet förutsåg Gud af evighet menniskans fall, och i sin allvishet och kärlek beredde han af evighet ett härligt frälsningsmedel. Den logiska, icke den kronologiska, följden i Guds eviga beslut angående verlden måste hafva varit den följande:

1. Beslutet att skapa.
2. Beslutet att tillåta fallet.
3. Beslutet att bereda ett frälsningsmedel lämpligt och tillräckligt för alla menniskor.
4. Beslutet att göra detta medel verksamt till frälsning för alla, som blifva frälsta.

Om skapelsen och fallet hafva vi redan i det föregående skrifvit. Återstår alltså att komma till sjelfva frälsningsrådslutet, eller Guds nådevilja med hänsyn till den fallna menskligheten. Denna bestod först och främst deruti, att Fadren beslöt att utgifva sin enfödde Son till en frälsare, att Sonen beslöt att utgifva sig sjelf, och att Anden beslöt att medverka till frälsningens genomförande.

"Så älskade Gud verlden, att han utgaf sin enfödde Son, på det att hvar och en som tror på honom icke må förgås utan hafva evigt lif" (Joh. 3: 16). "Då sade jag: Si, jag kommer; i boken är skrifvet om mig. Att göra din vilja, min Gud, är min lust" (Ps. 40: 8, 9). "Och när han (Anden) kommer, skall han öfverbevisa verlden om synd och om rättfärdighet och om dom" (Joh. 16: 8). "Beseglade med löftets Helige Ande" (Efes. 1: 13).

1. Att frälsningsmedlet, Sonen utgifven, *afsåg alla menniskor*, och att alla kunde i honom ega en alltillräcklig frälsning, det framgår af sådan skrift som den följande. "Så älskade Gud verlden....på det att hvar och en"....(Joh. 3: 16). "Gud, vår Frälsare, som vill, att alla menniskor skola blifva frälsta och komma till sanningens kunskap" (1 Tim. 2: 4). "Han är långmodig för eder skull, och vill icke att några skola förgås, utan att alla skola vända sig till bättring" (2 Petr. 3: 9). "Så sant jag lefver, säger Herren, Herren: Jag hafver ingen lust till den ogudaktiges död, utan om den ogudaktige vänder om ifrån sin väg, så skall han lefva" (Hesek. 33: 11). "På det han af Guds nåd skulle smaka döden för alla" (Ebr. 2: 9). "Och han är försoningen för våra synder, men icke allenast för våra utan ock för hela verldens" (1 Joh. 2: 2). "Ty Gud försonade i Kristus verlden med sig" (2 Kor. 5: 19). "Si Guds Lam, som borttager verldens synd" (Joh. 1: 29). "Gån ut i hela verlden och prediken evangelium för hela skapelsen. Den som tror och blifver döpt, han skall varda frälst, men den som icke tror, han skall varda

fördömd" (Mark. 16: 15, 16). "Huru skola då vi kunna undfly, om vi icke hafva aktat en sådan frälsning" (Ebr. 2: 3). "Förnekande till och med den Herre, som har köpt dem, dragande öfver sig sjelfva ett hastigt förderf" (2 Petr. 2: 1). Alltså uttalar Skriften klart, att Kristus blef utgifven för alla menniskor, att frälsning för alla beredts i honom, att alla skola inbjudas till honom, att de, som icke tro, skola förgås, och att sådana, som blifvit köpta af Kristus, kunna gå förlorade.

Men under det frälsningen alltså är beredd för alla och afser alla, afser den dock synnerligen dem, som skulle blifva frälsta. För dem synnerligen utförde Kristus sitt verk. Dem synnerligen tillfaller all hans nåd.

"Den lefvande Guden, hvilken är alla menniskors frälsare, isynnerhet de troendes" (1 Tim. 4: 10). "Den gode herden låter sitt lif för fåren" (Joh. 10: 11). "Såsom du har gifvit honom magt öfver allt kött, på det att han må gifva evigt lif åt alla dem, som du har gifvit honom" (Joh. 17: 2). "Jag beder för dem; för verlden beder jag icke, utan för dem, som du har gifvit mig, ty de äro dina" (v. 9). "Och jag helgar mig sjelf för dem, på det att ock de må vara helgade i sanning" (v. 19). "Fader, jag vill, att hvarest jag är, der skola ock de vara med mig, hvilka du har gifvit mig, på det att de må se min härlighet, som du har gifvit mig" (v. 24).

2. Detta för oss till Bibelns lära om *Nådavalet.*

Alla, som blifva frälsta i tiden, äro Guds ut-

valda. De äro föremål för en särskild Guds nåde-vilja, hvarigenom deras frälsning göres viss.

a) Vore detta icke fallet, så skulle de sjelfviljande förspilla frälsningen. "Ingen kan komma till mig, utan att Fadren, som har sändt mig, drager honom.... Ingen kan komma till mig, utan att det varder honom gifvet af min Fader" (Joh. 6: 44, 65). Detta sades till sådana, som fingo höra det härligaste evangelium af Jesus sjelf, och om hvilka han sedan måste klaga, att han ofta velat församla dem, likasom hönan församlar sina kycklingar under sina vingar; men de hade icke velat (Matt. 23: 37). Vidare: "Köttets sinne är fiendskap emot Gud, ty det är icke Guds lag underdånigt, och kan icke heller vara det" (Rom. 8: 7). "Äfven eder, som voren döda i edra öfverträdelser och i edert kötts förhud, eder har han gjort lefvande med honom, sedan han förlåtit oss alla öfverträdelserna" (Col. 2: 13). "Åt alla dem som mottogo honom gaf han magt att blifva Guds barn....hvilka äro födda, icke af blod, icke heller af kötts vilja, icke heller af mans vilja, utan af Gud" (Joh. 1: 12, 13). "Alltså beror det icke af någons vilja eller löpande, utan af Guds barmhertighet" (Rom. 9: 16).

Af det ofvanstående framgår, att Gud på allt allvar och i all ömhet kan kalla till sinnesändring menniskor, för hvilka försoningen vore tillgänglig, om de ville mottaga den, och sedan lemna dem åt sitt eget fria val; likasom en god man kan med tårar förmana en brottsling till sinnesändring och ett nytt lif, ehuru han vet allt för väl, att denna brottsling ej

skall lyssna till honom. Äfven framgår det, att somliga skola vilja samt mottaga och tro; men, att då detta viljande och denna tro komma till stånd genom Guds dragning och fullbordas till frälsning genom hans magt. De första äro, såsom fria, ansvariga varelser, utan ursägt; de sednare läto sig dragas, men få prisa Gud allenast både derför och för sin frälsnings fullbordan. Ty hade Gud ej så kraftigt dragit, så hade ock de sjelfviljande förblifvit i sina synder. I Luk. 15 framställer Jesus frälsningen, sedd från Guds sida först, sedan äfven från menniskans. Gud söker, till dess han finner. Han gör det första afgörande intrycket till frälsning. Under detta intryck vänder sig menniskan frivilligt till Gud och mötes af allt större nåd. Af Fil. 2: 12, 13 framgår vidare, att under det kristna lifvets lopp Guds synnerliga verkningskraft föregår och underligger den kristnes allvarliga sträfvanden mot målet: "Arbeten....med fruktan och bäfvan på eder frälsning; ty Gud är den som verkar i eder både vilja och gerning för sitt välbehags skull". Menniskan behandlas såsom förnuftig och fri, men frälsas genom ett synnerligt inflytande af Gud.

b) Bibeln och historien bestyrka, att icke lika mägtiga inflytande och icke lika goda tillfällen till frälsning gifvas alla. Hvar har en annan förföljare och våldsverkare, som Paulus, midt i sin illgerning mötts af den förhärligade Frälsaren i synlig måtto med öfverväldigande nåd, och genast blifvit tillförsäkrad om sin utkorelse till att vara ett Guds redskap (Apg. 9: 1—18; 22: 6—15; 26: 10—18)? "Dessa

tolf utsände Jesus och bjöd dem och sade: Gån icke bort på hedningarnas väg och gån icke in i en samaritisk stad, utan gån hellre till de förlorade fåren af Israels hus" (Matt. 10: 5, 6). "Och när de hade kommit fram emot Mysien, försökte de taga vägen till Bitynien, men Jesu Ande tillstadde dem det icke....Och när han hade sett synen, sökte vi strax att fara derifrån till Macedonien, emedan vi deraf förstodo, att Herren hade kallat oss att predika evangelium för dem" (Apg. 16: 7—10). "Och de trodde, så många som voro bestämda till evigt lif" (Apg. 13: 48). Så utvaldes från andra på Kristi och apostlarnas tid vissa individer och folk till att höra evangelium och blifva frälsta. Så har det ock gått till i historien allt sedan. Dock få vi komma ihåg, att slägtet utan undantag hörde evangelium i början, genast efter fallet, att det också efter floden kände frälsningens ord genom Noah, att det hade så förkastat all Guds nåd, att Gud rättvisligen öfverlemnat hednaverlden på det hela åt det i den rådande syndaförderfvet (Rom. 1: 21—32). Men häri gör sig dock Guds nådaval gällande, att han nu sänder evangelium på nytt än till ett folk än till ett annat, till dess efter hans uttryckta vilja alla folk skola hafva hört det och jorden varda full af hans äras kunskap. Till dess gäller det som fordom, att de skola tro, så många som äro bestämda till evigt lif. "Allt hvad Fadren gifver mig", säger Jesus, "det kommer till mig" (Joh. 6: 37). Hela verlden skulle så komma, om den vore så gifven.

c) Bibeln nämner ett evigt nådaval, som icke

har sin grund i den utvaldes personliga godhet, utan leder dertill. ‘‘Såsom han har utvalt oss i honom före verldens grundläggning, att vi skulle vara heliga och ostraffliga inför honom, och i kärlek förut bestämt oss till barnaskap hos sig genom Jesus Kristus efter sin viljas välbehag....förut bestämda efter dens beslut, som verkar allt efter sin viljas råd, på det att vi skulle vara hans härlighet till pris ”(Efes. 1: 4—12). ‘‘Som har frälst oss och kallat oss med en helig kallelse, icke efter våra gerningar, utan efter sitt eget beslut och den nåd, som är oss gifven i Kristus Jesus från eviga tider” (2 Tim. 1: 9). ‘‘På det att Guds uppsåt enligt utkorelsen skulle ega bestånd, icke på grund af gerningar, utan af den kallandes behag” (Rom. 9: 11). Jemför med hela sammanhanget, hvaraf det framgår, att Gud kan göra och gör, som han vill, med ett fallet slägte. Om han vill låta någon gå sin egen väg i synd och sjelfförhärdelse, så handlar Gud endast i rättfärdighet med en ond varelse, hvilken dock åtnjutit mycket godt af Gud, och hvilken borde hafva vändt sig till honom. Men om han vill genom ett synnerligt inflytande leda någon till frälsning, så sker detta helt och hållet af nåd, icke på grnnd af förtjenst. I Jesu liknelse om arbetarne i vingården (Matt. 20: 1—16) uttalas samma grundsats: ‘‘Eller må jag icke göra hvad jag vill i det som är mitt, eller ser du med ondt öga att jag är god? Alltså skola de sista vara de första, och de första de sista; ty många äro kallade, men få utvalda”.

Vidare: ‘‘Att Gud har utvalt eder från begyn-

nelsen till frälsning genom Andens helgelse och genom tro på sanningen" (2 Tess. 2: 13). "Men af honom ären I uti Kristus Jesus" (1 Kor. 1: 30). Af honom har den nåd och den kraft kommit, hvarigenom I framför andra förts till sinnesändring, tro och helgelse. Jemför sammanhanget. Vidare: "Ty af nåden ären I frälsta genom tron, och det icke af eder, Guds gåfva är det, icke af gerningar, på det ingen må berömma sig. Ty vi äro hans verk, skapade i Kristus Jesus till goda gerningar, hvilka Gud har förut beredt, att vi skulle vandra i dem" (Efes. 2: 8—10). "Ty dem hvilka han har förut känt (*proginosko* att känna på förhand, äfven att på förhand utse), har han ock förut bestämt, att de skulle vara lika hans Sons bild" (Rom. 8: 29). Han har känt dem såsom föremål för sin nåd, utsett och bestämt dem dertill. Sådan måste meningen vara, enär, som vi se af ofvanstående jemte dylika skriftrum, nådavalet icke har sin grund uti menniskans goda gerningar, sinnesändring, tro eller helgelse, utan tvärt om leder dertill. Men det, som är en följd af nådavalet, kan icke på samma gång vara dess grund.

Nådavalet synes alltså hafva en grund uti menniskans stora syndighet. Gud såg, att utan en särskild inverkan af hans Ande ingen skulle omvända sig och lefva, att om den objektiva försoningen skulle vinna en subjektiv motsvarighet i menskligheten, om någon skulle genom den blifva frälst, så måste Gud på ett synnerligt sätt göra den verksam till frälsning. Hvarför han utväljer den ene och icke den andre är helt och hållet, emedan det har varit honom så be-

hagligt. Grunden för sitt val känner han endast sjelf fullkomligt, och hans handling, som utgår af ett fullkomligt godt och heligt väsen, är rätt. Delvis har han genom ordet uppenbarat vissa grunder. Paulus säger med hänsyn till sig sjelf: "Men derföre har barmhertighet vederfarits mig, att Jesus Kristus skulle främst på mig bevisa hela sin långmodighet, till en förebild för dem, hvilka skulle tro på honom till evigt lif" (1 Tim. 1: 16) och till Korinterna skrifver han: "Utan det i verlden dåraktiga har Gud utvalt, på det att han skulle komma de visa på skam; och det i verlden svaga har Gud utvalt, på det att han skulle komma de starka på skam; och det i verlden oädla och föraktade har Gud utvalt, och det som intet var, på det att han skulle göra om intet det som något var, på det att intet kött må berömma sig inför honom" (1 Kor. 1: 27—29). I allmänhet kan det sägas att genom nådavalet Gud skall efter sin egen vilja framvisa sin eviga godhet, visdom och rättfärdighet till lof, pris och ära.

Nådavalet bör tjena till glädje och trosstyrka för alla sanna kristna, ty ett är visst, att de äro det goda de äro såsom kristna genom Guds eviga nådevilja med hänsyn till dem: följden af, icke grunden till deras nådaval.

Det är snarare för än emot allvarligt sökande, bedröfvade själar, ty ett sådant själstillstånd väckes af den Helige Ande till frälsning. Samme Ande vill, att de ock skola tro och hafva frid. Dessutom är det af Bibeln fullkomligt visst, att försoningen i Kristus är för alla, och att om någon söker, så skall

han finna, samt att hvarje själ får söka, om hon vill. Den, som kommer till Kristus, kastar han alls icke ut. Detta är lika sant, som om intet nådaval funnes.

Men för den likgiltige och obekymrade är ordet om nådavalet en fruktansvärd och varnande sanning. Har han bedröfvat och bortstött Guds Ande ifrån sig för alltid? Guds Ande viker icke utan alltillräcklig orsak. För den som predikar evangelium bör läran om nådavalet tjena till mycken uppmuntran; ty äfven bland de skenbarligen mest förhärdade och förtappade syndare kan Gud hafva sina utvalda, hvilka skola vinnas genom evangelii ord. När Paulus frälstes af Kristus, var han enligt sin egen bekännelse en "hädare, förföljare och våldsverkare" (1 Tim. 1: 13). För Gud är ingenting omöjligt.

KAP. II.

Huru nåden uppenbarats på jorden.

1. *Historiskt.* Så snart menniskan hade fallit, förkunnades frälsning genom "qvinnans säd" (1 Mos. 3: 15). Löftet om en frälsare upprepades sedan under tidens lopp, och profetian beskref honom allt nogare, till dess intet mera behöfde sägas. Offren inrättades äfven genast efter fallet (1 Mos. 4: 4, trol. äfven 3: 21) och utbildades fullkomligt genom den sinaitiska lagstiftningen. Dessa tillika med andra förebilder angåfvo på förhand, om än i skuggor, dock troget den kommande Förlossarens väsen och verk. Gud uppväckte äfven trogna vittnen, drifne af den

Helige Ande, till hvilka allaredan Enok och Noah böra räknas, hvilka förkunnade salighetens väg och målade i allt tydligare färger Honom som komma skulle. Gud utvalde sig ock ett folk, i hvilket han skulle på utomordentligt sätt uppenbara sin nåd, och genom hvilket den sanna Gudskännedomen skulle bevaras i verlden, till dess Kristus komme. Icke nog härmed, ty före sitt menniskoblifvande stod Herren sjelf understundom i synlig måtto när sina tjenare på jorden såsom ängelen, hvars namn var Guds namn*).

Om än Israel fick mottaga de flesta och rikaste uppenbarelserna, så lemnades icke hednaverlden utan vittnesbörd, fast hon på det hela vändt sig ifrån Gud och fördunklat och förvändt de sanningar hon från början mottagit. Jona sändes till Nineve, Daniel vittnade i Babylon, ja, den israelitiska nationen var ett stående vittnesbörd om all verldens Gud. Hedendomen förblef dock på det hela i mörker, med en och annan ljusstråle genomträngande molnen, och Israel försjönk till stor del i rationalism eller formväsende (saduceism, fariceism).

När historien hade fullt visat, att menniskan icke kunde rädda sig sjelf hvarken genom spekulation eller laglydnad, hvarken genom sina egna bildningsmedel eller genom Guds lag ensamt, kom den förutsagde Messias, Guds Son uppenbarad i köttet, och det evangelium om honom, som hade profetiskt förkunnats och ledt mången till frälsning, skulle nu få sin uppfyllelse, förklaring och kraft. I sin Guda-

*) Se under behandlingen af "Sonen såsom Gud".

menskliga natur gick han omkring, lärde och gjorde väl, talade, som ingen menniska talat, var och är sanningen sjelf, och så var och är han framför alla slägtets *Profet.* I denna natur framlefde han sitt lif af fullkemlig helighet, förhärligande Gud med hjertats fulla lydnad ända in i korsets död och nedlade sitt lif till en lösen, ett offer för menskligheten. I den uppstod han från de döda och inträdde i himlarna en medlare och förespråkare för sitt folk. Så var och är han slägtets *Prest.* I samma natur sitter han på Fadrens högra hand, till dess alla fiender skola läggas till hans fot, och i den skall han komma igen och fullborda sin regering öfver jorden. Han är slägtets *Konung.*

Med honom samverkade den Helige Ande i hans kötts dagar och i apostlarnas dagar, och verkar genom alla tider till själars frälsning, kristna församlingens utbredande på jorden och Kristi rikes fulländning. Men Gud i sin treenighet är när och bor hos hvarje sant ångerfull och troende själ.

2. *Kristi person.*

a) Att Kristus var Gud, hafva vi förut sett. Han var också menniska. Derföre kallas han menniska: "Den ena menniskans, Jesu Kristi nåd" (Rom. 5: 15). "Ty emedan döden kom genom en menniska, så kom ock genom en menniska de dödas uppståndelse" (1 Kor. 15: 21). "En är ock medlare mellan Gud och menniskor, menniskan Kristus Jesus" (1 Tim. 2: 5).

Till sin menskliga natur bestod han, som andra menniskor, af kropp, själ och ande. "Då nu barnen

hafva samma kött och blod, blef ock han desslikes deraf delaktig" (Ebr. 2: 14). "Detta är min lekamen" (Matt. 26: 26). "Min själ är djupt bedröfvad" (Matt. 26: 38). "När nu Jesus såg henne gråta.... blef han förbittrad i sin ande och uppskakades" (Joh. 11: 33).

Han hade samma kropps- och själsegenskaper som andra menniskor, dock utan synd. "Och när han hade fastat....blef han hungrig" (Matt. 4: 2). "Jag törstar" (Joh. 19: 28). "Emedan nu Jesus var trött af vandringen" (Joh. 4: 6). "Men han sof" (Matt. 8: 24). "Och Jesus såg på honom och fattade kärlek till honom" (Mark. 10: 21). "Och han såg omkring på dem med vrede, bedröfvad" (Mark. 3: 5). "Och Jesus gret" (Joh. 11: 35). "Och när han hade skilt folket ifrån sig, gick han upp på berget afsides för att bedja" (Matt. 14: 23).

Han var underkastad utveckling till både själ och kropp. "Men barnet växte upp, stärktes i anden och uppfyldes med vishet" (Luk. 2: 40). "Och Jesus växte till i visdom, ålder och nåd för Gud och menniskor" (Luk. 2: 52).

Han led och dog. "Och han kom i mycket stor ångest och bad ännu ifrigare, och hans svett vardt såsom blodsdroppar, som föllo ned på jorden" (Luk. 22: 44). "Böjde ned hufvudet och gaf upp andan....Men en af krigsmännen stack upp hans sida med ett spjut, och strax gick der ut blod och vatten" (Joh. 19. 30, 34). Detta ställe anses bevisa, att Jesus dog derigenom att hjertat brast genom outsäglig ångest.

b) Olik vanliga menniskor aflades han dock genom öfvernaturlig kraft, omedelbart af Gud utan jordisk fader; dock kom han af menskligheten genom mensklig moder. "Och ängelen svarade och sade till henne: Den Helige Ande skall komma öfver dig, och den Högstes kraft skall öfverskygga dig" (Luk. 1: 35). Qvinnans säd (1 Mos. 3: 15).

Han var fri från hvarje besmittelse af synd och var den fullkomliga menniskan, Guds mönsterbild till föresyn för alla. "Hvarföre ock det heliga, som af dig varder födt, skall kallas Guds Son" (Luk. 1: 35). "Ty verldens furste kommer; och i mig har han intet" (Joh. 14: 30). "Ty den som icke visste om synd" (1 Kor. 5: 21). "Har offrat sig sjelf utan vank åt Gud" (Ebr. 9: 14). "Denne är min älskade Son, i hvilken jag har ett godt behag; honom hören!" (Matt. 17: 5). "Herrens härlighet" (2 Kor. 3: 18), den bild till hvars likhet vi skola förvandlas "från härlighet till härlighet".

c) Kristi menskliga natur kom till personligt medvetande i förbindelse med hans gudomliga natur. De tvenne naturerna voro hos honom utan sammanblandning så innerligt förenade, att han kände sig sjelf på samma gång såsom Gud och menniska och förhöll sig derefter. Hans medvetande var Gudamenskligt, hans personlighet var Gudamensklig.

En, om ej likadan, dock i viss grad analog förening mellan det högre och det lägre förefinnes ju inom menskligheten i allmänhet; ty äfven vi bestå af ett högre och ett lägre, af ande och materie; och vi känna oss sjelfva såsom andekroppsliga varelser, utan

sammanblandning af naturer, utan söndring af vår enhet. Analog fast af högre art är treenigheten. I sitt absoluta sjelfmedvetande känner Gud sig sjelf såsom Fader, Son och Ande. Dock förekommer i treenigheten en hypostatisk åtskilnad. En sådan åtskilnad förekommer icke i Kristi Gudamenskliga personlighet. Den menskliga naturen i honom säger aldrig till den gudomliga: "du", beder aldrig till den, och den gudomliga förhåller sig aldrig till den menskliga såsom till en annan person, såsom t. ex. Fadren till Sonen. Tvärt om talar alltid Kristus om sig sjelf, och skriften talar alltid om honom såsom en enda person, men med ett medvetande, som tydligen förmår intaga på samma gång det som hör till Gudomen och det som hör till menskligheten. "Hvar och en ande, som bekänner, att Jesus Kristus har kommit i köttet, han är af Gud" (1 Joh. 4: 2). "Ordet blef kött" (Joh. 1: 14), blef så kött att icke två personer, den ene gudomlig, den andre mensklig, uppkommo genom denna inkarnation, utan en enda Gudamensklig person. "Men jag säger eder" (Matt. 5: 22). "Menniskosonen, som är i himmelen" (Joh. 3: 13). "Förr än Abraham var född, är jag" (Joh. 8: 58). "Jag och Fadren äro ett" (Joh. 10: 30). "Ty jag har kommit ned från himmelen, icke för att göra min vilja, utan dens vilja, som har sändt mig" (Joh. 6: 38).

d) Denna förbindelse mellan den gudomliga och den menskliga naturen i en enda personlighet förklarar, huru Jesus kunde understundom tala som ur mensklig synpunkt, understundom ur gudomlig,

eller ur båda på en gång, samt huru han kunde, fast menniska, göra under i sin egen kraft, och huru han kunde, fast Gud, lida i hela sin personlighet. Hvad Gudomen förmådde stod mandomen till tjenst, och hvad mandomen led kändes af Gudomen.

e) Förbindelsen af de tvenne naturerna i Kristus var nödvändig, ty endast såsom menniska kunde han blifva för slägtet en andre Adam, och endast såsom Gud kunde han gifva åt försoningen ett alltillräckligt värde. Såsom Gudamenniska har han äfven kommit oss så nära, att han bär oss med sitt menskliga medlidande såväl som med sin gudomliga kraft och kärlek. Han är en af oss och dock är han Gud, mägtig att frälsa till det yttersta. "Och om någon syndar, så hafva vi en försvarare hos Fadren, Jesus Kristus, som är rättfärdig, och han är försoningen för våra synder, men icke allenast för våra utan ock för hela verldens" (1 Joh. 2: 1, 2). "Ty vi hafva icke en öfversteprest, som ej kan hafva medlidande med våra svagheter....Derföre, låtom oss med frimodighet framgå till nådens tron" (Ebr. 5: 15, 16).

f) Kristus i sin Gudamenskliga personlighet är källan till ett nytt lif, lifgifvaren åt ett nytt slägte, förlossadt ifrån synden. Derföre kallas han "Evig Fader" (Es. 9: 6); "Den siste Adam", som "vardt till en lifgifvande ande" (1 Kor. 15: 45); "Det sanna vinträdet", af hvilket alla pånyttfödda äro grenar (Joh. 15: 5); "Församlingens hufvud" (Efes. 5: 23); och det säges om honom, att, "när han har gifvit sitt lif till skuldoffer, skall han se en säd, som skall länge lefva" (Es. 53: 10); att, såsom Fadren uppväcker de

döda och gör dem lefvande, så gör ock Sonen lefvande hvilken han vill" (Joh. 5: 21). Se vidare Kap. VII.

g) Föreningen af båda naturerna i Kristus är evig. Menniskonaturen omintetgöres icke, allra minst Kristi fullkomliga menniskonatur. Vårt eviga lif beror af honom, likasom lemmarnas lif beror af hufvudets. Han är för evigt församlingens hufvud, och lefver, derföre skola vi lefva. När han öfverlemnar riket åt Fadren och uppenbarar sig för de sina i sin ursprungliga härlighet, skall han dock vara Fadren underlagd och regera med honom öfver sitt återlösta folk. Denna underordning under Fadren är väl på grund af det förhållande hvari han af egen fri sjelfbestämmelse inträdt till oss såsom Gudamenniskan, hufvudet för sin församling, skrifven i himlarna, så att, fastän vi i evigheten skola bättre förstå hans Gudom, vi på samma gång skola ega i honom en närmaste, en broder af vårt slägte, en evig medlare genom hvilken vi synnerligen skola känna den treenige, oändlige Guden, och genom hvilken Gud skall för oss blifva allt i alla. "Fader, förhärliga du mig hos dig sjelf med den härlighet, som jag hade hos dig, förr än verden var" (Joh. 17: 5). "Men till Sonen: Din tron, o Gud, förblifver i all evighet" (Ebr. 1: 8). "Men sedan allt har blifvit honom underlagdt, då skall äfven Sonen sjelf varda underlagd den, som har lagt allt under honom, på det att Gud skall vara allt i alla" (1 Kor. 15: 28). "Men denne, emedan han förblifver till evig tid, har ett oförgängligt prestadöme" (Ebr 7: 24).

h) Med Kristi förnedring förstå vi alltså, att

han fastän Gud, jemlik Fadren, antog för evigt, för att rädda oss, mensklig natur, och i denna på jorden frivilligt underkastade sig all Fadrens och Andens vilja, fast den ledde genom förödmjukelse och lidande ända in i korsets död. "Hvilken, då han var i Guds skepelse, icke aktade såsom ett rof att vara jemlik Gud, utan utblottade sig sjelf och antog en tjenares skepelse och vardt lik menniskor och i åthäfvor funnen såsom en menniska; han ödmjukade sig sjelf och vardt lydig intill döden, ja, intill korsets död" (Fil. 2: 6—8).

i) Med Kristi upphöjelse mena vi, att han, ehuru menniska, på grund af sitt väsen och sitt verk, af Fadren upphöjts, så att hans namn är öfver alla namn, och så att han skall af alla till sist erkännas för den han i sin högre natur är, Herren sjelf, Jehova, allas domare och sitt folks evige Konung. "Derföre har ock Gud upphöjt honom öfver allting och gifvit honom det namn, som är öfver alla namn, på det att i Jesu namn alla knän skola böja sig, deras som äro i himmelen, på jorden och under jorden, och att alla tungor skola bekänna, att Jesus Kristus är Herre, Gud Fader till ära" (Fil. 2: 9—11).

KAP. III.

Försoningen.

Gud såsom oändligt helig och rättfärdig kräfver att synden bestraffas, som den förtjenar. Menniskan såsom fallen och syndig förtjenar bestraffning. Men

syndens straff är döden — den eviga döden till sist. Alltså finnes för menniskan ingen räddning från detta straff, om ej Gud i sin visdom och kärlek hade kunnat och velat förordna ett alltillräckligt frälsningsmedel. Men detta har Gud gjort, i det att han utgaf sin enfödde Son.

Sonen kom och antog menniskonatur, på det han måtte kunna träda i förhållande till slägtet såsom en andre Adam, en ny representant och källan till ett nytt lif. Såsom Gudamenniskan uppfylde han all af Guds lag eller vilja äskad rättfärdighet, och såsom sådan upptog han slägtets syndaskuld som sin egen och led såsom slägtets ställföreträdare det straff som Guds rättfärdighet kräfde. Detta offer var af oändligt värde och tjenar till en fullkomlig godtgörelse för synden, till en lösepenning, som gäller inför Gud och dermed äfven inför det af synden sårade samvetet. Så är Kristus i sin rättfärdighet och i sitt lidande försoningen, eller det som motsvarar och betäcker synden inför Gud, och det som afbördar samvetets skuld hos menniskan.

Enär Kristus dog för alla, och enär värdet af hans offer är oändligt, har försoningen en allmänlig tillämpning, så att alla få åtnjuta förmåner deraf, såsom förlängd lifstid, timliga förmåner, förverkade genom synden, rättighet att tro och mottaga frälsningen, samt frälsning för alla, hvilka dö i sina späda år. Men enär Gud har skapat menniskan en fri förnuftig varelse, fordrar han af alla till förståndsår komne, att de frivilligt vända sig till Gud, för att genom hans verkningskraft komma till den sinnes-

ändring och tro som angifva en ny födelse ofvanefter, om de skola kunna få ega för sig sjelfva den af Kristus för dem och för alla förvärfvade alltillräckliga försoningen. Om de slutligen icke genom tron mottaga försoningen, så hafva de för sig sjelfva hvarken lott eller del deri, utan måste dö för sina synder, otron inberäknad, fast försoningen var ock afsedd för dem och beredd att betäcka äfven deras synder. Försoningen gäller alltså hela verlden och är alltillräcklig för hela verlden; men man måste genom en lefvande tro tillegna sig den. Man eger den till frälsning endast i lifsgemenskap med Kristus, likasom man eger del i affallets syndaskuld genom lifsgemenskap med Adam.

Vi skola nu afhandla och ur skriften framvisa riktigheten af ofvanstående satser, såvida som de icke förr afhandlats i trosläran.

1. *Gud såsom den absolut rättfärdige, måste bestraffa synden.* "Rättfärdighet och rätt äro hans trons grundval" (Ps. 97: 2). Han är för den ogudaktige "en förtärande eld" (5 Mos. 4: 24). "Du är icke en Gud, som hafver behag uti ogudaktighet; den ond är bor icke när dig. De öfvermodige bestå ej inför dina ögon. Du hatar alla ogerningsmän. Du förgör dem som tala lögn; blodets och svekets män afskyr Herren" (Ps. 5: 7). "Herren är en nitälskande Gud och en hämnare; Herren är en hämnare och en vredens man. Herren hämnas på sina motståndare och kommer ihåg sina fiender. Herren är långmodig och stor i kraft och släpper ingen ostraffad" (Nah. 1: 2, 3).

När Adam hade fallit. kom han genast under Guds dom. När Gud, emedan han beslutat förbarma sig, hade länge fördragit menniskornas ondska, kom till sist straffdomen, och floden förgjorde hela det affallna slägtet förutom en gudfruktig familj. Öfver Sodom och Gomorra yttrade sig Guds straffrättfärdighet i eld och svafvel. Om Kapernaum, Korazin och Bethsaida sade Jesus, att det skall blifva drägligare på domens dag för Sodom och Gomorra än för dem. De mägtiga städerna Nineve, Babylon, Tyrus, hvar äro de? Förgångna genom Guds dom, förutsagd i profetian! Judarne hvad hafva icke de lidit! Huru hafva icke de blifvit förskingrade ibland alla folk för sina synders skull! "Gud låter icke gäcka sig, ty hvad en menniska sår, det skall hon ock skörda" (Gal. 6: 7). Men till sist eldsugnen med gråten och tandagnisslan, den outsläckliga elden, "der deras mask icke dör och elden icke utsläckes" (Mark. 9: 44). Så uppenbarar sig Guds rättfärdighets kraf. Synden förtjenar straff och måste bestraffas.

Allra mest förnimma vi denna sanning i Jesu död. Gud skonade icke sin enfödde Son, utan utgaf honom för oss alla, utgaf honom i döden, när han af fri kärlek bar våra synder. "Min Fader, om det är möjligt", bad han, "så gånge denna kalk ifrån mig" (Matt. 26: 39). Det var icke möjligt, om frälsning skulle kunna ske, ty då måste han bära våra synder, och syndens lön är döden. Gud kunde icke vara rättfärdig och icke låta synden möta sin förtjenta dom. Derför säger den Helige Ande genom Paulus:

"Hvilken (neml. Jesus) Gud har framstält till ett försoningsoffer medelst tron, genom hans blod, för att visa sin rättfärdighet, ...på det att han måtte sjelf vara rättfärdig och göra den rättfärdig, som är af Jesu tro" (Rom. 3: 25, 26). Att syndens lön är döden är alltså absolut lag med stöd i Guds absoluta rättfärdighet. Denna lag är ock skrifven i samvetet, hvilket, när det är rätt vaket, kräfver döden såsom syndens lön. Frälsning kan alltså ske endast genom en fullkomlig tillfredsställelse af den gudomliga rättfärdighetens kraf och dermed äfven af samvetets. Att åstadkomma denna tillfredsställelse var Kristi svåraste uppgift.

2. *Kristus såsom den siste Adam bar såsom ställföreträdare slägtets syndaskuld och led för den.* När Guds Son trädde i förbindelse med menniskoslägtet genom att upptaga i oupplöslig gemenskap med sig sjelf menniskonaturen, gjorde han sig till en länk med i kedjan och stälde sig genast under den skuld, som hvilar öfver slägtet för affallets synd. Visserligen antog han menniskonaturen ren, han renade den genom att antaga den, men den var likväl verklig, af qvinnan född, den hörde till slägtet, och såsom hörande till slägtet, kom den under slägtets gemensamma skuld. Denna skuld kände Kristus, och den längtade han att afbörda sig.

Men icke nog härmed, ty Kristus såsom den siste Adam, lifskällan och utgångspunkten för ett nytt slägte, till hvilket alla måtte komma genom tron, tog äfven på sig allas synder, kände dem såsom sina egna, och led för dem. Med denna syndabörda på

sig: slägtets ursprungliga synd och äfven synderna i allmänhet, fritt antagna, var det naturligt för den rene, fullkomlige, Gud hängifne syndbäraren, att han skulle längta efter den stund, när till sist han hade afbördat skulden och tillfredsstält Guds rättfärdighet, som han älskade mera, än han älskade slägtet sjelft. Han trädde ock med sådan ifver fram emot korset, att lärjungarna högligen förvånades och räddes. Derföre, när han hade förutsagt sin våldsamma död, och Petrus hade med sina ord sökt afböja den, svarade Jesus: "Gå bort ur min åsyn satan; du är för mig en stötesten, ty du besinnar icke det Gud tillhörer, utan det menniskor tillhörer" (Matt. 16: 21—23). Vi höra honom utropa: "Jag har en döpelse till att döpas med, och huru ängslas jag icke (eller känner mig trängd, hindrad) till dess hon varder fullbordad" (Luk. 12: 50); och vid den sista påskmåltiden sade han till lärjungarna: "Jag har högligen åstundat äta detta påskalam med eder, förr än jag lider" (Luk. 22: 15). Derpå instiftade han sin döds åminnelse.

Att han hade tagit på sig slägtets skuld för att afbörda den, synes allaredan af benämningen "den siste Adam" (1 Kor. 15: 45). Det synes äfven af jemförelsen i Rom. 5: 12—21: "Ty såsom genom den ena menniskans olydnad, de många hafva blifvit gjorda till syndare, så skola ock genom den enes lydnad de många göras rättfärdiga" (v. 19); och det ligger i Esaias' ord: "Herren kastade allas vår synd uppå honom" (så grt. i Es. 53: 6). Dock kan detta uttryck syfta på menniskoslägtets alla synder, affallets

synd inberäknad. Att han tog på sig alla synder synes för öfrigt af sådana ställen som de följande: "Han blef sargad för våra öfverträdelser och slagen för våra missgerningar" (Es. 53: 5). "Hvilken har blifvit utgifven för våra synders skull" (Rom. 4: 25). "Kristus har dött för våra synder enligt skrifterna" (1 Kor. 15: 3). "Hvilken våra synder sjelf bar i sin kropp på trät"(1 Petr. 2: 24).

Men vidare, med hänsyn till Kristi ställföreträderskap, huru klart framgår det icke af Bibeln. Offren framstälde Kristus sinnebildligt såsom en fullkomlig, lidande ställföreträdare. Offret skulle vara felfritt, och dess blod skulle utgjutas, dess lif förgöras. Om de fyra första kapitlen af Mose tredje bok tolkas omständligt, så framgår af den tolkningen, att motbilden, Kristus, skulle i alla hänseenden vara af felfri och fullkomlig karaktär. Äfven framgår det, att han skulle lida döden, samt att dödslidandet af denne fullkomlige skulle inför Gud lända till försoning för offraren. I det sextonde kapitlet framställes den stora försoningsdagens offer på ett dubbelsätt, så att vi måtte se huru offret borttager synden. En bock skulle offras till syndoffer. Dess blod skulle utgjutas, dess lif förgöras. På den andra bockens hufvud skulle Aron lägga båda sina händer, bekänna öfver honom "alla Israels barns missgerningar och alla deras öfverträdelser i alla deras synder och lägga dem på bockens hufvud", och så skulle bocken "på sig bära alla deras missgerningar ut i ödemarken". Under vanliga förhållanden lade offraren sin hand på offerdjurets hufvud, dermed betecknande, att han lade

sina synder på det, och så blef offerdjurets lif taget, och detta, med hänsyftning på Kristus, lände till offrarens försoning. Jesus bar alltså våra synder, de tillräknades honom, och derföre måste han lida döden, slagen af Gud. Han var alltså en ställföreträdare för oss, bärande vår syndaskuld och uppbärande dess rättmätiga straff.

Jemför härmed Es. 53. Vi öfversätta efter grundtexten: "Sannerligen han bar vår krankhet, och våra plågor, dem bar han....och han blef sargad för våra öfverträdelser, krossad för våra missgerningar, vår frids näpst var uppå honom, och genom hans sår blefvo vi helade. Vi gingo alla vilse såsom får, hvar och en såg uppå sin väg, och Herren kastade allas vår synd uppå honom....och af hans samtid ho betänkte, att han rycktes bort ur de lefvandes land för mitt folks öfverträdelse, ett straff tillhörande dem....Och det behagade Herren att krossa honom, Han gjorde det plågsamt....När du skall göra hans själ till skuldoffer, skall han se en säd....och deras synder skall han bära". Klart och enkelt uttalas häri Kristi ställföreträderskap. Det var våra synder han bar, det var för dem han led. Det var Gud som slog honom, Herren som krossade honom. Han led alltså icke blott såsom en martyr, utan såsom syndares ställföreträdare.

Att han var slagen af Gud för våra synder, som han bar, synes äfven af andra skriftrum såsom "Svärd! Upp emot min herde och emot min närmaste man, säger Herren Zebaoth! Slå herden, att fåren varda förskingrade" (Sak. 13: 7). Dessa ord tillämpade

Jesus på sig sjelf strax före sitt lidande sålunda: "Jag skall slå herden, och fåren i hjorden skola varda förskingrade" (Matt. 26: 31). Gud slog honom. "Kristus har friköpt oss från lagens förbannelse, då han vardt en förbannelse för oss; ty det är skrifvet: "Förbannad är hvar och en som hänger på trä" (Gal. 3: 13). Han led Guds förbannelse. Derföre utropade han ock på korset: "Min Gud, min Gud, hvi har du öfvergifvit mig!?" (Matt. 27: 46). Jesus misstog sig icke; han förlorade icke sitt lugn; han vacklade icke i sin tro, han visade ingen svaghet i detta ögonblick på korset, när framför allt hans fullkomlighet måste visa sig, om den fanns. Hade han visat svaghet nu, så skulle han vara öfverträffad af mången martyr, som kunde fröjda sig i tron oafbrutet till sista ögonblicket, och han kunde icke vara trons "begynnare och fullkomnare" (Ebr. 12: 2). Han vore då en nedbruten Kristus. Men han var fullkomlig, han vacklade icke, han endast uppenbarade hvad han led, så att en verld skulle förstå det: Han var öfvergifven af Gud. I detta ögonblick synnerligen led han hvad synden förtjenar. Såsom den oändlige kunde han uttömma detta lidande på några timmar, och såsom den fullkomlige, såsom Gudamenniskan, framkom han efter lidandet utan synd, med skulden afbördad.

Se vidare: "Ty äfven Kristus dog en gång för synder, rättfärdig för orättfärdiga" (1 Petr. 3: 18). "Ty honom, som af ingen synd visste, har han för oss gjort till synd" (2 Kor. 5: 21). "Likasom menniskosonen icke har kommit för att låta tjena sig,

utan för att tjena och gifva sitt lif till en lösen för många (Matt. 20: 28). "Lösen (*lytron*) gafs istället för det som derigenom utlöstes. Prepositionen *anti*, för istället för uttrycker ock detsamma. Så framgår på dessa och andra ställen Kristi ställföreträderskap med största klarhet, så att den som löper må se det och behöfver icke misstaga sig.

3. *Såsom ställföreträdare har Kristus i sin egen person frambragt en alltillräcklig godtgörelse för mensklighetens synder.* Godtgörelse för synden är försoningens hufvudbegrepp. Vi finna det uttryckt i offren på följande sätt. På den stora försoningsdagen (3 Mos. 16) skulle öfverstepresten bestänka nådastolen i det allra heligaste med offerdjurets blod. Derigenom försonades helgedomen ifrån Israels barns orenligheter och öfverträdelser (v. 16). Märk! det var icke helgedomen som blef försonligt stämd emot Gud, hvilket ju vore orimligt, utan helgedomens besmittelse genom Israels barns synder som betäcktes genom blodet eller det uppoffrade lifvet såsom ett vederlag, en godtgörelse för synden. Detta är just betydelsen af ordet försona, på grundspråket *kipper* af *kafar*, hvars första mening är att betäcka och deraf sedan att borttaga synd genom ett vederlag, en godtgörelse. Offren, naturligtvis på grund af Kristus deras motbild, gälde för Israel till försoning (*kipper*) alldeles i samma mening som förut med hänsyn till helgedomen: såsom ett vederlag, som motvägde syndaskulden, en godgörelse för den inför Gud (3 Mos. 1: 4; 3 Mos. 16: 17, 33, 34). Gud såsom den förorättade mottog alltså offret såsom en vedergällning,

en godtgörelse för synden. Offret framstälde Kristus såsom ställföreträdare för menniskan. I denna egenskap och genom sin ställföreträdande lifsgerning, dödslidandet inbegripet, är han alltså godtgörelsen eller försoningen för synden inför Gud.

Detta begrepp framgår med stor klarhet af förordningen om lösepenningen. Denna förordning syftade förebildligt på Kristus. I 2 Mos. 21: 30 förordnas om en lösepenning för en förbrytares lif. Domaren, eller den förorättade, mottog lösepenningen. Den ansågs då fullt motsvara förbrytelsen, och på grund deraf fritogs den brottslige ifrån straff. För syndaren är Jesus lösepenningen, som mottages af Gud, hvilken är den genom synden förorättade. Denna lösepenning är alltillräcklig att motväga syndarens brottslighet, och för den skull befrias han från sin brottslighet inför Gud. I 2 Mos. 30: 12—16 förekommer en dylik bild af försoningen. Vid mönstringen af Israels barn skulle en hvar gifva åt Herren lösen för sitt lif. Denna lösen var en half sikel. Den rike skulle icke gifva mer, den fattige icke mindre. Halfsikeln var af intet värde inför Gud i jemförelse med Israeliternas synder, men den var en bild af Jesus såsom en lösen, lika för alla. Han är den lösen eller godtgörelse, som fullt motväger menniskans synder. I 3 Mos. 25 förordnas om lösning af land, som på grund af egarens armod blifvit såldt, eller utlösning af någon, som på grund af armod sålt sig till träl. En frände eller närmaste skyldeman eller den fattige sjelf, om han förkofrat sig, kunde betala en lösen för sitt land eller för sig sjelf. Be-

talningen eller lösen skulle motsvara det fulla värdet af det som löstes. Så är Jesus en betalning eller lösen, som fullt motsvarar det i hvars ställe han träder inför Gud. I 4 Mos. 35: 31 heter det: "Och I skolen ingen försoning (*kofer*) taga för en mandråpares lif, hvilken är saker till döden; utan han skall döden dö". Vidare i v. 33: "Och landet kan icke försonadt varda för det blod, som der utgjutet varder, annorlunda än genom dens blod, som det utgjutit hafver". Genom mord ohelgades hela det land, der mordet hade skett, och här förklaras, att det icke kunde fritagas ifrån blodsskulden, annat än genom dens blod, som begått mordet. Mördarens lif måste nedläggas såsom en plikt, en ersättning, en godtgörelse för mordet, och på grund af denna godtgörelse kunde landet fritagas ifrån skuld. Sådant är det bibliska försoningsbegreppet. För synden måste en lämplig vedergällning erläggas.

I Nya Testamentet säger Jesus om sig sjelf att han kommit för att "gifva sitt lif till en lösen för många" (Matt. 20: 28); och den Helige Ande säger om honom genom Paulus: "Han, som gaf sig sjelf till en lösen för alla" (1 Tim. 2: 6). Lösen är här *antilytron*, som betyder en lösen, ett värde, som gifves istället för något annat. Vidare: "I honom hafva vi, genom hans blod, fått förlossningen, syndernas förlåtelse" (Efes. 1: 7). Förlossning är här *apolytrosis*, som betyder lösgifning på grund af en erlagd lösesumma. Lösesumman eller betalningen är Jesu blod. "I hvilken vi hafva förlossningen (*apolytrosis*) genom hans blod, syndernas förlåtelse"

(Kol. 1: 13). "Sedan döden skett till förlossning (*apolytrosis*) ifrån öfverträdelserna" (Ebr. 9: 15). "I ären återlöste från edert fåfängliga, fäderneärfda lefverne, icke med förgängliga ting, icke med silfver eller guld, utan med Kristi dyra blod såsom ett menlöst och obesmittadt lams" (1 Petr. 1: 18). Återlösa är här *lytroo*, som betyder att igenlösa, mot lösepenning frigifva. "I ären dyrt köpte" (1 Kor. 6: 20 samt 7: 23). Här begagnas *agårazo*, köpa, med ett pris betala för något. "Förnekande till och med den Herre, som har köpt dem" (2 Petr. 2: 1). "Och har köpt oss åt Gud med ditt blod utur alla stammar och tungomål och folk och folkslag" (Uppb. 5: 9)

Allt det ofvanstående kan nu sammanföras i dessa ord om Jesus: "Och om någon syndar, så hafva vi en försvarare när Fadren, Jesus Kristus, som är rättfärdig, och han är försoningen för våra synder, men icke allenast för våra, utan ock för hela verldens". Han egde Gudamenniskans fullkomliga rättfärdighet och eger den för evigt. Ren och helig i sig sjelf bar han dock af fri nåd våra synder och led för dem Guds dom. I sitt fullkomliga väsen och med sitt lidande fullbordadt är han nu hos Gud försoningen för våra och för hela verldens synder. Försoning är här *hilasmos*, en godtgörelse, för hvars skull den förorättade kan afvända sin vrede och sin dom. I sin oändliga kärlek beredde alltså Gud i sin enfödde Son för oss en ersättning, en godtgörelse, en försoning för synderna, ett offer som tillfredsställer hans fullkomliga rättfärdighet, och genom det bjuder han oss frid. "Deruti består kärleken, icke att vi hafva älskat

Gud, men att han har älskat oss och sändt sin Son till försoning för våra synder" (1 Joh. 4: 10).

4. *Försoningen var afsedd för alla, men kommer endast de utvalda till del.* Att den var afsedd för alla synes af redan anförd skrift samt af kapitlet om "Guds eviga frälsnings rådslut". Alla hafva fått rättighet att för sig sjelfva till frälsning mottaga försoningen i Kristus Jesus; men Bibeln visar äfven, att alla till förståndsår komne måste allvarligt söka Gud och tro på Kristus, om de skola få del i den för dem och för alla i honom beredda frälsningen. Enär denna frälsning afsåg hela verlden, räcker den till för alla. Bordet är dukadt för alla; men hvar och en måste af eget fritt val komma och taga del. De, som komma, få del i förlossningen här och i den eviga härligheten härefter och äro bland Guds utvalda.

"Bedjen, och eder skall varda gifvet; söken, och I skolen finna; klappen, och eder skall varda upplåtet; ty hvar och en som beder, han får, och den som söker, han finner, och för den som klappar varder upplåtet" (Matt. 7: 7, 8). "Ty icke sände Gud sin Son i verlden för att döma verlden, utan på det att verlden skulle varda frälst genom honom. Den som tror på honom, han varder icke dömd, men den som icke tror, han är redan dömd, emedan han icke tror på Guds enfödde Sons namn....Den som tror på Sonen, han har evigt lif, men den som icke tror Sonen skall icke få se lifvet, utan Guds vrede förblifver öfver honom" (Joh. 3: 17, 18, 36).

Af det ofvanstående kunna vi hämta följande

lärdomar. a) Menniskoslägtets innerliga sammanhang, dess enhet med ursprung i Adam bekräftas genom försoningen; ty när Kristus träder i gemenskap med slägtet, bär han allas gemensamma skuld och berör med sin försoningsdöd hela slägtet. Hvad Adam genom sin förbindelse med slägtet har nedbrutit, kan den siste Adam för slägtet uppbygga. Man ärfver skuld och synd genom naturlig födelse, genom härledning från Adam; man ärfver rättfärdiggörelse och ett nytt lif genom öfvernaturlig födelse medelst den siste Adam. Häri visa sig både likheten och olikheten mellan Adam och Kristus.

b) Små barns frälsning, ifall de dö i sina späda år, framgår af försoningens allmänlighet. Gud kan låta den hafva tillämpning på barnen, så att deras arfsynd och omedvetandets synder ej tillräknas dem. Att han ock så gör, det ligger i Kristi egna ord och i hans kärleksfulla förhållande till barnen, hvarigenom han uppenbarar Guds förhållande till dem: "Låten barnen komma till mig, och förmenen dem icke, ty sådana höra Guds rike till" (Luk. 18: 16). Vi kunna häraf sluta, att när döende barn uppvakna till medvetande i dödsstunden, de vakna till det medvetandet, att de äro helt och hållet frälsta genom Kristi blod, och att de ega detta medvetande genom den Helige Andes inverkan. I öfvergången till evighetslifvet måste alltså den Helige Ande hos dem verka den sinnesbeskaffenhet, som är både ny födelse och fullkomlig helgelse på en gång, likasom han verkar den fullkomliga helgelsen hos den ännu ofullkomlige kristne, som genom döden ingår i himmelen.

c) Alla lärosystem, hvilka bortförklara och förneka ofvan berörde bibliska försoningsbegrepp, såsom Socinianismen och alla färgbrytningar af den samma på sednare tider, äro oskriftenliga, och tjena, oaktadt det mått af sanning de innehålla, på grund af väsentlig afvikelse ifrån bibelordet till att undergräfva den bibliska frälsningsplanens sjelfva kärna, framvisad i det föregående. Äfven de system, som hålla före, att enär Kristus dog för alla, så måste alla blifva frälsta, eller så kan ingen förgås utan för otrons skull, äro obibliska. Felet med dem är, att de icke taga med sig allt hvad skriften lär, såsom att man måste tro för att få ega del i försoningen till frälsning, samt att de, som förgås, skola dömas icke blott för otro, utan för all synd: "efter sina gerningar" (Uppb. 20: 21), och att deras fördömelse är oåterkallelig (Matt. 25: 46). Äfven är det oskriftenligt att anse, det Kristus dog endast för de utvalda. Bibeln låter oss förstå, att han dog för alla, men synnerligen för dem som blifva frälsta; ty på dem synnerligen tillämpas försoningen.

KAP. IV.

Rättfärdiggörelsen.

Af det föregående synes, att Kristus i hela sin person och i hela sitt verk är försoningen för våra synder, godtgörelsen inför Gud för all vår synd och ofullkomlighet, samt att vi för att ega försoningen oss till godo måste tro på Kristus. När vi sålunda

genom tron anslutas till honom, när vi af hjertat anamma honom såsom försoningen för våra synder, fritagas vi på grund af hans lidande från vår syndaskuld, och räknas vi på grund af hans laguppfyllelse för Guds älskliga barn. Hans förtjenst räknas oss tillgodo, så att vi fritagas ifrån skuld samt aktas och behandlas såsom rättfärdiga. Detta är rättfärdiggörelsen.

1. *Rättfärdiggörelsen har alltså sin grund utom oss, i Kristus Jesus såsom försoningen för våra synder.* Detta framgår tydligt af Gamla Testamentets instiftelser. Vi se det af påskalammet: "Och blodet skall vara för eder ett tecken på de hus, i hvilka I ären, att, när jag ser blodet, jag vill gå förbi eder, och att förderfvaren icke skall skada eder, när jag slår Egyptens land" (2 Mos. 12: 13). Blodet var grunden hvarför israeliterna ej blefvo slagna. Vi se det af offertjensten. Offret gälde till försoning. Det betäckte synden. För dess skull behandlades offraren med nåd och välbehag. "Det (offret) varder tacknämligt, honom (offraren) till försoning" (3 Mos. 1: 4). "Ty på den dagen sker eder försoning, så att I blifven renade. Ifrån alla edra synder blifven I renade inför Herrens ansigte" (3 Mos. 16: 30). Detta skedde på grund af offret på den stora försoningsdagen. Vi se detsamma af lösepenningens bruk. För lösepenningens skull undgick den under vissa omständigheter lifdömde sitt straff (2 Mos. 21: 30). För lösepenningens skull undgick israeliten Herrens hemsökelse vid mönstringen (2 Mos. 30: 11—16.

Men Gamla Testamentets instiftelser syftade på Kristus. Han är vårt påskalam: "Ty vårt påskalam är ock slagtadt för oss, nemligen Kristus" (1 Kor. 5: 7). Hans blod är grunden för vår fritagelse från syndaskulden. Han är offret: "Men nu har han en gång, i tidernas fullbordan, blifvit uppenbarad för att utplåna synden genom sitt offer" (Ebr. 9: 26). "Ty detta är mitt blod, det nya förbundets, hvilket varder utgjutet för många till syndernas förlåtelse" (Matt. 26: 28). I hans offer är grunden till syndaförlåtelsen. Han är lösepenningen: "Han som gaf sig sjelf till en lösen för alla" (1 Tim. 2: 6). Återlösta, icke med förgängliga ting, "utan med Kristi dyra blod, såsom ett felfritt och obesmittadt lams" (1 Petr. 1: 19). På grund af denna lösepenning frälsas vi från döden.

I Romarebrefvet heter det om rättfärdiggörelsen sålunda: "Ty alla hafva syndat och äro utan berömmelse inför Gud, och varda rättfärdigade utan förskyllan, af hans nåd, genom återlösningen i Kristus Jesus, hvilken Gud har framstält till ett försoningsoffer" (3: 23—25). Märk den negativa sidan: "utan berömmelse....utan förskyllan". Rättfärdiggörelsen är då icke på grund af någon egen godhet eller förtjenst, hvarken ursprunglig eller meddelad, ty då vore den icke utan berömmelse och utan förskyllan. Alltså icke på grund af gerningar, som det ock heter: "Icke af gerningar, på det ingen må berömma sig" (Efes. 2: 9). "Såsom ock David prisar den menniska salig, hvilken Gud tillräknar rättfärdighet utan gerningar" (Rom. 4: 6). Icke på grund af tron, fast

tron är ett nödvändigt medel till rättfärdiggörelse. När det heter: "Abraham trodde Gud, och det vardt honom räknadt till rättfärdighet....Men den som icke håller sig till gerningar, utan tror på den som gör den ogudaktige rättfärdig, honom tillräknas hans tro till rättfärdighet" (Rom. 4: 3, 5), så kan icke me ningen vara, att tron antages af Gud istället för fullkomlig rättfärdighet, ty dels är tron icke fullkomlig hos någon menniska, och dels kunde den icke, om den än vore fullkomlig, utblotta det förflutna lifvets syndaskuld. Tron såsom en själens handling är laguppfyllelse. Man uppfyller delvis budet att älska Gud öfver allting; ty man tror med hjertat till fräls ning. I vår menskliga tro såsom ofullkomlig hafva vi då blott en ofullkomlig laguppfyllelse, och en sådan kan icke af Gud antagas istället för en fullkomlig. Kristus såsom vår ställföreträdare har fullkomligt uppfyllt lagen ochmött dess kraf. Han är trons föremål och innehöll, det som tron omfattar. Att tron räknas till rättfärdighet menar då att trons innehåll, Kristus sjelf, omfattas medelst tron, blifver den troende till rättfärdighet. Man kunde icke ega honom till rättfärdighet utan att medelst tron omfatta honom. Så är Kristus grunden till rättfärdiggörelsen, men tron är det medel hvarigenom Kristus mottages till rättfärdiggörelse. Detta är sant till och med om Abraham, ty under det han trodde på löftet om en säd, så trodde han ock på den som derigenom skulle komma, genom hvilken alla folk skulle blifva välsignade. "Abraham, eder fader, fröjdade sig, att han skulle få se min dag; och han såg honom och vardt

glad" (Joh. 8: 56). Icke heller på grund af hvad vi äro genom Kristi inneboende uti oss; ty huru mycket vi än ega delaktighet af Kristi lif, så äro vi ändock i vår personlighet i dess helhet ofullkomliga, så att rättfärdiggörelsens grund icke kan finnas i det vi äro till och med genom nåden. Gud rättfärdiggör "den ogudaktige" (Rom. 4: 5), det är den som kommer till honom utan att lita på någon egen godhet, utan tvärt om erkänner sin syndighet, under det han tror på den som gör den ogudaktige rättfärdig. Rättfärdiggörelsens grund ligger alltså utom menniskan, i Kristus, om än Kristus måste genom tron anammas, på det sambandet med honom måtte varda sådant, att hans förtjenst kan komma oss till godo. Adams synd kommer oss till del, ty vi voro i Adam. Kristi förtjenst kommer oss till del, ty vi äro genom tron i Kristus. Föreningen med Adam är vilkoret för vår dom, grunden är Adams synd. Om vi ej stodo i den lifsgemenskap med Adam, som vi af naturen göra, så kunde hans synd ej vara vår; om vi ej stodo i den lifsgemenskap med Kristus. som vi genom tron göra, så kunde hans förtjenst ej komma oss till del. Vilkoret för rättfärdiggörelsen är tron, men grunden är Kristus.

2. *Rättfärdiggörelsen är en tillräknelse af Kristi förtjenst, icke en förändring af vår sinnesbeskaffenhet.* Visserligen står den i förbindelse med en förändring af vår sinnesbeskaffenhet, men den är icke denna förändring, icke ett rättfärdiggörande i den meningen. Det rättfärdiggörande, som är en förändring af vår sinnesbeskaffenhet, kallas pånytt-

födelse, helgelse, förnyelse, och står i oupplöslig förbindelse med skriftens rättfärdiggörelse, men är icke densamma. Rättfärdiggörelsen är helt enkelt en tillräknelse af Kristi förtjenst, så att vi, fast syndiga och bristfälliga, för dess skull fritagas ifrån skuld och aktas såsom rättfärdiga. Den är en domshandling af Herren, hvarigenom han förklarar den ogudaktige rättfärdig, det är den ogudaktige som flyr till honom. Naturligtvis förklarar han icke hans synd för rättfärdighet, utan han förklarar honom fritagen ifrån den till fördömelse samt rättfärdig för Kristi offers skull.

Detta framgår äfven af de på Kristus syftande instiftelserna. För offrets skull skedde en fritagelse ifrån syndaskulden, och offraren ansågs rättfärdig inför lag. Så äfven för lösepenningens skull. Detsamma uttalas af Kristus vid nattvardens instiftelse: "Mitt blod.... till syndernas förlåtelse". Äfven lösepenningens verkan tillskrifves Kristi blod: "Du har blifvit slagtad och har köpt oss åt Gud med ditt blod" (Uppb. 5: 9). Samma tanke ligger äfven i dopet. Den troende anses vara så i Kristus, att han är ett med honom, derföre är han död med honom, begrafven med honom och uppstånden med honom (Rom. 6: 1—11). Kristi död är hans död. och "den som har dött, han är rättfärdigad från synden" (v. 7). Den som har lidit döden för synden en gång, behöfver ej lida döden för den igen. Han är fritagen ifrån skuld. Så kommer Kristi död den troende till del, till rättfärdiggörelse. Sammanhanget visar ock på den lifvets rättfärdighet, som bör följa och följer af tron till

rättfärdiggörelse. Man kan icke hafva delaktighet i Kristi död och vara fritagen ifrån syndaskulden, utan att man också, som en följd deraf, lefver ett nytt lif i kristlig rättfärdighet. Delaktigheten med Kristus genom tron är pånyttfödelsen, fritagelsen från syndaskulden är rättfärdiggörelsen, och tillväxten i rättfärdighet är helgelsen. De tre äro oupplösligt förenade med hvarandra. Derföre öfvergår understundom tanken helt naturligt från rättfärdiggörelsen genom tillräkning af Kristi förtjenst till den lifvets rättfärdighet, som är en frukt deraf.

Hela den bibliska försoningsläran går ut derpå, att syndaren för Kristi förtjensts skull fritages ifrån syndaskulden och aktas af Gud rättfärdig. Ställföreträdaren har godtgjort för syndaskulden och framstält ett fullkomligt lif inför Gud. Han har ock trädt i sådan gemenskap med den troende syndaren, att hans förtjenst kan af Gud räknas den troende tillgodo.

Verbet *dikaioo*, som öfversättes med rättfärdiggöra, betyder att förklara rättfärdig, icke att göra någon rättfärdig i sitt väsen. Så till ex. när det säges om publikanerna, att de rättfärdiggjorde Gud, eller, som det öfversättes, "gåfvo Gud rätt" (Luk. 7: 29), menas icke, att de gjorde Gud rättfärdig till sitt väsen, utan att de bedömde Gud rättfärdig och förklarade hans väg rätt. När Jesus sade om fariseerna, att de gjorde sig sjelfva rättfärdiga (rättfärdiggjorde sig sjelfva, Luk. 16: 15), menade han icke, att fariseerna gjorde sig i sitt väsen rättfärdiga, utan att de förklarade sig eller höllo sig för rättfärdiga. Jemför med annan skrift såsom: "Ty af dina ord skall du

varda rättfärdigad, och af dina ord skall du varda fördömd" (Matt. 12: 37). "Hvem vill åklaga Guds utkorade? Gud är den som rättfärdigar" (Rom. 8: 33). Hvem vill åklaga när Gud förklarar rättfärdig? Så äfven motsvarande ord i Gamla Testamentet (*tsadak*): "Jag skall icke frikänna (eg. rättfärdiggöra) den skyldige" (2 Mos. 23: 7). "Den som frikänner (rättfärdiggör) den skyldige, och den som fäller den oskyl dige, äro båda två en styggelse för Herren (Ordspr. 17: 15), m. fl.

Läs nu i ljuset häraf följande ställen: "Den scm rättfärdigar mig är nära" (Es. 50: 8). Med sin kunskap skall min tjenare, den rättfärdige, rättfärdiggöra många, och han skall bära deras synder" (Es. 53: 11) "Och de som hafva undervisat många till rättfärdighet" (bokstafligen hafva rättfärdigat många, hafva ledt dem derhän att de blifvit rättfärdiggjorda inför Gud. Dan. 12: 3). "Denne gick hem rättfärdigad mer än den andre" (Luk. 18: 14). "Såsom nu derföre genom en öfverträdelse fördömelse kom öfver alla menniskor, så har ock genom en rättfärdighet rättfärdiggörelse till lif kommit öfver alla menniskor. Ty såsom genom den ena menniskans olydnad de många hafva blifvit gjorda till syndare, så skola ock genom den enes lydnad de många göras rättfärdiga" (Rom. 5: 18, 19). För Adams skull under dom; för Kristi skull under fritagelse ifrån dom. Såsom vi i Adam vordo räknade för syndare, så varda vi i Kristus räknade för rättfärdiga. "Rättfärdiggjorda af tron, hafva vi frid med Gud genom vår Herre, Jesus Kristus" (Rom. 5: 1). Vi trodde, och i och med det-

samma räknades vi för rättfärdiga på grund af Kristi förtjenst och visste oss vara så räknade. Vi hafva derföre frid genom Jesus Kristus. Objektivt blefvo vi rättfärdiggjorda, i det Gud räknade oss för rättfärdiga; subjektivt blefvo vi rättfärdiggjorda, i det vi visste och kände oss så räknade. Detta visste och kände vi endast genom tron. Häraf synes trons nödvändighet till rättfärdiggörelse och frid.

Rättfärdiggörelsens tvenne sidor uttalas på följande sätt: "Salig är den man, hvilken Herren icke tillräknar synd" (Rom. 4: 8); och: "Såsom ock David prisar den menniska salig, hvilken Gud tillräknar rättfärdighet utan gerningar" (v. 6). Äfven: "Ty Gud försonade i Kristus verlden med sig, icke tillräknande dem deras öfverträdelser" (2 Kor. 5: 19); och: "Ty den som icke visste af synd har han för oss gjort till synd, på det att vi skulle varda Guds rättfärdighet i honom" (v. 21). Genom försoningsoffret har Gud betäckt (betalt) syndaskulden, derföre tillräknas den icke. En sådan förmån är beredd för alla och står alla till buds; den kommer alla till del, som genom tron mottaga den. Kristus blef behandlad såsom en syndare, ja, såsom synden sjelf; derföre varda vi rättfärdiga, ja, sjelfva Guds rättfärdighet i honom. Kristus antog vår natur och lät synden tillräknas sig. Vi komma genom tron i lifsgemenskap med Kristus, och hans rättfärdighet tillräknas oss. Se äfven följande ställen: "Kristus är lagens ände till rättfärdighet för hvar och en som tror" (Rom. 10: 4). Derföre att Kristus har mött hvarje lagens fordran och kraf på syndaren, räknas den som tror

rättfärdig inför Gud, oaktadt han icke förmår att fullkomligt uppfylla all Guds lag. Gud handlar icke med honom efter hans synder, utan efter Kristi förtjenst, som räknas honom till godo — icke efter lag utan efter nåd. "Att genom honom varder eder förkunnad syndernas förlåtelse, och att från allt, hvarifrån I icke kunden rättfärdiggöras genom Moses lag, varder hvar och en som tror rättfärdiggjord" (Apg. 13: 38, 39). "Ty med ett enda offer har han för beständigt fullkomnat dem som varda helgade" (Ebr. 10: 14). I sig sjelfva ännu icke fullkomliga, räknas de ändock inför Gud fullkomliga för Kristi offers skull. Fullkomnade i en mening, nemligen hvad rättfärdiggörelsen beträffar; men i en annan ännu ofullkomliga, ty de hålla på att helgas. En sådan rättfärdiggörelse, att hållas för rättfärdig af Gud, vore icke möjlig, om grunden derför skulle i någon mån vara i oss. Men nu är den helt och hållet i Kristus, och den grunden är god. "En annan grund kan ingen lägga än den som är lagd, hvilken är Jesus Kristus" (1 Kor. 3: 11). Vi förstå nu Jeremias profetia: "Och detta skall vara hans namn, dermed man skall kalla honom: Herren vår rättfärdighet" (Jer. 23: 6). Han är grunden, hvarför vi som tro på honom räknas rättfärdiga inför Gud. Hans fullkomliga rättfärdighet öfverföres på vår räkning, oss till godo. I den bestå vi nu inför Gud. I den skola vi bestå i döden och i domen. Och vore det icke för den, ho kunde då bestå? ty ho är fullkomlig? "Herren vår rättfärdighet" är på hebreiska *J'hova Tsidkenu*, derföre utropade den Gud hängifne, framgångsfulle skotske predikan-

ten Mc Cheyne: "Jehova Tsidkenu is all things to me!" Och med honom har mången troende själ utropat detsamma.

Rättfärdiggörelsen är ögonblicklig, ty den är en tillräkning; den är fullkomlig, ty dess grund är Kristi förtjenst; och den gäller för evigt, ty offret, hvarpå den hvilar, göres aldrig om. Visserligen behöfver man ofta förlåtelse, men löftet derom ligger i den första rättfärdiggörande bestämmelsen af Gud. Man får dagligen söka förlåtelse och tro sig ega den fortfarande som från början för Kristi skull. "Den som har badat behöfver icke mer än att två fötterna, utan han är hel och hållen ren" (Joh. 13: 10).

Försoningen och rättfärdiggörelsen, sådana som vi nu af Bibeln sett dem vara, hafva ock så uppfattats af Guds barn i allmänhet, och så ofta uttalats i skrift och sång. På dessa tvenne kristendomens grundpelare hvilar församlingens tro och frid. Kristus har dött för mig, derföre skall jag icke dö. Kristus i all sin fullkomlighet, med all sin förtjenst är försoningen för mina synder, derföre räknar Gud mig rättfärdig.

Väl skrifver John Wesley:

"Join earth and heaven to bless
The Lord our Righteousness.
The mystery of redemption this,
This the Savior's strange design —
Man's offence was counted his.
Ours his righteousness divine.
In him complete we shine;
His death, his life, is mine;
Fully am I justified,
Free from sin, and more than free,
Guiltless, since for me he died;
Righteous, since he lived for me."

KAP. V.

Pånyttfödelsen.

När menniskan, påverkad af den Helige Ande, ångrar och bekänner sin synd, af hjertat vänder sig ifrån den, samt tror på Jesus såsom sin Herre och Förlossare, försoningen för sina synder och grunden för sin rättfärdiggörelse inför Gud, samt i ödmjuk och tacksam kärlek mottager denna rättfärdiggörelse och hängifver sig åt Gud till att tjena och lyda honom, då är hon född på nytt och är Guds barn.

Pånyttfödelsen utgår från Gud. Den kommer genom Guds kraft. Den är meddelelsen af ett nytt lif, hvarigenom menniskan i djupet af sitt väsen blir vänd från synden till Gud, till att älska och tjena honom. Den står i förbindelse med sinnesändring och tro å menniskans sida, och gör denna sinnesändring och tro rätt lefvande; så att, när menniskan, dragen och påverkad af Guds Ande, söker Gud, han ingjuter det nya lifvet i hennes väsen, hvarigenom sinnesändringen och tron blifva fullt grundliga och gifva åt hela det inre och yttre lifvet en ny riktning. Det är tydligt att menniskan sjelf icke kan samverka med Gud till förverkligandet af detta nya lif. Det är helt och hållet hans gåfva. Men det ställes så i förbindelse med sinnesändring och tro å hennes sida, att det icke kommer till stånd utan dessa själshandlingar och att det ger åt dem en rätt frälsande beskaffenhet. Så är Guds verk vid menniskans frälsning pånyttfödelsen, och menniskans fria, förnuftiga handling är omvändelsen.

1. Vi kunna nu af Bibeln inhemta om *pånyttfödelsen.*

a) Att den är af Gud. "Hvilka äro födda icke af blod, icke heller af kötts vilja, icke heller af mans vilja, utan af Gud" (Joh. 1: 13). "Det som är födt af Anden är ande" (Joh. 3: 6). "Ty vi äro hans verk, skapade i Kristus Jesus till goda gerningar" (Efes. 2: 10). "Välsignad vare Gud och vår Herre Jesu Kristi Fader, som efter sin stora barmhertighet har födt oss på nytt till ett lefvande hopp, genom Jesu Kristi uppståndelse ifrån de döda" (1 Petr. 1: 3). "Jag har planterat, Apollos har vattnat, men Gud gaf växten" (1 Kor. 3: 6).

b) Att den är en förändring i djupet af menniskans väsen. "Men Gud, som är rik på barmhertighet, har för sin stora kärleks skull, hvarmed han har älskat oss, gjort oss, som voro döda genom öfverträdelser, lefvande med Kristus" (Efes. 2: 4, 5). "Jag skall gifva min lag uti deras innersta och skrifva den uti deras hjerta, och jag skall vara deras Gud, och de skola vara mitt folk" (Jer. 31: 33). "Och jag skall gifva dem ett hjerta och ingifva en ny anda i edert bröst, och jag skall borttaga stenhjertat utur deras kropp och gifva dem ett hjerta af kött" (Hesek. 11: 19). "Alltså, om någon är i Kristus, så är han en ny skapelse; det gamla är förgånget, se, allt har blifvit nytt" (2 Kor. 5: 17). "Gören antingen trädet godt och dess frukt god, eller gören trädet dåligt och dess frukt dålig" (Matt. 12: 33). "Och Herren öppnade hennes hjerta" (Lydias. Apg. 16: 14). "Ty med hjertat tror man till rättfärdighet" (Rom. 10: 10).

"Och att förnya eder i edert sinnes ande och ikläda eder den nya menniskan, den efter Gud skapade, i sanningens rättfärdighet och helighet" (Efes. 4: 24).

c) Att ordet begagnas som ett medel till pånyttfödelse. "Är icke mitt ord likasom en eld, säger Herren, och såsom en hammare, som sönderslår berg" (Jer. 23: 29). "Andens svärd, som är Guds ord" (Efes. 6: 17). "Ty Guds ord är lefvande och kraftigt och skarpare än något tveeggadt svärd och går igenom, till dess det åtskiljer själ och ande, leder och märg och är en domare öfver hjertats uppsåt och tankar" (Ebr. 4: 12). "Efter sin vilja har han födt oss genom sanningens ord" (Jak. 1: 18). "Såsom födda på nytt, icke af förgängligt, utan af oför gängligt säde, genom Guds lefvande ord, som förblifver evinnerligen" (1 Petr. 1: 23). "Hvarigenom de dyra och stora löftena äro oss gifna, på det att I genom dem skulle blifva delaktiga af Guds natur" (2 Petr. 1: 4).

d) Att pånyttfödelsen sker ögonblickligen. "Sannerligen, sannerligen säger jag eder: Den som hör mitt tal och tror den som har sändt mig, han har evigt lif och kommer icke i dom, utan har öfvergått från döden till lifvet" (Joh. 5: 24). "Den som tror på Sonen, han har evigt lif" (Joh. 3: 36). Förberedelserna må taga tid, Anden må under en längre eller kortare tid draga menniskan, upplysa och leda henne. Hon må för någon tid vara sökande. Men i samma stund hon tror, är hon ock pånyttfödd, öfvergången från döden till lifvet.

e) Att pånyttfödelsen är nödvändig. "Utan

att en varder född på nytt, kan han icke se Guds rike....I måsten födas på nytt" (Joh. 3: 3, 7). Utan pånyttfödelse är man utan tro, utan tro är man utan delaktighet i Kristi försoningsoffer och ännu i sina synder. Man kan då icke bestå inför Gud. Utan pånyttfödelse är man ännu ond i sitt väsens djup och derför opassande för gemenskap med de heliga i himmelen och framför allt för gemenskapen med Gud. Man måste blifva af samma anda som Gud är, om man skall få del i de heligas arfslott i ljuset. Man måste födas på nytt, eller med verlden förgås.

f) Pånyttfödelsen kommer icke till stånd utan allvarligt sökande, och sådant sökande kommer icke till stånd, utan att man först varder dragen och upplyst af Guds Ande. När Jakob vid Peniel, kämpande med Gud, utropade: "Jag släpper dig icke med mindre du välsignar mig", så fick han välsignelsen och kunde säga: "Jag har sett Gud ansigte mot ansigte, och min själ är frälst" (1 Mos. 32: 26—30). Men Gud hade redan länge sökt honom t. ex. i drömmen vid Betel (1 Mos. 28). När den förlorade sonen sade: "Jag vill stå upp och gå till min fader och säga till honom: Fader, jag har syndat mot himmelen och inför dig....och han stod upp och gick till sin fader", då var det som hans fader såg honom, när han ännu var långt ifrån och varkunnade sig och lopp emot honom, föll honom om halsen och kysste honom" (Luk. 15). Men att syndaren, för än han sålunda vänder sig till Gud, har sökts af Gud, det synes af sammanhanget; ty i de två första liknelserna i kapitlet, der frälsningen framställes, sådan den ter

sig från Guds sida, är det Gud som först och grundligt söker det förlorade fåret och den borttappade penningen. Af Bibeln såväl som af erfarenheten synes, dels att man kan vara sökande utan att vara pånyttfödd, ty man pånyttfödes i och med detsamma man tror; och dels att man kan vara sökande utan att finna, nemligen när man icke af allt hjerta söker. (Matt. 7: 21—23). Det synes äfven, att man kan vara dragen af Guds Ande, utan att ändock komma till sann omvändelse och tro (Matt. 23: 37; Ebr. 6: 4—8); och att den som kommer till sann omvändelse och tro visserligen är dragen och upplyst af Guds Ande, ty "ingen kan komma till mig, utan att det varder honom gifvet af min Fader" (Joh. 6: 65).

Guds sökande och manande på själen är icke lika mägtigt för alla, som blifva föremål derför; ty många äro väl kallade, men få utvalda. Men för de utvalda är Guds kallelse så mägtig att den i hvarje fall leder till frälsning; ty "dem han har förut bestämt, dem har han ock kallat, och dem han har kallat, dem har han ock rättfärdiggjort, och dem han har rättfärdiggjort, dem har han ock förhärligat" (Rom. 8: 30), ingen undantagen. Denna kallelse är dock icke pånyttfödelse, ty pånyttfödelsen kommer samtidigt med tron, men den förbereder pånyttfödelsen.

Såvidt på oss beror böra vi ej motstå Guds Ande, när han söker varna, upplysa och draga oss till Gud, utan lyssna till hans röst och lyda hans maningar, hvilka alltid äro öfver ens med hans ord, samt af allt hjerta söka, så skola vi finna. Då skall Gud genom

sin pånyttfödande kraft gifva nytt lif och dermed åt sökandet och tron och lifvet barnaskapets grundväsen. "Men åt alla dem som mottogo honom gaf han magt att blifva Guds barn, dem som tro på hans namn, hvilka äro födda icke af blod, icke heller af kötts vilja, icke heller af mans vilja, utan af Gud" (Joh. 1: 12, 13). "Bedjen, och eder skall gifvet varda; söken och I skolen finna; klappen och eder skall varda upplåtet" (Matt. 7: 7).

2. *Omvändelsen.* Till densamma hör:

a) Sinnesändring eller bättring, som består dels deri, att man inser sig vara en syndare, skyldig inför Gud; dels deri att man ångrar synden, sörjer öfver att man begått den emot godhet och rättfärdighet, ja, emot Gud sjelf; samt slutligen äfven deri, att man af hjertat allvarligt vänder sig ifrån synden, öfvergifver den och söker förlåtelse och rening ifrån den. Sinnesändringen har alltså att göra med både förstånd, hjerta och vilja. "Ty jag känner mina missgerningar, och min synd är alltid för mig. Emot dig allena har jag syndat, och hvad ondt är i dina ögon har jag gjort, att du må varda rättfärdig i dina ord och finnas ren i dina domar.... Gud, var mig nådig efter din godhet och afplana mina synder efter din stora barmhertighet! Två mig väl ifrån min missgerning och rena mig ifrån min synd!.... Skapa i mig, Gud, ett rent hjerta och gif mig en ny viss anda!" (Ps. 51: 3—12). "Genom lagen kommer syndens kännedom" (Rom. 3: 20). "Så gläder jag mig nu, icke derföre att I blefven bedröfvade, utan derföre att I blefven bedröfvande till bättring; ty I

blefven bedröfvade efter Guds sinne" (2 Kor. 7: 9). "Då de hade hört detta, fingo de ett stygn i hjertat och sade till Petrus och de andra apostlarna: I män och bröder, hvad skola vi göra? Och Petrus sade till dem: Gören bättring, och hvar och en af eder låte döpa sig i Jesu Kristi namn till syndernas förlåtelse" (Apg. 2: 37, 38). Sinnesändringen måste vara så allvarlig, att den leder till handling. "Söken Herren, medan man kan finna honom, åkaller honom, medan han är när! Den ogudaktige öfvergifve sin väg, och syndaren sina tankar; och omvände sig till Herren, så förbarmar han sig öfver honom; och till vår Gud, ty när honom är mycken förlåtelse" (Es. 55: 6, 7).

b) Tro, som äfven berör förstånd, hjerta och vilja och derföre har trenne vigtiga beståndsdelar: Öfvertygelse om sanningen af Guds ord, alltså äfven om sanningen af frälsning genom Kristus allena; hjertlig tillförsigt till Kristus och dermed till all Guds nåd i och genom honom; samt slutligen i och med denna tillförsigt en obetingad viljans underkastelse under Guds vilja, och hela personlighetens hängifvenhet åt Gud. "Kommen och sen en man, som har sagt mig allt hvad jag har gjort. Icke är väl han Kristus? . . . . Och de sade till qvinnan: Nu mera tro vi icke för ditt tals skull, ty vi hafva sjelfva hört och veta, att denne är för visso verldens frälsare, Kristus" (Joh. 4: 29, 42). "Herre, vill du, så kan du göra mig ren" (Matt. 8: 2). "Herre, kom ihåg mig, då du kommer i ditt rike" (Luk. 23: 42). "Enligt Guds utvaldas tro och kunskap om den sanning, som hör

till gudaktighet, i hopp om evigt lif, hvilket Gud, som icke kan ljuga, från eviga tider har utlofvat" (Tit. 1: 1, 2). "Men tron är en viss tillförsigt om det man hoppas, en öfvertygelse om ting, som icke synes" (Ebr. 11: 1). "Genom tron vägrade Moses, sedan han blifvit stor, att kallas son af Faraos dotter, och ville hellre lida misshandling med Guds folk, än till en tid hafva lust i synden, och höll Kristi försmädelse för större rikedom än Egyptens skatter, ty han såg efter lönen. Genom tron lemnade han Egypten utan fruktan för konungens vrede, ty med den osynlige likasom för ögonen härdade han ut" (Ebr. 11: 24—27). "De som då gerna mottogo hans ord, läto döpa sig" (Apg. 2: 41). "Och jag svarade: Hvem är du, Herre? Och han sade: Jag är Jesus från Nasaret, som du förföljer....Då sade jag: Hvad skall jag göra, Herre?" (Apg. 22: 8—10). "Enligt min trängtan och förhoppning, att jag i intet skall komma på skam, utan att, såsom alltid så ock nu, Kristus skall varda under all frimodighet förhärligad i min kropp, vare sig genom lif eller genom död. Ty för mig är lifvet Kristus och döden en vinning" (Fil. 1: 20, 21). I dessa ord framglänser Pauli troslif, sådant det hade varit från första början, när han på vägen till Damaskus fick lära sig känna Jesus och kom till tron på honom. "Så är ock tron, om hon icke har gerningar, död i sig sjelf....och att genom gerningar vardt tron fullkomnad.... I sen, att en menniska blifver rättfärdigad af gerningar och icke af tro allenast" (Jak. 2: 17, 22, 24). Rättfärdiggörelsen är enligt Paulus af tron allenast, men enligt både

Paulus och Jakob endast af en sådan tro, som medför gerningar. Den fullkomnas då i gerningen. Den kommer i den till full mognad, vinner i styrka och visar sig vara äkta. En tro, som ej kommer till mognad i gerning, är död, en blott förståndstro eller ett känslosvall, som ej leder till frälsning. Alltså består den sanna tron icke blott i öfvertygelse och förtröstan, utan äfven i den viljans och hjertats hängifvenhet åt Gud, som visar sig i ett nytt, helgadt lif.

KAP. VI.

Helgelsen.

Med helgelsen menas det Guds Andes verk i den pånyttfödde, hvarigenom de ännu i hans natur qvarboende syndiga benägenheterna öfvervinnas och dödas, samt det i djupet af hans väsen uppväckta andliga lifvet stärkes och utvecklas. Helgelsen är således ett heliggörande genom Guds kraft af den pånyttföddes hela person.

Helgelsen utgår alltså likasom pånyttfödelsen från Gud, men den är icke ögonblicklig såsom denna, utan fortgår eller bör fortgå lifvet igenom, från den stund en menniska är i sanning pånyttfödd. Likasom pånyttfödelsen står i väsentligt samband med sinnesändring och tro och gör tron rätt lefvande, så står helgelsen i väsentligt samband med tron och med hela det inre och yttre lifvet, som får sin färg deraf. Men enär menniskans fria vilja och ansvarighet tagas i anspråk, kan en menniska vara mera helgad än en

annan, och helgelsen kan fortgå med större kraft vid en tidpunkt i lifvet än vid en annan. Med helgelsen skall dock det målet vinnas, att alla sant troende till sist skola framställas inför Gud fullkomligt helgade.

Vi lära af Bibeln om helgensen det följande.

1. *Den kristne är aldrig fullkomlig här.* "Ty köttet har begärelse emot Anden och Anden emot köttet, och dessa äro mot hvarandra, på det att I icke mån göra hvad I viljen" (Gal. 5: 17). Med köttet menas medfödda onda benägenheter. Sådana finnas hos den kristne. Han är derför aldrig fullkomlig här i lifvet. Om han jemför sig med Guds lag, kommer han alltid till korta. Han kan aldrig stå rättfärdigad inför den oändligt helige Guden i sin egen fullkomlighet. Den är i alla fall ofullkomlighet och behöfver vidare fullkomnas. Den kristne behöfver derföre alltid bedja om syndernas förlåtelse: "Förlåt oss våra skulder, såsom ock vi förlåta dem oss skyldige äro" (Matt. 6: 12), och han behöfver alltid att stå rättfärdigad inför Gud genom Jesu offer allena. Förlåtelsen innebär detta, och härom vittnar nattvardens upprepade firande: min lekamen för eder utgifven; mitt blod för eder utgjutet (Luk. 22: 19, 20). Den inre striden mellan köttet och Anden är en lifslång strid, i hvilken Anden skall behålla segern. Huru den behåller segern genom tron, synes t. ex. af Pauli erfarenhet, uttalad i Rom. 7 och 8. Efter uttryck i ord af den inre striden sålunda: "Ty jag vet att i mig, det är i mitt kött, bor intet godt; ty viljan har jag, men att göra det goda det finner jag icke

o. s. v. utropar Paulus: "Jag tackar Gud genom Jesus Kristus, vår Herre. Så tjenar jag nu sjelf Guds lag med Anden, men syndens lag med köttet. Så är nu ingen fördömelse för dem som äro i Kristus Jesus", hvilka ock icke vandra efter köttet, fast de hafva köttet och hålla det korsfäst, utan efter Anden. Det är, deras lif är på det hela efter Guds vilja. Guds Ande bor i dem och gifver grundtonen åt deras lif, men de äro ej fullkomliga, enär onda benägenheter finnas qvar, hvilka, om ej alltid kända, dock alltid, understundom ganska märkbart, strida emot Anden. De få ej följas utan måste öfvervinnas: "Ty om I lefven efter köttet (så att det ger grundtonen åt ert lif), skolen I dö, men om I döden kroppens gerningar med Anden, skolen I lefva. Ty alla som drifvas af Guds Ande, de äro Guds barn" (Rom. 8: 13, 14).

Med fullt mognad kristlig erfarenhet skref Paulus: "Till att känna honom och hans uppståndelses kraft och delaktigheten i hans lidanden, blifvande lik hans död.... Icke att jag redan har vunnit det eller redan är fullkomnad, men jag far derefter" (Fil. 3: 10—12). Han säger vidare till dem, som i en viss mening voro fullkomnade — det är jemförligen i kristlig insigt och erfarenhet — att, om de uti något voro annorlunda sinnade, skulle Gud uppenbara äfven detta för dem, och tillägger förmaningen: "Dock, så vidt vi nu hafva kommit, låtom oss vandra efter samma regel och hafva samma sinne" (v. 15, 16) — en förmaning, hvilken som alla andra förmaningar till kristna i epistlarne innebär de förmanades ofullkomlighet. Johannes, inbegripande sig

sjelf med alla kristna, skrifver på sin ålderdom: "Men om vi vandra i ljuset, såsom han är i ljuset, så hafva vi gemenskap inbördes, och Jesu Kristi, hans Sons, blod renar oss från all synd". Då, när vi vandra i ljuset, behöfva vi ändock rening från synd. "Om vi säga, att vi icke hafva synd, så bedraga vi oss sjelfva, och sanningen är icke i oss. Om vi bekänna våra synder, så är han trofast och rättfärdig, så att han förlåter oss synderna och renar oss från all orättfärdighet" (1 Joh. 1: 7—9). De kristnes ofullkomlighet i tiden angifves äfven af Bibelns lära om helgelselifvets utveckling och fulländning, hvarom mera nedan.

2. *Helgelsen är af Gud.* Icke af egen kraft, utan af Guds kraft. I det hans Ande bor hos oss, kunna vi helgas. "Men fridens Gud sjelf helge eder helt och hållet" (1 Tess. 5: 23). "Sanningens Ande, hvilken verlden icke kan undfå.... han förblifver hos eder och skall vara i eder. Jag skall icke lemna eder faderlöse, jag skall komma till eder" (Joh. 14: 17, 18). "Förblifven i mig och jag i eder....den som förblifver i mig och jag i honom, han bär mycken frukt, ty mig förutan kunnen I intet göra" (Joh. 15: 4, 5). "Men af honom ären I uti Kristus Jesus, som har blifvit för oss till visdom från Gud och till rättfärdighet och till helgelse och till förlossning" (1 Kor. 1: 30). "Ty Gud är den som verkar i eder både vilja och gerning för sitt välbehags skull" (Fil. 2: 13).

3. *Helgelsen likasom rättfärdiggörelsen är medelst tron.* "Då han genom tron renat deras hjertan"

(Apg. 15: 19). "Ty i detta (evangelium) uppenbaras Guds rättfärdighet från tro till tro" (Rom. 1: 17). Den kristne har blifvit rättfärdiggjord genom tron, och nu helgas han ock genom tron. Han mottager allt större nåd och blir allt mer rättfärdig. Den ringaste tro var nog till fullkomlig rättfärdiggörelse, ty medelst den fick man sig Kristi rättfärdighet tillräknad. Men med helgelsen förhåller det sig annorlunda. Den förökas med ett förökadt mått af tro. För att vara mycket helig behöfver man mycken och väl bepröfvad tro. "Till dess vi alla hinna till enheten i tro och i Guds Sons kunskap, till en fullkommen man, till Kristi fullhets åldersmått" (Efes. 4:13). "Efter att nu en liten tid, om så måste vara, hafva lidit bedröfvelse under mångahanda pröfningar, på det att eder bepröfvade tro må befinnas mycket dyrbarare än det förgängliga guld, som pröfvas i eld, till lof, ära och pris vid Jesu Kristi uppenbarelse" (1 Petr. 1: 6, 7).

Tron sjelf är väl en frukt af Guds helgande kraft uti oss: "Föröka vår tro" (Luk. 17: 5); men den utöfvas likväl af oss och blir då ett medel hvarigenom mera nåd mottages och hvarigenom lifvet blir mera rättfärdigt, ty den lefvande tron kommer till fullmognad i gerningen. "Arbeten.... med fruktan och bäfvan på eder frälsning; ty Gud är den som verkar i eder både vilja och gerning för sitt välbehags skull" (Fil. 2: 12, 13). Det som Gud verkar uti oss, böra vi såsom förnuftiga varelser låta visa sig i lifvet, så att lifvet bildas derefter. Om vi hafva stor tro på hvad Gud kan och vill göra med oss enligt ordet, så

kunna vi ock genom att dagligen helt anförtro oss åt Guds ledning, mottaga mycket af Guds nåd och kraft till helgelse, den ene mer, den andre mindre, och vid en tidpunkt i lifvet mera än vid en annan. Det så-kallade "högre lifvet", understundom "fullkomlig helgelse" är blott ett framsteg i helgelsen, understundom så stort och märkbart, medförande så mycken frid och kraft, att det misstages för en "andra pånyttfödelse", något i art ej erfaret förr, ja för syndfri fullkomlighet. Det är godt att genom Guds nåd och kraft vinna stora framsteg i helgelse, men det är icke nyttigt att misstaga sig om arten af sådana framsteg, så att man anser dem ensamt för helgelse, när de äro blott en yttring af helgelsen, eller anser sig fullkomlig, när man visserligen icke är det.

4. *Helgelsen tager sin början, när pånyttfödelsen inträdt, och den fullbordas vid inträdet i härligheten.* Enär i pånyttfödelsen Guds Ande tager sin boning i menniskan, förblifver han icke overksam, utan bevarar och utvecklar det i henne upptända nya lifvet. "Om Guds Ande annars bor i eder; men om någon icke har Kristi Ande, så hörer han honom icke till.... Ty alla som drifvas af Guds Ande, de äro Guds barn" (Rom. 8: 9, 14). De äro icke Guds barn, som icke drifvas af Guds Ande. Huru helgelseverket utvecklas hos den kristne uttalas af Paulus sålunda: "Men vi alla, som med aftäckt ansigte skåda Herrens härlighet i en spegel, varda förvandlade till samma bild, från härlighet till härlighet, såsom från Herrens Ande" (2 Kor. 3: 18). Häri säges, att de, som tro på Jesus med en lefvande tro, skrida framåt

i helgelse från det ena måttet till det andra: de förvandlas till likhet med Kristus från härlighet till härlighet. Bland dem, som så fortskrida i helgelse, räk nar aposteln sig sjelf. Helgelsen är alltså en utveckling till allt högre mått af helighet. Men dermed förnekas icke, att ej den kristne understundom kan vara i största fara att förlora sitt andliga lif, att han kan understundom gå nedåt istället för uppåt. Ej heller förnekas, att han understundom kan vinna betydligt kanske så betydligt i helgelse, att det kan synas för honom, som om han nu först blifvit helgad. Fortskridandet i helgelsen liknar vandringen uppför ett högt berg. Efter det man gått uppåt för en sträcka, torde man åter komma att gå nedåt, och ens stig blifva så dold i skog och snår, att man ej kan se långt ifrån sig och tycker sig blott gå nedåt; men när man plötsligt kommer fram, der utsigten är fri, ser man sig hafva uppnått en större höjd öfver slätten från hvilken man uppsteg, än man hade uppnått, när stegen buro nedåt. Man märker icke alltid att till och med det mörker, de pröfningar och den svaghet, hvartill en sann kristen sjelf är den egentliga orsaken, kunna genom Guds synnerliga nåd vändas till detta goda, att han bättre förstår och mera afskyr synden än någonsin och derföre med så mycken större kraft och visshet undviker och besegrar henne. Men när man är djupt medveten om Guds helgande kraft, är det som när man kommer fram på någon höjd helt nära molnen, ofvanom hvilka bergets spets ligger. Vägen må ännu hafva sina sänkningar och höjningar, men utefter den når man till sist spetsen,

fast ej på denna sidan molnen. Härmed säges icke att sluttningarna nedåt böra sökas — de äro farliga och böra undvikas — men väl att helgelsevägen, fast den bär uppåt, dock ej, på grund af menskligbetens närvarande tillstånd, är utan sina ojemnheter.*)

Helgelsens utveckling och mål uttalas i Bibeln, bland annat, på följande sätt: "Den nya (menniskan), som förnyas till kunskap efter dens bild, som har skapat henne" (Kol. 3: 10). "Hvilken ock skall stadfästa eder intill änden, så att I blifven oförvitliga på vår Herre Jesu Kristi dag" (1 Kor. 1: 8). "Öfvertygade derom, att den, som i eder har begynt ett godt verk, skall fullborda det intill Jesu Kristi dag" (Fil. 1: 6). "Faren efter frid med alla och efter helgelsen, utan hvilken ingen skall se Herren....och till de fullkomnade rättfärdigas andar" (Ebr. 12: 14, 23). Här få vi fara efter helgelsen, huru mycket helgade vi än må vara, der skola vi vara fullkomnade. "Mina älskade, vi äro nu Guds barn, och det är icke ännu uppenbart hvad vi skola varda, men vi veta, att när han varder uppenbar, skola vi blifva honom lika, ty vi skola se honom såsom han är" (1 Joh. 3: 2). Att känna Jesus är evigt lif. Vi behöfva se och känna honom i härligheten för att blifva fullt lika honom och dermed fullkomnade i helgelse.

5. *Helgelsen utföres med hänsyn till ande, själ och kropp.* "Men fridens Gud sjelf helge eder helt och hållet, och hela eder ande, själ och kropp varde behållna ostraffliga vid vår Herre Jesu Kristi tillkommelse" (1 Tess. 5: 23). Menniskans andliga natur

*) Se "Systematic Theology" af J. P. Boyce, sid. 415.

fullbordas i helgelse i och med inträdet i himmelen efter döden, ty då se vi Jesus, då varda vi fullt like honom, då äro vi ock af de fullkomnade rättfärdiges andar. Kroppen är fullkomligt helgad i uppståndelsen: "Som skall förvandla vår förnedrings kropp, så att han varder lik hans härlighets kropp, efter den kraft, hvarmed han förmår att äfven underlägga sig allt" (Fil. 3: 21).

I förhållande till Gud yttrar sig helgelselifvet uti innerlig kärlekshängifning åt honom, uti barnslig fruktan och trostillförsigt under alla förhållanden, uti fröjd och frimodighet, samt i allmänhet uti alla kristliga dygders tillväxt.

I förhållande till den kristne sjelf yttrar sig helgelselifvet uti en sann med sjelfförsakelse förbunden sjelfkärlek. Den kristne söker att till Guds ära utbilda sin egen personlighet i anseende både till ande, själ och kropp; och han brukar de jordiska tingen med den frihet och sjelfförsakelse, som ordet föreskrifver.

I förhållande till andra meniskor bevisar sig det kristliga helgelselifvet såsom ren och uppriktig kärlek till nästan, hvilken kärlek har i Guds kärlek sin källa, sin förebild och sitt högsta syftemål, så att denna kärlek alltid är förenad med sanning och helighet*).

. 6. *Medel till helgelse äro Ordet, bönen, de sinnebildliga instiftelserna, församlingsgemenskapen och försynens skickelser.* När vi ega Guds Ande, och Gud verkar hos oss viljandet och görandet, så böra

*) Se C. L. Ullmans "Kristliga Religionslära", sid. 128—137.

ock vi, sålunda hjelpta af Gud, använda alla medel, afsedda för vår helgelse.

a) Ordets betraktande är dervid af outsäglig vigt; ty af ordet lära vi allt mera känna Gud och hans sanning. En rätt kunskap om och hjerteerfarenhet af hvad Gud är i sitt väsen och i sitt förhållande till oss, och en rätt kännedom om hans sanning i både evangelium och lag behöfvas för lifvets sanna helgelse; ty af hvad man tror får lifvet sin färg. "Eftersom hans gudomliga magt har skänkt oss allt som hör till lif och gudaktighet, genom hans kunskap, som har kallat oss genom sin härlighet och dygd, hvarigenom de dyra och stora löftena äro oss gifna, på det att I genom dem skullen blifva delaktiga af Guds natur, undkomma det i verlden genom lusta rådande förderfvet.... Vinnläggen eder derföre, bröder, så mycket mer att göra eder kallelse och utkorelse fast; ty om I det gören, skolen I icke någonsin falla.... Och så mycket fastare hafva vi det profetiska ordet, och I gören väl att I akten derpå, såsom på ett ljus, som skiner i ett mörkt rum, till dess det dagas och morgonstjernan uppgår i edra hjertan" (2 Petr. 1: 3—19). "Utan växen i nåden och i vår Herres och Frälsares, Jesu Kristi, kunskap" (2 Petr. 3: 18). "All skrift, af Gud ingifven, är ock nyttig till undervisning, till bestraffning, till upprättelse, till tuktan i rättfärdighet, på det att Guds menniska må vara fullbordad, till allt godt verk skicklig" (2 Tim. 3: 16, 17).

All Guds vilja, uttryckt i för den kristne gällande föreskrifter, eller belyst genom exempel, bör

tjena honom till ett rättesnöre igenom lifvet. Aktgifvande på denna vilja, för att vara och göra derefter, är icke lagiskhet, enär man icke dermed söker lägga grund till sin egen rättfärdiggörelse inför Gud. Den rättfärdiggörelsen eger man allaredan och alltid på grund af Kristi förtjenst allena. Men just emedan man eger en så stor frälsning och med den ett nytt lif, är det, som man innerligen söker känna Guds vilja och göra derefter. Guds lag är skrifven i den pånyttföddes hjerta, Guds bud äro derföre för honom "icke tunga"; men väl är det tungt att finna sig oförmögen att fullkomligt efterkomma all Guds vilja alltid. Den sanne kristne beder derföre hjertligt: "Ske din vilja såsom i himlarna, så ock på jorden". Den 119:de Psalmen uttrycker den gudfruktiges innersta känslor och åstundan med hänsyn till Guds lag och rätter.

b) Böneumgänget med Gud bör vara den kristnes andedrägt: bön och tacksägelse böra beständigt uppgå till Gud från den kristnes hjerta. Bönen behöfver ej vara mångordig; men den bör vara hjertlig, allvarlig och efter Guds vilja, och man bör tro, att Gud vill höra den. Man kan bedja icke allenast vid för bönen afskilda tillfällen, utan dessutom när som helst och hvar som helst. En suck, en tanke förnimmes af Gud, och när "vi bedja något efter hans vilja, så hör han oss" (1 Joh. 5: 14). Att bedja i Jesu namn vill säga att känna sitt behof af Jesus och framhålla honom såsom grunden för bönhörelse. För hans skull, vår fullkomlige Ställföreträdares och Frälsares, skall Gud enligt sitt löfte och sin eviga

bestämmelse gifva oss det hvarom vi bedja, då nämligen, när vi icke bedja dåraktigt, gent emot Guds goda afsigter med oss. "Och om I bedjen något i mitt namn, skall jag göra det" (Joh. 14: 14). "Allt hvad I bedjen Fadren i mitt namn, det skall han gifva eder" (Joh. 16: 23). Huru mycket vi förlora genom att icke bedja, eller genom att bedja sjelfviskt! "I hafven icke, emedan I icke bedjen. I bedjen och fån icke, emedan I bedjen illa, på det att I mån förslösa det i edra lustar" (Jak. 4: 2, 3). Huru mycket vi kunde hafva genom troende bön! "Om I förblifven i mig och mina ord förblifva i eder, allt hvad I viljen skolen I bedja, och det skall ske eder" (Joh. 15: 7). Ty i ett sådant tillstånd beder man rätt. "Men om någon af eder har brist på vishet, han bedje derom af Gud, som i enfald och utan förebråelser gifver åt alla, och hon skall varda honom gifven. Men han bedje i tro, icke tviflande" (Jak. 1: 5, 6). "Om nu I, som ären onde, förstån att gifva edra barn goda gåfvor, huru mycket mer skall icke eder Fader, som är i himmelen, gifva dem godt som bedja honom!" (Matt. 7: 11). "Bedjen, och eder skall varda gifvet" (v. 7).

Bönen är alltså ett mägtigt medel till helgelse och det både för den bönhörelse, som följer, och för det innerliga trosumgänge med Gud, som bedjandet innebär. Till bönen har Herren sjelf gifvit oss en ledning i bönen "Fader vår" (Matt. 6: 9—13), och föredömen i sitt eget bedjande. Dessutom finna vi i Psalmerna och alla de öfriga skrifterna lärorika exempel på bönen, både till form, innehåll och anda.

Vi göra derföre väl uti att gifva akt på dessa lärdomar och efterkomma förmaningarna att "bedja och icke förtröttas" (Luk. 18: 1), att vara "i bönen ihärdiga" (Rom. 12: 12), att bedja "utan återvändo" (1 Tess. 5: 17).

c) De sinnebildliga instiftelserna, dopet och nattvarden, böra af den kristne iakttagas enligt Herrens ord, till dess han kommer, till tidsålderns ände (Matt. 28: 20; 1 Kor. 11: 26). Dopet ställes i så nära förbindelse med det nya lifvets uppväckande genom tron, att mången anser det tillhöra pånyttfödelsen, så att denna fullbordas endast genom dopet. "Utan att en varder född af vatten och Ande, kan han icke ingå i Guds rike" (Joh. 3: 5). "Stå upp och låt döpa dig och aftvå dina synder" (Apg. 22: 16). Dock är tydligen detta icke Guds ords lära, enär den som tror är född af Gud allaredan och har öfvergått ifrån döden till lifvet och skall icke dö evinnerligen (Joh. 1: 12, 13; 5: 24; 11: 26), och till sådana, som hafva trott med en lefvande tro och dock aldrig blifvit döpta, höra röfvaren på korset och mången ädel, fast i dopfrågan vilseledd kristen i sednare tider. Äfven under den apostoliska tiden trodde många och gladde sig i Gud, ja, voro uppfylda med den Helige Ande, förr än de döptes (Apg. 2: 41; 10: 44—48; 18: 8). De voro alltså före dopet pånyttfödda. Men den sanning ligger dock i ofvan berörde åsigt, att dopet tjenar till trons stärkande och fullbordande; ty det är ett Guds insegel på sanningen af trons innehåll. Gud tillförsäkrar genom dopet den troende om det, som han genom dopet

bekänner, nemligen sin pånyttfödelse, sitt barnaskap. Derföre har Gud stält dopet i så nära förbindelse med troslifvets uppväckande. "Den som tror och blifver döpt, han skall varda frälst" (Mark. 16: 16). Dopet länder alltså i hög grad till större trosvisshet och frid och är så ett medel till helgelse. Ett dylikt medel är nattvarden, i det den ständigt påminner om syndernas förlåtelse genom Kristi blod, om delaktigheten af Kristi natur och om Guds barns enhet.

d) Församlingsgemenskapen med dess förmåner och dess pligter är afsedd för den kristnes tillväxt i helgelse; ty till församlingslifvet hör synnerligen all undervisning och uppbyggelse genom ordet i den gemensamma Gudsdyrkan, och all välsignelse och kraft genom Andens närvaro i sitt verk, genom inbördes deltagande och gemensam verksamhet. "Han har ock satt somliga till apostlar, somliga till profeter" — vi hafva dem i deras skrifter — "somliga till evangelister och somliga till herdar och lärare, för de heligas fullkomnande, till embetets verk, till Kristi kropps uppbyggelse, till dess vi alla hinna till enheten i tron och i Guds Sons kunskap, till en fullkommen man, till Kristi fullhets åldersmått, på det att vi icke mer må vara barn, som kastas och kringdrifvas af hvarje lärdomsväder, genom menniskornas spel genom illfundighet i villfarelsens ränker, utan, hållande oss till sanningen, i kärlek växa i alla stycken upp till honom, som är hufvudet, Kristus, från hvilken hela kroppen, sammanfogad och sammanhållen genom understödet i hvarje led, efter den verksamhet, som för hvar och en del är bestämd, vin-

ner sin tillväxt till sin egen uppbyggelse i kärlek" (Efes. 4: 11—16).

e) Af försynens skickelser i historien och i det dagliga lifvet har man ock mycket att lära, som bör lända till större visdom och helgelse. Men sådana skickelser måste rätt tolkas efter ett sundt omdöme, enligt ordet. "Förstån I att döma om himmelens utseende, men kunnen icke döma om tidernas tecken?" (Matt. 16: 3). "Sen derföre till att I vandren välbetänkt, icke såsom ovisa, utan såsom visa, köpande tiden; ty dagarna äro onda. Varen derföre icke oförståndiga, utan insen hvad som är Herrens vilja" (Efes. 5: 15—17).

7. *Hvarje sant pånyttfödd menniska skall genom Guds helgande nåd blifva bestående i det nya lifvet intill ändan.* Härmed säges icke, att han icke kan vackla eller falla under lifsloppet, men väl, att han icke förblifver i ett sådant tillstånd, om han olyckligen skulle råka deruti. Han står då upp igen. På det hela vandrar hvarje sann kristen med Gud och växer till i helgelse, till dess Gud kallar honom till fullkomlighetens tillstånd härefter. Ingen blir slutligen frälst, som icke har bevarat tron och allvarligt farit efter helgelse. Detta göra dock alla sanna Guds barn. "Mina får höra min röst, och jag känner dem, och de följa mig. Och jag gifver dem evigt lif. och de skola icke förgås evinnerligen". Klarare och starkare försäkran än denna kunde Herren icke hafva uttalat, dock tillägger han ytterligare: "Och ingen skall rycka dem utur min hand. Min Fader, som har gifvit mig dem, är större än alla, och ingen

kan rycka dem ur min Faders hand. Jag och Fadren äro ett" (Joh. 10: 27—30). "Dem han har förutbestämdt, dem har han ock kallat, och dem han har kallat, dem har han ock rättfärdiggjort, och dem han har rättfärdiggjort, dem har han ock förhärligat" (Rom. 8: 30) — ingen undantagen! "För att uppenbara sin härlighets rikedom öfver sin barmhertighets käril, hvilka han förut har beredt till härlighet", (Rom. 9: 23). "Födt oss på nytt....till ett oförgängligt, obefläckadt och ovanskligt arf, som i himmelen är förvaradt åt eder, som med Guds magt bevaras genom tron till den frälsning, hvilken är beredd att uppenbaras på den yttersta tiden" (1 Petr. 1: 3—5). "Ty om vi, medan vi voro fiender, blefvo försonade med Gud genom hans Sons död, skola vi mycket mer, sedan vi blifvit försonade, varda frälsta genom hans lif" (Rom. 5: 10). "Öfvertygade derom, att den som i eder har begynt ett godt verk skall fullborda det intill Jesu Kristi dag" (Fil. 1: 6). Den kristnes pligt och handling att, på samma gång Gud bevarar honom, bevara sig sjelf uttalas sålunda: "Men I, mina älskade, uppbyggen eder sjelfva på eder allra heligaste tro, bedjande i den Helige Ande, och behållen eder i Guds kärlek, och vänten vår Herre Jesu Kristi barmhertighet till evigt lif.... Men honom som förmår bevara eder från fall och ställa eder ostraffliga inför sin härlighet med fröjd" (Jud. 20, 21, 24). "Vi veta, att hvar och en som är född af Gud, han syndar icke, utan den som föddes af Gud, han tager sig tillvara, och den onde kommer icke vid honom" (1 Joh. 5: 18). "Mina får höra

min röst....och de följa mig" (Joh. 10: 27). På pligten att bevara sig sjelf syfta dessutom en mängd förmaningar i epistlarna och annorstädes, stälda till kristna. Genom att låta Guds Andes verk i själen komma till utöfning i lifvet bevarar sig den kristne från affall, under det Gud bevarar honom. Faror finnas otaliga, derföre behöfvas alla varningar och förmaningar. Många, som bekänt kristendomen, erfarit Andens maningar på hjertat och gjort fröjdfulla erfarenhetsrön genom uppfattning af ordets härliga sanningar, bli tillbaka på vägen; men derigenom uppenbaras då, att de aldrig varit sant pånyttfödda, att de aldrig i sanning varit af Guds folk. Man jemföre 2 Petr. 2: 20—22; Ebr. 6: 4—8; Joh. 15: 6; 1 Joh. 2: 19 samt Ebr. 3: 14: "Ty vi hafva blifvit delaktiga af Kristus, om vi annars hålla vår första tillförsigt fast intill ändan". Eljest hafva vi ej blifvit delaktiga af Kristus.

Att den sanne kristne blir bevarad och bevarar sig sjelf intill ändan har sin grund dels i nådavalet, som är icke endast till tro, utan till evig salighet: "Och dem han förut bestämt....dem har han ock förhärligat" (Rom. 8: 30). "Sin barmhertighets käril, hvilka han förut har beredt till härlighet" (9: 23). Dels i försoningens fullkomlighet, ty den gäller till rättfärdiggörelse för beständigt. Rättfärdiggörelsen är en evig rättfärdiggörelse. "Ty med ett enda offer har han för beständigt fullkomnat dem som varda helgade" (Ebr. 10: 14). Dels i pånyttfödelsens natur, ty den är en delaktighet af evigt lif: "Den som tror på mig, han har evigt lif" (Joh. 6: 47).

"Han skall icke dö evinnerligen" (11: 26). "Men hvilken som dricker af det vatten, som jag skall gifva honom, han skall icke törsta till evig tid, utan det vatten, som jag skall gifva honom, skall blifva i honom en källa med springande vatten till evigt lif" (4: 14). Och slutligen i Kristi medlareskap, ty han vill och kan fullkomligt frälsa de sina: "Fader, jag vill, att der jag är, der skola ock de vara med mig, hvilka du har gifvit mig, på det att de må se min härlighet, som du har gifvit mig" (Joh. 17: 24). "Hvarföre han ock kan fullkomligt frälsa dem som genom honom komma till Gud och lefver alltid för att bedja för dem" (Ebr. 7: 25). Vid tanken härpå må vi väl kunna instämma med David: "Herren är min herde, mig skall intet fattas....Idel godhet och barmhertighet skola följa mig i alla mina lifsdagar, och jag skall bo i Herrens hus evinnerligen" (Ps. 23).

KAP. VII.

Lifsgemenskapen med Gud.

Vi hafva redan sett, huru menniskan i pånyttfödelsen blir delaktig af ett nytt lif, hvarigenom hon i djupet af sitt väsen vänder sig från synden till Gud och sedan vandrar med honom, växande till i helgelse. Detta lif är af Gud, som från pånyttfödelsens ögonblick trädt i den innerligaste gemenskap med menniskan, så att han lefver i henne och hon i honom. Det är denna gemenskap vi nu skola närmare afhandla.

1. Först och främst finna vi den *bildligt* framstäld på följande sätt:

a) ”Uppbyggde på apostlarnas och profeternas grund, der hörnstenen är Jesus Kistus sjelf, i hvilken hela byggnaden sammanfogas och växer till ett heligt tempel i Herren” (Efes. 2: 20, 21). ‘‘Rotade och uppbygda i honom” (Kol. 2: 7). ‘‘Och går till honom, den lefvande stenen, som väl af menniskor är förkastad, men hos Gud utvald och dyrbar, och låten eder, äfven I, såsom lefvande stenar, uppbyggas till ett andligt hus” (1 Petr. 2: 4, 5). ‘‘Den sten, som byggningsmännen förkastade, han har blifvit till en hörnsten” (Ps. 118: 22). ‘‘Si, jag har i Zion lagt en grundsten, en pröfvosten, en kostelig hörnsten, som är väl grundad. Den som tror, han skall icke förskräckas” (Es. 28: 16). På dessa ställen liknas Kristus vid denna grundsten och de troende vid de på densamma hvilande stenarna, hvilka sammanfogade utgöra ett Guds tempel. Kristus är den väl grundade hörnstenen,på hvilken alla kristna bero, i hvilken de alla ega sitt fasta stöd, så att de kunna hvar för sig innehafva en lämplig plats i Guds andliga tempel.

b) ‘‘Så hafven ock I, mina bröder, blifvit dödade från lagen genom Kristi kropp för att tillhöra en annan, nemligen honom, som är uppstånden från de döda, på det att vi må bära frukt åt Gud” (Rom. 7: 4). ‘‘Ty jag nitälskar för eder med Guds nitälskan, emedan jag har trolofvat eder med en enda man för att ställa fram för Kristus en ren jungfru” (2 Kor. 11: 2). ‘‘Fördenskull skall en man öfvergifva sin fader och sin moder och hålla sig till sin hustru, och de tu skola varda ett kött. Denna hemlighet är stor, men jag säger det om Kristus och om församlingen”

(Efes. 5: 31, 32). "Ty Lammets bröllop har kommit, och dess hustru har gjort sig redo" (Uppb. 19: 7). "Och Anden och bruden säga: Kom!" (Uppb. 22: 17). "Ty han, som har skapat dig, är din man" (Es. 54: 5). Se äfven Salomos Höga Visa. På dessa ställen framställes de troendes förhållande till Kristus under bilden af en bruds eller en makas förhållande till sin man. "Denna hemlighet är stor"; men så innerlig är den frälsta församlingens lifsgemenskap med sin Herre och sin Gud. De tu äro ett; dock icke så att den troendes personlighet uppgår i Guds personlighet, eller att Guds personlighet uppgår i den menskliga personligheten. Gud förblifver den han af evighet varit, och menniskan förblifver för evigt menniska; men hela hennes väsen är så genomträngdt af Guds kärlek, att hon är helt och hållet hans. Derföre bär hon frukt åt Gud. Afvikelse ifrån Gud är andligen äktenskapsbrott (Jer. 3: 20; Hos. 2: 2—5).

c) "Jag är vinträdet, I ären grenarna; den som förblifver i mig och jag i honom, han bär mycken frukt, ty mig förutan kunnen I intet göra" (Joh 15:5). "Ty om vi hafva blifvit införlifvade (*symfytoi*, sammanväxta) med honom genom en lika död, så skola vi ock blifva det genom en lika uppståndelse" (Rom. 6: 5). "Ty om du har blifvit afhuggen från det af naturen vilda oljeträdet och mot naturen inympad i ett ädelt oljeträd" (11: 24). Huru innerlig måste ej lifsgemenskapen vara mellan Kristus och den troende enligt dessa bilder! Sammanväxta med honom! undfående de andliga lifssafterna från honom! Vi i honom, han i oss!

d) "Veten I icke, att edra kroppar äro Kristi lemmar?" (1 Kor. 6: 15). "Och lade allt under hans fötter och gaf honom till ett hufvud öfver allting åt församlingen, som är hans kropp, dens fullhet, som uppfyller allt i alla" (Efes. 1: 22, 23). "Hufvudet, Kristus, från hvilken hela kroppen, sammanfogad och sammanhållen" (4: 15, 16). "Ty vi äro lemmar af hans kropp, af hans kött och af hans ben" (5: 30). Likasom kroppens lemmar stå i förbindelse med hufvudet, som styr dem, så stå alla troende i lifsgemenskap med Kristus och i gemenskap med hvarandra i samma andliga kropp.

e) "Ty såsom alla dö i Adam, så skola ock alla i Kristus göras lefvande....Den första menniskan, Adam, vardt till en lefvande själ; den siste Adam vardt till en lifgifvande Ande....Och såsom vi hafva burit den jordiskas bild, så skola vi ock bära den himmelskas bild" (1 Kor. 15: 22, 45, 49). Af naturen var slägtet ett med Adam, i hvars fall det föll, af hvars natur dess fallna natur har kommit; genom nya födelsen är ett nytt förlossadt slägte ett med Kristus, hvars förtjenst kommer det tillgodo till rättfärdiggörelse, och hvars lif är källan till dess nya lif.

2. *Utan bild* uttalas denna lifsgemenskap sålunda:

a) "I i mig" (Joh. 14: 20). "Lefven för Gud i Kristus Jesus, vår Herre" (Rom. 6: 11). "Ingen fördömelse för dem som äro i Kristus Jesus" (Rom. 8: 1). "Om någon är i Kristus, så är han en ny skapelse" (2 Kor. 5: 17). "Utvalde oss i honom före verldens grundläggning" (Efes. 1: 4). Så säges den

troende vara i Kristus, såsom det element hvari han lefver och hvaraf han har sin lifsfläckt: Upptagen i lifsgemenskap med honom.

b) "Jag i eder" (Joh. 14: 20). "Men I ären icke i köttet utan i Anden, om Guds Ande annars bor i eder; men om någon icke har Kristi Ande, så hörer han honom icke till. Men om Kristus är i eder, så är väl kroppen död för syndens skull, men anden är lif för rättfärdighetens skull" (Rom. 8: 9, 10). "Jag lefver icke mera jag, utan Kristus lefver i mig" (Gal. 2: 20). Kristus är alltså äfven i den troende, genomtränger så hans innersta väsen med sin Anda, att det är mera Kristus som lefver i honom än han sjelf som lefver. Det lif han nu af egen fri vilja lefver, får sitt väsen, sin art af Kristi lifgifvande och helgande Ande, som bor uti honom.

c) "Om någon älskar mig, skall han hålla mitt ord, och min Fader skall älska honom, och vi skola komma till honom och taga vår boning hos honom" (Joh. 14: 23). "Tror du icke att jag är i Fadren och Fadren i mig....Fadren, som förblifver i mig, han gör sjelf gerningarna" (Joh. 14: 10). "Veten I icke att eder kropp är den Helige Andes tempel, hvilken bor i eder, och som I hafven af Gud" (1 Kor. 6: 19). "Den som förblifver i kärleken, han förblifver i Gud och Gud i honom" (1 Joh. 4: 16). "Den som håller sig till Herren, han är en ande med honom" (1 Kor. 6: 17). Så bor hela gudomen i den sanne kristne. Der Kristus är, der är också Fadren, och der är Anden. Kristi inneboende är icke en blott närvaro af hans inflytande och vänskap, ty då vore Fadrens in-

neboende i Kristus intet mer än detta. Men nu är det en innerlig lifsgemenskap, som gör de två till ett utan att förstöra någonderas individualitet; så är ock den kristne ställd i den innerligaste lifsgemenskap med Gud, så att han på ett verkligt sätt är ett med Gud, utan att dock upphöra att vara en mensklig person. Gud är i honom på ett synnerligt sätt, icke som han är allestädes närvarande i den materiella verlden och hos alla lefvande varelser, utan i innerlig lifs- och kärleksgemenskap, i det han upptagit den troende till sitt eget barn och gjort honom delaktig af sitt eget lif. Han bor hos honom genomträngande hela hans väsen med sin Andes kraft, helgande och frälsande det till sin eviga härlighet. Denna innerliga lifsgemenskap med Gud erfares understundom kraftigt, när man är uppfyld med Guds frid, men skall fullt uppfattas och erfaras först i det tillkommande lifvet: "Ty I hafven dött och edert lif är fördoldt med Kristus i Gud. När Kristus, vårt lif, varder uppenbarad, då skolen ock I uppenbaras med honom i härlighet" (Kol. 3: 3).

3. *Följderna* af denna lifsgemenshap äro bland annat:

a) Att menniskan i djupet af sitt väsen blir helig i stället för ohelig. Hennes hjerta blir hänvändt åt Gud i stället för åt synden. Med ett ord, hon blir pånyttfödd. "Om någon är i Kristus, så är han en ny skapelse" (2 Kor. 5: 17).

b) Att lifsrigtningen blir en annan än den var och finner sitt första uttryck i sinnesändring och tro. Med ett ord, menniskan blir omvänd. Visserligen

kan det väl ej sägas att Kristus tagit sin boning fullständigt hos menniskan, förr än hon tror. Dock är han nära och verkar i hennes själ allaredan när en sann sinnesändring börjar inträda. Hans inneboende göra både sinnesändring och tro rätt lefvande. "Men Gud som är rik på barmhertighet, har för sin stora kärleks skull, hvarmed han älskat oss, gjort oss, som voro döda genom våra öfverträdelser, lefvande med Kristus....ty vi äro hans verk, skapade i Kristus Jesus till goda gerningar" (Efes. 2: 4—10).

c) Att man står rättfärdigad inför Gud för Kristi skull. Han, som oberoende af oss fullbordat det verk, för hvars skull Gud räknar oss rättfärdiga, bor nu uti oss och har upptagit oss i lifsgemenskap med sig sjelf. Derföre tillhör oss hans förtjenst till rättfärdiggörelse. Rättfärdiggörelsen och pånyttfödelsen äro samtidiga och båda äro Guds gåfvor, men rättfärdiggörelsen förutsätter logiskt pånyttfödelsen eller Kristi lifsgemenskap med oss. Det som är hans, det är vårt, när vi äro uti honom och han i oss. "Från allt, hvarifrån I icke kunden rättfärdiggöras genom Moses' lag, varder hvar och en som tror, rättfärdiggjord i honom" (Apg. 13: 39).

d) Att man till både ande, själ och kropp fortfarande helgas genom kraften af Kristi lif i oss, till dess fullkomligheten uppnåtts i härlighet. "Och af hans fullhet hafva vi alla fått, och nåd för nåd" (Joh. 1: 16). "I hvilken I, sedan I ock hafven trott, blifvit beseglade med löftets Helige Ande, som är en pant på vårt arf till hans egendoms förlossning, hans härlighet till pris" (Efes. 1: 13, 14).

e) Att man genom Kristi inneboende eger den närmaste gemenskap med honom i lifvet, hans innerligaste deltagande i all glädje, i alla lidanden, i allt arbete för det goda, hans kraftiga biträde under alla sträfvanden i Guds tjenst, hans lifsgemenskap i sjelfva döden och i honom till sist ett evigt förhärligande. "På det att den kärlek, hvarmed du har älskat mig, må vara i dem, och jag i dem" (Joh. 17: 26). "Allt förmår jag genom den, som styrker mig" (Fil. 4:13). "Och uppfyller i mitt kött hvad som fattas i Kristi lidanden" (Kol. 1: 24). "Och om jag än vandrar i dödsskuggans dal, fruktar jag intet ondt, ty du är när mig" (Ps. 23: 4). "Och såsom vi hafva burit den jordiskas bild, så skola vi ock bära den himmelskas bild" (1 Kor. 15: 49). "Kristus i eder, härlighetens hopp" (Kol. 1: 27).

Så visar sig läran om lifsgemenskapen med Gud vara nyckeln till hela den bibliska frälsningsplanen. Försoningsverket måste utföras, på det denna lifsgemenskap skulle kunna förverkligas. Den förverkligad, så följer sedan menniskans subjektiva, personliga frälsning från början till slut. Utan Kristus kunna vi intet göra; men med Kristus förmå vi allt och blifva mer än segervinnare i honom. Verkligheten af Kristi inneboende beror ej på känslan; ty han bor såväl hos dem, som en ödmjuk och förkrossad anda hafva, som hos dem, hvilka storligen fröjda sig i sin frälsnings Gud. Hvar och en som är född af Gud, han lefver i Gud och Gud i honom. Men att uppfatta denna sanning mera än det i allmänhet sker, det skulle lända till vida större trostillförsigt, frid och kraft.

Om vi nu kasta blicken tillbaka öfver de sanningar vi i det föregående betraktat, så framgår tydligen af dem, att menniskans frälsning ytterst har sin grund i *Guds kärlek.* I oändlig kärlek utgaf Gud fördenskull sin enfödde Son. I samma kärlek antog Sonen mensklig natur, och dermed också mensklighetens syndaskuld, hvilken han afbördade sig, oss till godo, genom att lida för den hvad rättfärdigheten kräfde; och så lade han grunden för vår rättfärdiggörelse, icke i våra gerningar, utan i sin egen person och sitt eget verk. Sedan lefver han beständigt för oss, vår försoning och vår medlare i himmelen. I outsäglig kärlek medverkar Anden. Att menniskan sökes, väckes, föres till tron, helgas i sanningen, beledsagas genom Guds inneboende, uppehålles i nöden, får svar på sina böner, förmanas genom ordet, upprättas, tröstas, stärkes i andan, får åtnjuta Guds välbehag, får fröjda sig i lefvande Gud, och får till sist ställas inför honom utan fläck och se honom som han är: allt detta utgår från Guds kärlek. Då nu Gud så älskat oss, att han gjort och gör allt detta för oss, huru skulle vi ej då kunna komma till honom utan tvekan, förvissade om, att han ock skall emottaga oss och frälsa oss till det yttersta, att han i allt skall gifva oss nåd till hjelp i rättan tid. Ja, derom ega vi ock hans klara och bestämda löften. Alltså, ande, själ och kropp, tid, tillfällen, egendomar, lifvet, döden, evigheten: allt detta böra och kunna vi med trygghet anförtro åt honom, som älskar oss och är vår frälsnings Gud.

SJETTE AFDELNINGEN.

LÄRAN OM FÖRSAMLINGEN.

(*Ekklesiologi.*)

KAP. I.

Den osynliga församlingen.

Församling heter på grekiska *ekkläsia* af *ek*, ut, och *kaleo*, kalla. Alltså betecknar ordet egentligen en samling af menniskor utkallad ur den stora hopen. Sålunda kallas den lagliga församlingen *ekkläsia* (Apg. 19: 39), så äfven en olaglig sammanskockning af personer (Apg. 19: 32) och en skara såsom israeliterna i öknen (Apg. 7: 38). Se äfven LXX, der ordet understundom betecknar en oorganiserad skara såsom i Ps. 26: 5 (i LXX Ps. 25: 5); Judit 6: 16; 14: 6. I Nya Testamentet begagnas ordet synnerligen för att beteckna dels den stora, osynliga, i himlarna uppskrifna församlingen, dels den synliga på jorden organiserade lokalförsamlingen. Det är den förra vi i detta kapitel skola säga något om.

1. *Den osynliga församlingen består af alla sant gudfruktiga menniskor i himlen och på jorden tillsammantagna.* Gud har utvalt sig ur menskligheten en stor skara menniskor. Dessa sammanfattas

alla uti en enda evigt förblifvande församling, uppskrifven i himlarna, som det heter: "Till högtidsskaran och församlingen af de förstfödda, som äro uppskrifna i himmelen" (Ebr. 12: 23). Det var med hänsyn till denna församling Jesus sade: "På denna klippa skall jag bygga min församling och dödsrikets portar skola icke varda henne öfvermägtiga" (Matt. 16: 18). Den hade väl redan börjat finnas till förut, men endast på grund af det, som Jesus nu stod i begrepp att utföra. Han lade i alla fall grunden till den genom sitt eget verk såsom Gudamenniska. Det var om henne Paulus skref: "Och lade allt under hans fötter och gaf honom till ett hufvud öfver allting åt församlingen, som är hans kropp, dens fullhet, som uppfyller allt i alla" (Efes. 1: 22, 23). Till denna församling kunna inga andra höra än de genom Kristi blod återlösta och frälsta menniskorna. Dessa, af hvad namn de än må vara, hvilket folk och hvilken tidsålder de än må tillhöra, äro hans fullhet, som utgifvit sig sjelf för dem, och som evigt lefver för dem. Det är endast denna andliga, osynliga församling, som "dödsrikets portar" aldrig blifvit och aldrig skola blifva öfvermägtiga. Fullt skriftenliga lokalförsamlingar i hela distrikt och riken, om ej i hela verlden, hafva gått under för mörkrets magter och genom menniskors villfarelse, men aldrig de troendes och frälstas i himlarna uppskrifna församling. Vidare heter det om denna församling: "På det att Guds mångfaldiga vishet nu skulle genom församlingen varda kunnig för herradömena och väldigheterna i det himmelska" (Efes. 3: 10). Genom de frälstas

nya lif blifver Guds visdom, som åstadkommit det, i högre grad kunnig för de höga himmelska andevarelserna. "I män, älsken edra hustrur, såsom ock Kristus har älskat församlingen och utgifvit sig sjelf för henne" (Efes. 5: 25). "Och han är hufvudet för kroppen, som är församlingen" (Kol. 1: 18). Om nu de gudfruktiga och frälsta af alla namn äro Kristi fullhet, äro älskade af honom, såsom en maka skulle vara älskad af sin make, om de äro lemmar af hans kropp. deltagare af hans lif, huru skulle icke då vi älska kristna af alla namn!

2. *Den osynliga församlingen är i väsentlig mening Guds eller Kristi rike.* Detta är den just emedan den är en andlig församling, en församling af sant gudfruktiga menniskor, af menniskor med andlig erfarenhet; ty "Guds rike är icke mat och dryck, utan rättfärdighet och frid och fröjd i den Helige Ande" (Rom. 14: 17), så att hvarhelst rättfärdighet, frid och fröjd i den Helige Ande finnas, der är ock Guds rike. (Se äfven Luk. 17: 20, 21). Detta Gudsrike har alltså funnits ifrån begynnelsen, och det sträcker sig genom alla tidsåldrar till änden — och fortfar sedan i evighet.

Med hänsyn till Kristus såsom Konung är detta rike ett Kristi rike, ty han är hufvudet "öfver allting åt församlingen"; han regerar i hvarje återlöst menniskas hjerta, och hans vilja är hans församlings lag. I Guds rådslut tillhörde väl riket Kristus från evighet, men i tiden blef det hans först i och med hans menniskoblifvande och lifsgerning. Redan omkring tiden för hans födelse blef han genom uppenbarelse

förklarad och af troende hyllad såsom konung. "När Jesus var född i Betlehem i Judeen, i konung Herodes' dagar, se, då kommo vise män från österlanden till Jerusalem och sade: Hvar är den nyfödde Judarnas konung? Ty vi hafva sett hans stjerna i östern och hafva kommit för att tillbedja honom" (Matt. 2: 1, 2). Ängelen hade sagt till Maria före Jesu födelse: "Han skall vara stor och kallas den Högstes Son, och Herren Gud skall gifva honom hans fader Davids tron. Och han skall vara en konung öfver Jakobs hus till evig tid, och på hans rike skall ingen ände vara" (Luk. 1: 32, 33). Maria trodde detta ordet. Elisabet, uppfyld med den Helige Ande, välsignade Maria och kallade henne sin Herres moder. Sakarias talade profetiskt om det kommande riket såsom ett andligt fridsrike. Simeon och Hanna förstodo det ock genom Anden på samma sätt, och herdarne i trakten af Betlehem mottogo med tro det genom änglar förkunnade ordet: "I dag är eder född frälsaren, som är Kristus, Herren i Davids stad" (Se Luk. 1:sta och 2:dra kap.)

Under Kristi publika verksamhet visade det sig ytterligare, att ett andligt rike, i hvilket han var konung, höll på att utbildas; ty han samlade omkring sig många troende lärjungar och sände en del ut för att förkunna att himmelriket var nära (Matt. 10: 7). Till fariseerna sade han: "Men om jag utdrifver de onde andarne med Guds Ande, så har ju Guds rike kommit till eder" (Matt. 12: 28.) Inför Pilatus sade han: "Mitt rike är icke af denna verlden.... Du säger det, jag är en konung" (Joh. [illegible]: 36, 37). Och

såsom allmän grundsats uttalade han från begynnelsen· "Utan att en varder född på nytt, kan han icke se Guds rike" (Joh. 3: 3). Hvar och en som är född på nytt, han ser detta rike, han tillhör det, han är införsatt deri, som det heter: "Som har uttagit oss från mörkrets välde och försatt oss i sin älskade Sons rike" (Kol. 1: 13).

Vid uppståndelsen uppfyldes den andra psalmens ord: "Men jag hafver insatt min konung på Zion, mitt heliga berg. Jag vill förtälja om ett rådslut; till mig har Herren sagt: Du är min Son, i dag hafver jag födt dig". Jemför med Rom. 1: 4 och Apg. 13: 33. Och nu höra vi af Jesu egen mun i hans sista befallning de betydelsefulla orden: "Mig är gifven all magt i himmelen och på jorden. Gån fördenskull ut och gören alla folk till lärjungar....och se, jag är med eder alla dagar intill verldsålderns ände" (Matt. 28: 18—20). Häri inbegripes visserligen hans konungsliga välde öfver hela skapelsen, men dermed äfven och synnerligen hans regering öfver församlingen. Alla folk skola genom henne göras till lärjungar, och med henne skall Kristus vara intill verldsålderns slut.

Snart efter uppståndelsen kom hans rike i kraft, som han hade förutsagt: "Sannerligen säger jag eder: Några äro bland dem som här stå, hvilka icke skola smaka döden, förr än de hafva fått se Guds rike komma med kraft" (Mark. 9: 1. Jemför Matt. 16: 28; Luk. 9: 27). Detta skedde i och med den judiska gudstjenstordningens upplösning och den kristna församlingens

allmänliga fastställelse, fullbordad efter Jerusalems förstörelse.

Genom hvad Kristus har utfört medelst sitt lif, sin död, sin uppståndelse och sin Andes kraft har Daniels profetia erhållit sin uppfyllelse: "Och i dessa konungars dagar skall himmelens Gud upprätta ett rike, som i enighet ej skall förstöras, och hvars konungadöme icke skall öfverlåtas åt något annat folk. Det skall krossa och göra slut på alla dessa riken och sjelf bestå till evig tid" (Dan. 2: 44). Enligt Guds afsigter hafva de gamla Gudsfiendtliga verldsrikena fallit för Kristi öfver allt härliga rike, hvilket nu allena är af betydelse i mensklighetens historia. Detta är stenen, lossnad utan menniskohänder, hvilken skall varda till ett stort berg, som fyller hela jorden (Dan. 2: 34, 35, 45). Nu har profetian i andra psalmen börjat få sin uppfyllelse: "Äska af mig, så vill jag gifva dig hedningarna till arf och jordens ändar till egendom". Men det återstår mer af profetian att uppfyllas längre fram.

Till sist skall detta rike få sin högsta uppenbarelse på jorden, vid Kristi andra tillkommelse, när han skall hafva omintetgjort antikrists välde, bundit satan och fastställt sin regering öfver Jakobs hus och öfver alla folk. Då skall han sönderkrossa motståndarne med jernspira och såsom lerkärl krossa dem (Ps. 2: 9; Uppb. 2: 26—28); då skall han taga sin stora magt och regera (Uppb. 11: 17); och då skall han fylla jorden med sin äras kunskap (Es. 11: 9). När vi bedja, "tillkomme ditt rike", menas dermed Kristi andliga rikes utbredning till alla folk och syn-

nerligen dess slutliga fulländning i det tusenåriga riket, vid hvars slut Kristus öfverlemnar riket åt Fadren. Gud blir allt i alla, och riket ett evigt Guds rike (1 Kor. 15: 24—28).

Med benämningarna "Guds rike", "Kristi rike", "Himmelriket" åsyftas äfven någon gång menskligheten i sin helhet (Matt. 13: 24—43) eller den synliga församlingen (Matt. 25: 1—13; Joh. 3: 5).

3. *Den osynliga församlingen är den synligas förebild och mål.* Af det föregående framgår, att den osynliga församlingen är den öfver allting vigtigaste. Den, som är medlem af denna församling, är frälst, äfven om han ej skulle vara medlem af någon jordisk lokalförsamling, och mången medlem af lokalförsamling tillhör icke den osynliga och himmelska församlingen. Den osynliga församlingen förblifver i evighet, och för henne synnerligen var det, som Jesus dog, och för henne, som han nu utför sitt medlarekall när Fadren. Denna församling är derföre i vissa hänseenden en förebild till och en föresyn för den synliga, jordiska lokalförsamlingen. Den är det såsom församling med Kristus till hufvud. Den är det såsom bestående af verkligen frälsta själar. Sådan borde den jordiska församlingen också vara. Enskildheterna i den jordiskas organisation lämpa sig dock delvis efter förhållanden i tiden.

Den osynliga församlingen är det mål, för hvars skull den synliga har inrättats, så att denna sednare består just och allenast såsom en förberedelse för den högre, eviga församlingen. Vi böra alltså låta det vara högst, som är högst inför Gud och i verkligheten,

under det vi likväl iakttaga allt hvad Gud har förordnat om det lägre, timliga och förgängliga.

KAP. II.

Den synliga församlingen.

Det vill säga den jordiska lokalförsamlingen. Att en sådan hade kommit till stånd i Jerusalem allaredan före pingstdagen, synes deraf, att de som då blefvo troende lades till församlingen; ty "på den dagen förökades församlingen med omkring tre tusen själar" (Apg. 2: 41). Först efter denna mägtiga väckelse och efter ytterligare tillväxt (Apg. 2: 47) erhöll församlingen i Jerusalem sin fullständiga organisation (Apg. 6: 1—8). Sedan uppkommo församlingar på andra ställen såsom församlingen i Korint (1 Kor. 1: 2; 2 Kor. 1: 1), i Tessalonika (1 Tess. 1: 1; 2 Tess. 1: 1), i Kenkrea (Rom. 16: 1), hedningarnas församlingar (Rom. 16: 4), församlingarna i Asien (1 Kor. 16: 19), i Galatien (Gal. 1: 2), församlingen i Efesus (Uppb. 2: 1), i Smyrna (Uppb. 2: 8), i Pergamos (Uppb. 2: 12), i Tyatira (Uppb. 2: 18) m. fl.

Församlingar funnos äfven i enskilda hus (Rom. 16: 5; 1 Kor. 16: 19; Kol. 4: 15; Filem. 1: 2). Dessa bestodo troligen af den enskilde med sin troende familj och sina kristne tjenare jemte andra i närheten boende kristne, hvilka hos honom samlades till uppbyggelse. Aquilas, som var tältmakare, hade troligen godt om rum i sin verkstad för sådana sammankomster, så äfven Filemon, som troligen var en af

de rikare medlemmarne i kolosserförsamlingen. Dessa smärre hushållsförsamlingar voro då troligen afdelningar af den större lokalförsamlingen på platsen och hade utan tvifvel med dem, på lämplig tid, gemensamma möten. Lärjungarne i Jerusalem hade brödsbrytelse i sina hem, men gemensamma möten i templet och annorstädes (Apg. 2: 46; 6: 2; 15: 4, 22). Lärjungarna i Troas samlades till gemensam brödsbrytelse och uppbyggelse på en sal (Apg. 20: 7—11). I Efesus, der Aquilas och Priscilla hade en församling i sitt hus, predikade Paulus hvar dag under två års tid i en skola som tillhörde en viss Tyrannus (1 Kor. 16: 19; Apg. 18: 26; 19: 9, 10).

Understundom sammanfattas flera eller alla församlingar i ett enda begrepp. "Så hade nu församlingen frid öfver hela Judeen och Galileen och Samarien" (Apg. 9: 31). "Och Gud har satt i församlingen först apostlar" o. s. v. (1 Kor. 12: 28). "Efter nitet en förföljare af församlingen" (Fil. 3: 6). "Och för att.... du må veta huru man bör förhålla sig i Guds hus, som är den lefvande Gudens församling, sanningens pelare och grundfäste" (1 Tim. 3: 15). Men i Nya Testamentet fins ingen antydning på någon nationalkyrka eller någon sorts sammanslutning under någon jordisk myndighet af församlingar inom vissa distrikt eller i hela verlden. Intet sådant samband församlingar emellan åstadkoms eller instiftades af apostlarna. Dock hade hvarje lokalförsamling sin bestämda organisation, hvilken vi tydligen kunna spåra af ordet.

1. *Den synliga församlingens organisation.*

a) *Församlingen bör bestå af sanna kristna.* Detta synes t. ex. af det sätt hvarpå församlingen i Jerusalem *tillväxte.* De, som gerna mottogo ordet, läto döpa sig och kommo till församlingen. "Herren förökade hvar dag församlingen med dem som blefvo frälsta" (Apg. 2: 41, 47).

Det synes af det sätt på hvilket församlingarna *tilltalades* af apostlarna. "Till den Guds församling som är i Korint, helgade i Kristus Jesus" (1 Kor. 1: 2). "Till den Guds församling som är i Korint tillika med alla de heliga som äro i hela Achaja" (2 Kor. 1: 1). "Ty alla ären I Guds barn genom tron i Kristus Jesus" (Gal. 3: 26). "Till de heliga, som äro i Efesus, och troende i Kristus Jesus" (Efes. 1: 1 jemte 6: 23, 24). "Till alla de heliga i Kristus Jesus, som äro i Filippi, jemte föreståndare och diakoner" (Fil. 1: 1). "Till de heliga och troende bröderna i Kristus, som äro i Kolosse" (Kol. 1: 2). "Ty i hafven dött, och edert lif är fördoldt med Kristus i Gud....Ikläden eder derföre, såsom Guds utkorade, heliga och älskade. en hjertlig barmhertighet" o. s. v. (Kol. 3: 3, 12). "Till tessalonikerförsamlingen i Gud Fader och i Herren Jesus Kristus" (1 Tess. 1: 1 äfven 2 Tess. 1: 1).

Härmed öfverensstämma de många *förmaningar* att lefva värdigt evangelium, som vi finna uti alla brefven till församlingarna. Se t. ex. Rom. 12—15: "Så förmanar jag nu eder, mina bröder, vid Guds barmhertighet, att I frambären edra kroppar till ett offer, som är lefvande, heligt och Gud behagligt, eder förnuftiga gudstjenst. Och skicken eder icke

efter denna verlden, utan förvandlen eder genom edert sinnes förnyelse.... Kärleken vare oskrymtad. Afskyn det onda, hållen eder fast vid det goda; varen i brödrakärleken ömhjertade mot hvarandra, förekommen hvarandra med hedersbevisning.... Vedergällen ingen ondt för ondt, utan befliten eder om det som är godt inför hvar man.... Hvar och en vare underdånig den magtegande öfverheten.... Men antagen eder den som är svag i tron, utan att döma öfver tankar.... En hvar af oss söke att täcka sin nästa till godo.... Jag har ock sjelf den öfvertygelsen om eder, mina bröder, att I ock sjelfva ären fulla af godhet, uppfylda med all kunskap, istånd att äfven förmana hvarandra o. s. v. Eller 1 Kor. 9: 24—14:1: "Veten I icke, att de som löpa på vädjobanan löpa väl alla, men en får segerlönen? Löpen så, på det att I skolen få den!.... Att vi icke skola hafva begärelse till det onda.... Varen icke heller afgudadyrkare.... Låtom oss icke heller öfva skörlefnad.... Knorren ock icke.... Ingen söke sitt, utan hvar och en den andres bästa.... Varen mina efterföljare såsom ock jag är Kristi.... Om jag talade med menniskors och änglars tungor, men icke hade kärlek, så vore jag en klingande malm eller en ljudande symbal.... Faren efter kärleken" o. s. v. Eller Efes. 4: 1—6: 20: "Så förmanar jag nu eder, jag som är en fånge i Herren, att vandra värdigt den kallelse, hvarmed I hafven blifvit kallade, med all ödmjukhet och saktmodighet, med långmodighet fördragande hvarandra i kärlek, vinnläggande eder om att bevara Andens enhet genom fridens band .... och ikläda

eder den nya menniskan, den efter Gud skapade, i sanningens rättfärdighet och helighet”. Eller Fil. 1: 27—2:18; 4: 1—9: “Allenast skicken eder värdigt Kristi evangelium....ty åt eder har den nåden blifvit gifven att icke allenast tro på Kristus, utan ock lida för hans skull....Varen så till sinnes som Kristus Jesus var....på det I mån vara otadeliga och rena, Guds ostraffliga barn midt ibland ett vrångt och förvändt slägte, bland hvilka I lysen såsom ljus i verlden....Derföre mina älskade och efterlängtade bröder, min fröjd och min krona, stån sålunda fasta i Herren, mina älskade” o. s. v. Eller Kol. 2: 4—4: 6: “Såsom I hafven mottagit Herren Kristus Jesus, så vandren i honom, rotade och uppbygda i honom, och befästade i tron, såsom I hafven blifvit lärda, öfverflödande i henne med tacksägelse. Sen till, att ingen bortröfvar eder med verldsvisheten och tomt bedrägeri efter menniskostadgar, efter verldens barnalära och icke efter Kristus....Om I nu hafven uppstått med Kristus, så söken det som är ofvan, der Kristus är sittande på Guds högra hand. Trakten efter det som är ofvan, icke efter det som är på jorden” o. s. v. Eller 1 Tess. 4: 1—5: 22: “För öfrigt, mina bröder, bedja vi nu och förmana eder i Herren Jesus, att, såsom I hafven fått lära af oss, huru I bören vandra och täckas Gud” o. s. v. Eller 2 Tess. 3: 4—15: “Och vi tillförse oss af eder i Herren, att I både gören och skolen göra hvad vi bjuda eder” o. s. v. Dylika förmaningar förekomma äfven i de andra brefven. Huru tydligt, att dessa förmaningar äro stälda till kristna, och att apostlarna

tänkte sig församlingarna såsom skolande bestå af sanna kristna!

Detsamma framgår äfven af föreskrifter rörande *församlingsdisciplinen.* Om någon gjort illa mot sin broder och ej låter rätta sig, hvarken på enskild väg eller genom församlingens förmedling, skall han anses såsom en hedning, d. v. s. såsom oomvänd (Matt. 18: 15—17). Församlingen bör gifva akt på sådana som åstadkomma söndringar och förargelser tvärt emot Guds ord och vika ifrån dem (Rom. 16: 17). En kättersk menniska bör undvikas efter en och annan förmaning (Tit. 3: 10). Med en som kallar sig en broder, men är en horkarl eller girig eller afgudadyrkare eller smädare eller drinkare eller röfvare, skall man ej ens äta, utan utdrifva en sådan ur församlingen (1 Kor. 5: 11, 13). Församlingen bör till och med draga sig ifrån hvar och en "broder", som på ett mindre groft sätt vandrar oskickligt och ej vill hörsamma församlingen. Dock skall hon ej anse honom för en fiende, utan tillrättavisa honom såsom en broder (2 Tess. 3: 6—15). Ja, om någon icke har Herren Jesus Kristus kär, skulle han än lefva ett sedligt lif, så heter det likvisst: "Han vare förbannad" (1 Kor. 16: 22). Tydligen bör då äfven en sådan uteslutas ur församlingen.

Frågan, *huruvida späda barn böra räknas till församlingen eller ej*, kunna vi här upptaga. Som vi förr sett, tillämpas på dem försoningen genom Kristus, så att de förden skull blifva frälsta, om de dö. För Kristi skull tillhöra de alltså på sätt och vis Kristi rike. Under det gamla förbundets tid

hörde de till den israelitiska nationalförsamlingen. Borde de ej också räknas såsom medlemmar af den kristna församlingen? Till svar härpå måste först och främst sägas, att om de än genom tillämpning af försoningen kunna räknas till Kristi eviga rike, till den osynliga församlingen, så kan detta endast vara vilkorligt, ty de äro icke pånyttfödda; men endast pånyttfödde, sant omvända själar äro medlemmar af den osynliga församlingen. Kristi blod gäller för dem till försoning såtillvida, att den medfödda syndigheten ej tillräknas dem; men de behöfva, ifall de lefva, att undervisas om Kristus och att genom Guds Andes kraft medelst tron blifva pånyttfödda, såsom alla till förståndsår komna menniskor. Om de skulle dö tidigt, så få de för Kristi skull och genom Andens kraft, i och med det de ingå i evigheten, komma till ett saligt medvetande om sin frälsning, och så öfvergå till ett för den osynliga församlingen nödvändigt själstillstånd, hvarefter de ock till fullo höra henne till. Häraf kunna vi väl sluta, att barnen böra ömt vårdas och så tidigt som möjligt undervisas om allt hvad Jesus är för dem, på det de sjelfva må komma till en lefvande tro på honom; men ej att de böra intagas såsom medlemmar af den synliga församlingen, förr än de kommit till en sådan tro.

För det andra är det visserligen sant, att barnen tillhörde den israelitiska nationalförsamlingen; men vi måste komma ihåg, att denna var just en nationalförsamling, en teokratisk nation, och att den kristna församlingen icke är nationel: eljest, huru

skulle en lefvande tro och ett sant kristligt lif kunna utgöra vilkoren för fortsatt medlemskap? Med rätta tillhörde hvar och en nationen, som var född inom densamma, men vi kunna ej deraf sluta, att hvar och en, född inom församlingen, tillhör församlingen. Om församlingen skall vara ett de heligas samfund, så kunna vi sluta, att hvar och en, andligen född, får och bör vara medlem af församlingen, och att då Israel var en förebild till den kristna församlingen, och att den sanne kristne är den rätte israeliten inför Gud. Att så är förhållandet angifver äfven Paulus: "Veten derföre, att de som äro af tron, de äro Abrahams barn.... Ären I nu Kristi, så ären I Abrahams säd och arfvingar efter löftet" (Gal. 3: 7, 29).

För det tredje finna vi i Nya Testamentet ingen antydning att spädbarn ansågos för medlemmar af lokalförsamlingarna. Nej, tvärt om angifves af Pauli ord till Korinterförsamlingen, att de ej voro det. Svårigheter hade uppstått genom blandade äktenskap. Det hade blifvit fråga om huruvida en troende kunde lefva tillsammans med sin icke troende maka eller make eller ej. Judiska renhetsbegrepp, enligt hvilka den som i det ringaste vidrörde en oren eller hednisk menniska sjelf blef oren, lågo nog till grund för dessa spörsmål. Paulus, som var ett nytt förbunds tjenare och en ny ordnings apostel, löste svårigheten genom tillsägelse att den troende icke finge förskjuta den andra parten, när denne samtyckte till samlefnaden, och han vädjade till ett allvarligt förhållande, som eljest skulle uppstå: "Ty den icke troende mannen", sade han, "är helgad

genom hustrun, och den icke troende hustrun är helgad genom mannen; annars vore ju edra barn orena, men nu äro de heliga" (1 Kor. 7: 14). Annars måsten I ock förskjuta edra barn, hvilka, hvad beträffar kristendomen, stå i samma förhållande till eder som den otroende maken eller makan. Den helgelse, som tillskrifves barnen här, är den samma som den, hvilken tillskrifves den icke troende parten i äktenskapet, helt enkelt den helgd, som af naturen tillhör hvarje medlem af familjen. Hvad Paulus stadgade för korinterförsamlingen, stadgade han för alla församlingar (v. 17). Tydligt är derföre, att barnen, såsom sådana, ej ansågos för medlemmar af församlingarna.

b) *Fösamlingens medlemmar skola vara döpta.* Enligt Herrens befallning i Matt. 28: 19, 20, jemförd med Mark. 16: 15, 16 och med Apg. och Epistlarna i allmänhet böra endast de döpas, hvilka först hafva kommit till en lefvande tro på Kristus. Den af Nya Testatamentet angifna ordningen är först att predika evagelium, sedan att döpa dem som tro, och sedan att lära dessa hålla allt hvad Herren har befalt. Dopet bör följa efter bekänelse af tro på Kristus. Sedan följer anslutning till någon lokalförsamling, delaktighet i nattvard och iakttagande af allt som hör till församlingslifvet.

För belysning af ofvansagda hänvända vi oss till ordet. Matt. 28: 19 öfversättes ordagrant: "Gån fördenskull och gören alla folk till lärjungar, döpande dem till Fadrens och Sonens och den Helige Andes namn" (så alldeles riktigt bibelkommissionen).

Participiet *baptizontes* öfversatt "döpande", kan, om taget i och för sig, beteckna ett medel hvarigenom den föregående handlingen skulle ske, då kunde man öfversätta: "genom att döpa dem" eller "i det att I döpen dem"; men det kan lika väl beteckna det som skulle följa efter den föregående handlingen, alltså "och döpen dem". Att det ofta så förekommer, vet hvar och en som känner grekiska. Det liknar häruti alldeles det svenska participiet i satsen. Hvilken är då den rätta meningen? Sammanhang och parallelställen afgöra. Af sammanhanget angifves ej den förra utan den sednare meningen, ty det heter strax: "Lärande dem att hålla allt hvad jag har befalt eder" (v. 20). Det vore onaturligt att öfversätta participiet *didaskontes* med "i det att I lären dem". Tydligen, meningen är: gören alla folk till lärjungar och döpen dem....och lären dem. Detta bekräftas vidare af parallelställen och af skriftens analogi. Ty i Marci evangelium heter det: "Gån ut i hela verlden och prediken evangelium för hela skapelsen. Den som tror och blifver döpt, han skall varda frälst, men den som icke tror, han skall varda fördömd" (Mark. 16: 15, 16). Predikandet och tron skola föregå dopet*). Dessutom, att göra till lärjungar skedde medelst predikan eller undervisning. "Huru skola de åkalla den på hvilken de icke tro? Och huru skola de tro den som de icke hafva hört? Och huru skola de höra, utan att någon predikar?....Så är tron af predikan och predikan genom Guds ord" (Rom. 10: 14, 17).

---

*) Vi tro af goda skäl på ställets äkthet. Se "Bibeltolkningens Lagar" af J. A. Edgren. Exempel under textkritiken.

Så verkade äfven apostlarna. På pingstdagen i Jerusalem predikade först Petrus, sedan döptes de som gerna anammat hans ord, och derefter blefvo de "beständiga i apostlarnas lära och i gemensamheten och i brödsbrytandet och i bönerna" (Apg. 2: 14—42). Dylikt var förhållandet i Samarien: "Men när de trodde Filippus, som förkunnade evangelium om Guds rike och om Jesu Kristi namn, läto de döpa sig, både män och qvinnor" (Apg. 8: 11, 12). Den etiopiske hofmannen blef döpt först när han trodde det för honom predikade ordet (v. 35—37). När Saulus hade hört Jesu nådefulla röst och hängifvit sig åt honom, blef han döpt (Apg. 9: 1—18; 26: 12—18). I Cesarea föll den Helige Ande på alla dem som hörde Petrus tala Herrens ord, så att de talade "med tungor" och prisade Gud. Derefter och på grund deraf blefvo de döpta. "Icke kan väl någon förmena dessa vatten för att blifva döpta, när de hafva fått den Helige Ande, såsom ock vi. Och han befalde att de skulle döpas i Jesu Kristi namn" (Apg. 10: 44—48). När Lydias hjerta, under det hon hörde Paulus, hade öppnats af Herren, blef hon döpt och hennes husfolk (Apg. 16: 14, 15). Utan tvifvel hade ock husfolkets hjerta öppnats genom ordet, som i andra fall, der hushåll nämnas, eller der dop af flera förekomma. Paulus och Silas talade i fängelset i Filippi Herrens ord för fångvaktaren och för alla som voro i hans hus. Derefter blefvo de alla döpte och fröjdade sig i Gud (Apg. 16: 30—34. I Korint kom Krispus, synagogföreståndaren, till "tro på Herren med hela sitt hus; och många af Korintierna hörde och trodde

och blefvo döpta" (Apg. 18: 8). Paulus omdöpte efter undervisning några lärjungar, hvilka, när de först blifvit döpta, ej ens hört om den Helige Ande (Apg. 19: 2—7). Huru mycket mer böra icke då de omdöpas, som, när de först blefvo döpta, ej visste något hvarken om Fadren, Sonen eller Anden.

Apostlarna förstodo alltså Herrens befallning vara icke att göra lärjungar genom att döpa, utan att göra lärjungar genom ordets predikan, och sedan döpa dessa lärjungar, hvarefter de fingo tillhöra församlingarna, der församlingar funnos eller bildades. Men apostlarna leddes af den Helige Ande och misstogo sig icke.

Denna mening bekräftas äfven af ett ärevördigt vittne från forntiden, den syriska öfversättningen. I Matt. var möjligen dess text en afskrift af evange listens ursprungligen på syrokaldeiska skrifna evangelium*) och är då hellre grundtext än den grekiska texten. Vare härmed huru som helst, så är dock denna öfversättning af största värde och anger huru Jesu sista befallning uppfattades på den apostoliska tiden eller helt nära denna tid af kristna, hvilka sjelfva talade Herrens och apostlarnas modersmål. och skrefvo på detta språk. Den syriska texten har på stället: "Gån fördenskull, gören alla folk till lärjungar, och döpen dem i Fadrens och Sonens och den Helige Andes namn".

Att församlingarnas medlemmar skulle vara döpta synes äfven af många ställen i epistlarna, der tydligen apostlarna tänkte sig församlingarna såsom

*) Se "Bibeln Guds bok" af J. A. Edgren, under Bibelns äkthet.

bestående af döpta kristna. "Eller veten I icke att alla vi, som hafva blifvit döpta till Kristus Jesus, vi hafva blifvit döpta till hans död" (Rom. 6: 3). "Eller hafven I blifvit döpta till Pauli namn?" (1 Kor. 1:13). "Ty i en Ande hafva alla blifvit döpta till en kropp" (12: 13). "Ty alla ären I Guds barn genom tron i Kristus Jesus; ty I, så många som hafven blifvit döpta till Kristus, hafven iklädt eder Kristus" (Gal. 3: 27). "En Herre, en tro, ett dop, en Gud och allas Fader" (Efes. 4: 5). "På det han skulle helga henne, efter att hafva renat henne i vattnets bad genom ordet" (Efes. 5: 26). "I hvilken I ock hafven blifvit omskurna med en omskärelse, som icke är gjord med händer, genom afklädandet af köttets syndakropp, genom Kristi omskärelse, med honom begrafna i dopet" (Kol. 2: 11, 12). "Hvilket ock nu i en motbild, dopet, frälsar eder" (1 Petr. 3: 21). Dessa ställen beröra församlingarna i hela Mindre Asien, i Korint och i Rom och vi veta af Apostlagerningarna, huru församlingen i Jerusalem undfick medlemmar och huru apostlarna gingo tillväga i allmänhet. Det är både häraf och af Kristi för alla gällande befallning om dopet alldeles visst, att de kristna församlingarna på den apostoliska tiden bestodo af personer, hvilka blifvit döpta efter det de bekänt sig tro på Herren Kristus; och det följer, enär Gud ej påbjudit någon motsatt ordning eller berättigat oss att ändra den först faststälda, att kristna församlingar fortfarande böra bildas af sådana som hört evangelium, trott det och blifvit döpta i den treenige Gudens namn.

Af det ofvan sagda följer äfven först att *barn-*

dopet ej öfvades på den apostoliska tiden, ty det skulle hafva stått i strid mot Herrens befallning, som var att döpa dem som hört evangelium och trott det. Af samma skäl som spädbarn ej voro medlemmar af församlingarna döptes de ej. De hvarken kunde undervisas eller bekänna sig tro på Kristus. Derföre nämnes i Nya Testamentet intet barndop. För det andra, att *nattvarden* ej bör iakttagas före utan efter dopet; ty dopet skall följa genast efter bekännelsen af tro på Kristus. Intet skulle komma emellan, om ej mera undervisning, som i Apg. 19; men nattvarden hör till det, som bör iakttagas inom församlingen, alltså efter dopet. Med denna ordning öfverensstämmer äfven meningen af dessa två stora instiftelser, hvarom mera längre fram.

c) *Församling bildas helt enkelt derigenom att döpta kristna sluta sig tillsammans till en församling.* De skola antaga sig den ene den andre, såsom ock Kristus har antagit sig dem (Rom. 15: 7). Sammanslutningen kan ske utan någon bestämd yttre form, endast genom öfverenskommelse att såsom kristna med den i Nya Testamentet angifna tron ställa sig Kristi förordningar i allting till efterrättelse, och så enligt nytestamentligt mönster gemensamt tillbedja och samverka i evangelium. Man kan alltså på hvad sätt som är mest lämpligt göra sig förvissade om att alla, som vilja blifva medlemmar, hafva den rätta tron och äro af det rätta sinnet, och man kan, om man så vill, vid sådan sammanslutning tillkalla hjelp från andra församlingar. Derigenom blir man sjelf, äfven såsom nybildad församling,

känd och erkänd inom syskonkretsen af församlingar. Godt är det att hafva någon predikants hjelp vid församlingsbildandet. Paulus och Barnabas biträdde de genom deras verksamhet uppkomna församlingarna i Mindre Asien, så att deras organisation blef fullständig (Apg. 14: 22, 23). Detsamma gjorde Titus på Kreta (Tit. 1: 5).

Enskild medlem bör ej intagas i församling, utan att församlingen först förvissat sig om dennes verkliga omvändelse till Herren. Paulus mottogs ej ens af Jerusalems församling, förr än hans omvändelse och frimodighet i Herren hade genom Barnabas' förmedling blifvit fullt kända (Apg. 9: 26, 27). Genom dopet blir man ej medlem af någon viss församling. Den etiopiske hofmannan döptes af Filippus, men blef ej derigenom församlingsmedlem. Inträdet i församlingen är derföre en särskild handling, som följer efter dopet. Församlingen kan väl pröfva den dopsökande före dopet och antaga honom såsom medlem med vilkor, att han först blifver döpt, eller pröfningen kan försiggå efter dopet men före intagningen. Detta måste ske när någon blifvit döpt utan församlingens kännedom eller röst. En evangelist eller predikant må döpa på eget bevåg den han anser vara sant omvänd (Apg. 8: 37; 9: 18; 16: 33; 19: 5), dock bör han vädja till andra trossyskon (Apg. 10: 47), när tillfälle dertill gifves, eller när en församling fins på stället. Medlem af en församling må deltaga i brödsbrytelse med annan församling, såsom apostlar och evangelister gjorde på sina missionsresor (Apg. 20: 7—11; Tit. 1: 5). När en medlem vill

deltaga utaf den församlings förmåner, som han endera besöker eller flyttar till, bör han rekommenderas till sådan församling endera genom bref (Apg. 18: 27; 3 Joh. v. 5—8), eller genom muntligt vittnesbörd (Apg. 9: 26—28), eller derigenom att han sjelf personligen är känd eller gör sig känd såsom en sann Kristi efterföljare (Apg. 20: 6—11). Församlingen bör äfven hafva akt på sådana medlemmar, som vandra evangelium ovärdigt, och draga sig ifrån dem eller utesluta dem ur sin gemenskap. Se det föregående.

d) Församlingen bör hafva två slags *tjenstemän:* pastorer och diakoner.

Pastorer kallas dels presbyterer eller äldste, egentligen äldre (*presbyteroi*), dels biskopar eller tillsyningsmän eller föreståndare (*episkopoi*), och dels herdar (*poimenes*). Se Tit. 1: 5—7; Efes. 4: 11. Någon åtskilnad mellan pastor och biskop fans sålunda ej i den apostoliska församlingen. Jemför för öfrigt Apg. 20: 17, der församlingens pastorer i Efesus kallas äldste, med v. 28, der samma personer kallas tillsyningsmän eller biskopar, jemte 1 Petr. 5: 1 med v. 2, der de äldste i v. 1 förmanas att vårda församlingen, hafvande akt på densamma (*episkopountes*), d. v. s. tjenande såsom tillsyningsmän eller biskopar.

De apostoliska församlingarna hade i allmänhet flere äldste. Detta var förhållandet i Jerusalem: "Paulus och Barnabas och några andra af dem skulle fara upp till apostlarna och till de äldste i Jerusalem" (Apg. 15: 2 o. s. v.); i Antiokia, der församlingen

lingen hade flere profeter och lärare (13: 1); i Efesus: "Men från Miletus sände han bud till Efesus och kallade till sig församlingens äldste" (pluralis, 20: 17); i Filippi: "Till alla de heliga som äro i Filippi, tillika med biskopar (föreståndare) och diakoner" (Fil. 1: 1). Detsamma var förhållandet i församlingarna i allmänhet i Mindre Asien. "Och sedan de hade utvalt åt dem äldste (plur.) för hvarje församling" (Apg. 14: 23), och antagligen på Kreta: "Fördenskull lemnade jag dig qvar på Kreta, att du skulle ställa i ordning det som fattades och i hvarje stad tillsätta äldste (plur.), såsom jag befalde dig" (Tit. 1: 5). Ja, det synes hafva varit så allmänt, att det kan anses hafva tillhört den ordentliga församlingsorganisationen. Eljest, huru skulle Jakob kunna hafva skrifvit, som han gjorde i sitt allmänna bref: "Är någon bland eder sjuk, han kalle till sig församlingens äldste (presbyterer) och de bedje öfver honom" (Jak. 5: 14)?

Häruti hade den kristna församlingen blifvit bildad efter synagogan, hvilken ock hade flere äldste. Äfven deruti synes den hafva burit mer eller mindre likhet med synagogan, att af de äldste, åtminstone till sist, en var ordförande och bar det största ansvaret och var synnerligen församlingens predikant, motsvarande synagogföreståndaren. Detta är en antagen och troligen den rätta tolkningen af "församlingens ängel", nämnd i Uppb. 2: 1, 8, 12, 18 o. s. v. Församlingen i Efesus hade, som vi veta af Apostlagerningarna, flere äldste. Dock skulle Johannes skrifva till "ängelen för församlingen i

Efesus". Det är troligen till föreståndaren, ordföranden bland de äldste, som ock synnerligen var församlingens predikant. *Angelos* likasom *käryx* betyder en som förkunnar något, en predikant. Vi kunna häraf bättre förstå 1 Tim. 5: 17: "De äldste, som väl förestå, må aktas värdige en dubbel heder, isynnerhet de som arbeta med ordet och lärandet". En del af de äldste, under det de troligen undervisade mer eller mindre i smärre kretsar, egnade sig dock mest åt den enskilda församlingsvården, hvilket var allt hvad man kunde vänta af de fleste, enär de måste hafva underhållit sig sjelfva medelst sina händers arbete. Andra egnade sig, enligt sina gåfvor, helt åt "bönen och ordets tjenst" (Apg. 6: 4), det är åt predikandet inför publiken och ledandet af de större sammankomsterna, såväl som åt enskild församlingsvård. Dessa skulle synnerligen aktas värdiga en dubbel heder, nemligen först den heder som tillhörde dem såsom äldste och dertill en heder uttryckt i ett lämpligt timligt understöd, som vi se af sammanhanget: "Du skall icke binda munnen till på oxen som tröskar, och arbetaren är värd sin lön" (1 Tim. 5: 18). Möjligen funnos smärre församlingar, i hvilka man ej kunde hafva mer än en äldste, likasom dylika synagogor förekommo i de mindre städerna; eller församlingar, hvilka ej ensamt hade någon äldste, som ofta i sednare tider; men den fullständiga ordningen i alla någorlunda stora församlingar är angifven af det ofvan sagda, och bör efterföljas.

Pastorernas eller biskoparnas *förrättning* bestod uti att andligen vårda församlingen samt söka de

oomvändas frälsning. De skulle derföre predika ordet, förestå i församlingsmöten, förvalta instiftelserna och hafva personlig uppsigt öfver medlemmarna för att söka deras bevarande i sanningen och tillväxt i helgelse. Derföre skulle de sätta det bästa exempel, vara skickliga att undervisa och hålla på med sitt arbete i tid och otid, drifne af kärlek till Gud och till menniskorna

"Det är ett fast ord: Om någon begär ett biskopsembete (föreståndarekall), så åstundar han en god verksamhet. Derföre bör en biskop (föreståndare) vara ostrafflig, en enda hustrus man, nykter, tuktig, höfvisk, gästfri, skicklig att undervisa.... väl förestående sitt eget hus och hållande sina barn i lydnad med all värdighet — men om någon icke vet att förestå sitt eget hus, huru skall han hafva vård om Guds församling?" m. m. (1 Tim. 3: 1—7). "Ingen förakte din ungdom, men blif ett föredöme för de troende i tal, i umgängelse, i kärlek, i tro, i renhet. Egna dig, till dess jag kommer, åt föreläsandet, förmanandet, undervisandet.... Haf akt på dig sjelf och på läran, förblif deri, ty om du så gör, frälsar du både dig sjelf och dem som höra dig" (4: 12—16).

"Gån derföre, gören alla folk till lärjungar och döpen dem till Fadrens, Sonens och den Helige Andes namn, och lären dem att hålla allt det jag har befalt eder. Och se, jag är med eder alla dagar intill verldens ände" (Matt. 28: 19, 20). Döpandet var alltså ej blott för apostlarna att utföra, utan jemväl för alla, som Herren skulle kalla till evangelii förkunnande, intill verldens ände. "Och sedan han

hade brutit bröd, ätit och talat länge med dem" (Apg. 20: 11). "De äldste som väl förestå" (1 Tim. 5: 17). "Så hafven nu akt på eder sjelfva och på hela hjorden, i hvilken den Helige Ande har satt eder till föreståndare, att vårda Guds församling, hvilken han har förvärfvat sig med sitt eget blod" (Apg. 20: 28). "De äldste, som äro bland eder, förmanar jag, som är en medäldste.... vården Guds hjord, som är hos eder och hafven akt på honom, icke af tvång, utan sjelfmant, icke för slem vinning, utan beredvilligt, icke såsom herrar öfver församlingarna, utan såsom föredömen för hjorden" (1 Petr. 5: 1—3). Huru långt ifrån prelatisk var icke Petri anda! Så skulle ock hvarje pastors, hvarje predikants anda vara. Dock är embetet af sådan natur, att de som rätt sköta det böra åtnjuta en djup och sann vördnad af församlingens medlemmar. "Men vi bedja eder, bröder, att kännas vid dem, som arbeta bland eder och äro edra föreståndare i Herren och förmana eder, och att hålla dem synnerligen kära för deras arbetes skull" (1 Tess. 5: 12). "Tänken på edra ledare, som hafva talat Guds ord till eder, och efterföljen deras tro.... Varen edra ledare hörsamme och lyden dem, ty de vaka öfver edra själar såsom de der skola aflägga räkenskap, på det de må göra detta med fröjd och icke med suckan, ty detta är eder icke nyttigt" (Ebr. 13: 7, 17).

Diakonerna hade tydligen omsorg om församlingens timliga angelägenheter, hvarjemte de ock någon gång förkunnade ordet (Apg. 6: 1—8). En af diakonerna i Jerusalems församling, Stefanus, blef

den förste kristne martyren, och en annan, Filippus, verkade med stor kraft såsom evangelist. Men det var egentligen den timliga omvårdnaden om församlingens angelägenheter, som tillhörde diakonatet, och enär dylik omvårdnad alltid fordras, såsom att bereda understöd åt predikant, att taga vård om församlingens egendom samt att se till de fattiga, är det tydligt, att diakonatet fortfarande tillhör församlingsorganisationen. Af Rom. 16: 1, 2 vill det synas som om qvinnor äfven i vissa fall innehade diakontjensten. Febe var församlingens i Kenkrea tjenarinna (*diakonon*).

Förutom pastorer och diakoner funnos i den första kristna tiden äfven andra, som verkade i evangelium, såsom *apostlar*, *profeter* och *evangelister*. (Efes. 4: 11, 12).

Apostlarna hade varit ögonvittnen till de stora tilldragelser, som ligga till grund för kristendomen. Isynnerhet hade de varit ögonvittnen till uppståndelsen. De hade skådat eller hört den uppståndne Jesus och af honom mottagit befallning om hvad de skulle göra. Genom dem skedde underverk, hvarigenom kristendomen bekräftades, och de hade en särskild den Helige Andes ingifvelse, en inspiration hvarigenom deras ord är Guds ord, bindande för alla församlingar och i alla tider (Matt. 28: 16—20; Apg. 9: 3—6; Rom. 1: 1; 1 Kor. 9: 1, 2; 2 Kor. 12: 12; Ebr. 2: 3, 4; 2 Petr. 3: 16 m. fl.) Efter den apostoliska tiden hafva alltså inga egentliga apostlar funnits, icke heller någon med magt att lagstifta för församlingarna. Denna magt ligger endast i det en

gång för alla gifna ordet, hvilket än i dag är bindande och bestämmande i allt som rör det andliga lifvet och församlingsordningen. I en vidsträcktare bemärkelse endast kunna de kallas apostlar, som i något land grundlagt kristendomen, likasom apostlarna i sin tid grundlade kristendomen bland både judar och hedningar. Apostel betyder sändebud, en utsänd för att predika kristendomen. I den meningen kallas Kristus sjelf apostel: "Akten på vår bekännelses apostel och öfversteprest, Jesus Kristus" (Ebr. 3: 1). I den meningen sammanfaller ordets betydelse med benämningen missionär t. ex. Missionären Judson, "Birmas apostel". Det egentliga apostlaembetet har, som vi se, ingen innehaft sedan de första af Kristus personligen sände apostlarnas tid. Missionärens embete sammanfaller med den apostoliska tidens evangelistembete. Se nedan.

Profeter uti de kristna församlingarna voro tydligen inspirerade män eller qvinnar, hvilka förutsade tillkommande ting, uttydde ordet och förklarade Andens mening i förekommande ämnen (Apg. 11: 28; 21: 9; 1 Kor. 13: 2; 14: 24—32). Ordentligen skulle qvinnan på grund af sin natur såsom mannens följeslagarinna iakttaga en för sitt kön passande ställning i de publika sammankomsterna, icke såsom ledare utan såsom åhörare. Dock vore denna regel icke så oöfverskridlig, att icke qvinnan äfven kunde uppträda publikt både med bön och tal (1 Kor. 14: 34, 35; 11: 5, 8—10), och när Anden så kraftigt verkade på qvinnan, att hon vid sidan af mannen till och med genom inspiration profeterade, då uppfyldes i sin

mån likasom på pingstdagen Joels profetia: "Och det skall ske i de yttersta dagarna, säger Gud: Jag skall utgjuta af min Ande öfver allt kött, och edra söner och edra döttrar skola profetera" (Apg. 2: 17). Mera återstår af denna profetia att uppfyllas. Qvinnan har alltså en plats i den kristliga verksamheten, en plats likväl, lämplig för hennes natur, och vi böra ej förundra oss, utan heldre glädjas, när vi se henne framträda med kraft i denna verksamhet på de fält, som af omständigheterna klart utstakas för henne, såsom i söndagsskolan, i de inre och yttre qvinnomissionerna, i bönemötena, sällan, endast i undantagsfall såsom predikant, aldrig såsom pastor — ty hon kan ju knappast vara "en hustrus man".

Evangelister voro personer, hvilka utan att vara församlingsäldste förkunnade evangelium från ställe till ställe. Diakonen Filippus, som reste, predikade och döpte, kallas evangelist (Apg. 21: 8). Timoteus, som reste med Paulus och af honom sändes för att ordna uti församlingarna, uppmanas att göra en evangelists verk (2 Tim. 4: 5).

Timoteus och Titus hade i uppdrag både att förkunna evangelium och att ordna allt i församlingarna efter apostolisk föreskrift. De handlade såsom apostlarnas ombud i en tid, då ännu kristendomen var i sin linda, då allt behöfde ordnas efter den nya uppenbarelsen. Timoteus åtminstone var i besittning af en synnerlig öfvernaturlig nådegåfva för sin kallelse. "Försumma icke den nådegåfva, som är i dig, hvilken gafs dig genom profetia med de äldstes händers påläggning" (1 Tim. 4: 14). Så snart de hunnit

grundlägga församlingar eller fullständigt ordna dem på en ort, reste de till en annan och verkade der. Deras verksamhet liknade i detta hänseende apostlarnas. De voro missionärer, som på nya fält förkunnade evangelium och grundade församlingar eller stodo redan grundlagda församlingar till tjenst. Men de utöfvade ingen annan auktoritet öfver församlingarna än den, som tillhörde hvarje predikant eller medäldste. Allt skulle ske utan veld (1 Tim. 5:21), endast genom sanningens öfvertygande magt (se pastoralbrefven, äfven 1 Kor. 16: 12; 2 Kor. 1: 24). I alla tider sedan hafva evangelister behöfts, isynnerhet på nya fält, eller der endast få, fattiga och hjelpbehöfvande församlingar finnas

Lärare i vidsträckt mening voro alla som förkunnade evangelium eller undervisade i det som tillhörde Guds rike. Sålunda kallas Herren Kristus ofta lärare (gr. *didaskalos*, hebr. *rabbi*: Matt. 26:18; Mark. 10: 17; Joh. 3: 2; 20: 16). Paulus kallar sig sjelf "hedningarnas lärare" (1 Tim. 2: 7). I inskränktare mening är den lärare, som meddelar särskild undervisning åt andra, hvilka då äro hans lärjungar. I denna mening kallas också Kristus lärare, enär han undervisade sina lärjungar och beredde dem för deras vigtiga värf (Matt. 10: 24, 25 jemf. med Joh. 13: 13, 14; Matt. 9: 11; 17: 24 m. fl.). När Timoteus skulle undervisa trogna män, hvilka sedan måtte lära andra (2 Tim. 2. 2), utförde han i samma mening en lärares kall. De som nu undervisa uti teologiska skolor och söndagsskolor utföra ett dylikt kall i vår tids församling. Mången sådan kan äfven såsom

äldste eller predikant på samma gång vara lärare i den vidsträcktare meningen.

e) *Hvarje församling skall styra sig sjelf efter Guds ord.* De inspirerade apostlarna hafva såsom sådana inga efterträdare. Deras ord jemte Herrens, är allena bindande nu som i den apostoliska tiden. Att lägga något till eller taga något ifrån detta ord är på det högsta orätt och förderfligt. Ingen biskop eller konung, intet kyrkomöte eller presbyterium, ingen synod eller konferens har magt att på religionens område lagstifta för församlingen. Dess lagstiftning är gjord och innehålles i Nya Testamentet. Till det kan hvarje församling hänvända sig och af det lära sin ende Herres och Mästares vilja uti allt väsentligt.

Mötet i Jerusalem var hvarken kyrkomöte, synod, presbyterium eller konferens. Inga genom nationalkyrka eller ens genom församlingar inom visst distrikt tillsatta ombud hade på grund af någon apostolisk föreskrift mötts i Jerusalem för att stifta lag för eller gifva råd åt församlingen i Antiokia. Tilldragelsen var utomordentlig och framkallades af omständigheterna. En församling, invecklad i svårigheter, sände bud till Kristi apostlar för att rådfråga sig med dem. Apostlarna sammankallade alla församlingsmedlemmarna i Jerusalem, rådgjorde och beslutade först när de kunde säga: "Den Helige Ande och vi hafva beslutat" (Apg. 15: 28). Något alldeles dylikt kunde nu ej upprepas. Men tydligen kan församling i behof om råd hänvända sig till de samme apostlars inspirerade ord och deri finna det som den

Helige Ande och de hafva beslutat. Äfven må den, om behof göres, söka hjelp och råd hos andra församlingar hvilkas ombud då tillika med den lidande församlingen kunna under bön om Andens ledning söka en bibelenlig lösning på svårigheterna. Det är anmärkningsvärdt, att apostlarna icke vid detta tillfälle inrättade någon eklesiastisk domstol. Detta var tydligen emedan de ej hade någon befallning derom ofvanifrån.

Församlingen fattar sina egna beslut. Dess tjenstemän, ehuru de såsom församlingarnas ordförande och uppsyningsmän böra besitta stor visdom och stort inflytande, afgöra ej ensamt någon församlingsfråga. De endast biträda församlingen att komma till ett rätt beslut. "Utsen derföre, bröder, sju män....Och det talet behagade hela hopen; och de utvalde Stefanus" (Apg. 6: 2—5). "Då beslöto lärjungarna, att de, efter som hvar och en förmådde, skulle sända något till undsättning åt de bröder, som bodde i Judeen" (11: 29). Då beslöto apostlarna och de äldste, jemte hela församlingen" (15: 22). "Så hafva vi enhälligt beslutat" (v. 25). "Och då han ville fara till Akaja, skrefvo bröderna och uppmuntrade lärjungarna att mottaga honom" (18: 27). "Då I och min ande kommit tillsamman.... Bortrensen den gamla surdegen.... Drifven ut från eder den som är ond" (1 Kor. 5). Alltså påbjuder Paulus disciplin medelst gemensamt beslut af församlingen. Så äfven återupptagning (2 Kor. 2: 6—11). "Eller om våra bröder, så äro de församlingens sändebud" (8: 23). Församlingar hade sjelfva valt dem till

den tjenst i evangelium, som de skulle utföra. Så valde äfven församlingar sina egna äldste fast med den tillhjelp i råd och dåd, som de behöfde af apostlar och evangelister. Detta synes ligga i ordet *cheirotoneo*, som begagnas i Apg. 14: 23. Det betyder att räcka upp handen, att besluta medelst röstning och så att tillsätta. Hvarje kristen församling är sålunda ett heligt under Gud sig sjelft styrande samfund, fritt i sitt förhållande till alla andra församlingar, icke hafvande någon annan mästare än Kristus eller någon annan lag än Guds ord. Men detta oaktadt kan den både behöfva och mottaga hjelp och råd utifrån genom Ordets tjenare och genom ombud från andra församlingar, och den kan på mångfaldigt sätt samverka med andra församlingar till Kristi rikes utbredande (Se Apg. 11: 29, 30; 15: 22, 32; 11: 22—26 m. fl.). Sådan samverkan sker i vår tid medelst konferenser och distriktföreningar, missionssällskap, tryck- och publikationsföreningar m. m.

2. *Den synliga församlingens instiftelser.*

Genom Herrens befallning och exempel har församlingen fått sig anförtrodt att bevara och iakttaga tvenne sinnebildliga instiftelser: dopet och nattvarden. Dertill kommer genom apostoliskt exempel handpåläggningen, som begagnas vid ordinationer.

a) *Dopet.* Redan af det föregående hafva vi sett, att endast sådana som aflägga en sannolik bekännelse af tro på Herren Kristus böra döpas. Vi skola derföre här afhandla endast dopsättet och dopets betydelse.

Dopsättet framgår först och främst af meningen

utaf det ord som öfversättes med döpa, nemligen *baptizo.* Enligt alla bästa källor, såsom lexikon och vidlyftiga undersökningar af ordets betydelse i den forngrekiska literaturen, betyder det först och egentligen att doppa. Den gammalsvenska öfversättningen, *döpa*, såväl som den tyska, *taufen*, öfverensstämma alltså härmed. Andra meningar, i hvilka ordet förekommer, bibehålla grundbegreppet såsom sänka (i hafvet), öfverhopa (med lidande), färga (genom indoppning) m. fl. Mycket har skrifvits öfver meningen af detta ord, så det vore omöjligt att här med fullständighet upptaga den diskussion som uppkommit, hvarföre vi få hänvisa till de bästa lexikon och till verk och uppsatser i ämnet.

Liddell och Scott säga t. ex. i sitt lexikon: "*Baptizo*, att doppa uti eller under vatten; Lat. *immergere.*" Sophocles i sitt lexikon öfver grekiska språket från 140 före Kristus till 1000 efter Kristus: "*Baptizo*, att doppa, indoppa, sänka.... Det gifves intet bevis för, att Lukas och Paulus och de andra författarne till Nya Testamentets skrifter gåfvo åt detta verb meningar ej erkända af grekerna." Grekerna till denna dag erkänna alls icke någon annan mening af *baptizo* än den ofvan angifna. Cremer i sitt biblisk-teologiska lexikon öfver Nya Testamentets grekiska härleder den bibliska meningen af ordet från de gammaltestamentliga tvagningarna, och angifver den vara hufvudsakligen doppa, indoppa, dock anser han den äfven kunna vara partiel tvagning. Hodge har i sin stora teologi sökt visa att *baptizo* betyder tillämpning af vatten, utan hänsyn till sättet.

Hans bästa grunder äro dock ej bindande*). Conant deremot, som personligen undersökt den forngrekiska literaturen från dess första början till dess slut, för en tidsperiod af nära två tusen år, visar att det ej gifves ett enda exempel, i hvilket ordet ej bibehåller sin ursprungliga mening, att doppa, eller härledningar deraf med samma grundbetydelse**).

Öfver allt i Nya Testamentet kan meningen vara densamma, visar sig understundom tydligen vara det och bör så öfversättas. Till och med prepositionen *eis* (betecknande rörelse till och inuti ett angifvet rum eller ämne, på engelska *into*) begagnas om dopsättet. "Jesus kom från Nazaret i Galileen och vardt döpt af Johannes i (*eis*) Jordan" (Mark. 1: 9). Prepositionen *en*, hvars första och egentligaste mening är uti, begagnas ofta: "Och de läto alla döpa sig af honom i floden Jordan" (v. 3). "Jag har döpt eder i vatten, men han skall döpa eder i den Helige Ande" (v. 8). De skulle liksom fullkomligt försänkas uti den Helige Ande, omgifvas af honom, så att han vore det element, hvari de skulle befinna sig. Dopet i eld (Matt. 3: 11) syftar troligen på domens eld enligt sammanhanget: "Agnarna skall han uppbränna i osläcklig eld" (v. 12). De, som till sist befinna sig i den elden, omgifvas fullkomligt deraf.

Till de judiska reningarna hörde många badningar af hela kroppen, och det kan väl antagas, att det är med hänsyftning på sådana badningar, som ordet *baptizo* understundom begagnas ifråga om reningar.

---

*) "Systematic Theology", C. Hodge, vol. 3

**) "The meaning and use of Baptizein", T. J. Conant.

"Och då fariseen såg, att han icke tvådde (eg. badade) sig före måltiden, förundrade han sig" (Luk. 11: 38). "Hvarjehanda tvagningar" (eg. badningar Ebr. 9: 10). När man tänkte på partiel tvagning, begagnades derföre andra ord såsom *nipto* och *rantizo*. Se Mark. 7: 2—4, der i 2:dra och 3:dje verserna *nipto* begagnas ifråga om tvagning af händerna, men i v. 4 *baptizo* ifråga om badning af hela personen och doppning af kärl och möbler för ceremoniel rening. I denna vers är dock läsarten enl. Westcott och Hort *rantisontai* istället för *baptizontai*: bestänkt sig, istället för badat sig. Att apostlarna döpte tre tusen på en enda dag (Apg. 2: 41) är intet argument emot dop genom nedsänkning i vatten, ty detta kunde lätt hafva låtit sig göra och har upprepats i sednare tider*).

Omständigheter vid dopet antyda äfven dopsättet såsom ofvan: "Och strax då han steg upp ur vattnet" (Mark. 1: 10). "Äfven Johannes döpte i Enon nära Salim, ty der var mycket vatten" (Joh. 3: 23) — vatten djupt nog för indoppningen. "Och de stego båda ned i vattnet, både Filippus och hofmannen, och han döpte honom. Och när de hade stigit upp ur vattnet" (Apg. 8: 37, 38).

Detsamma angifves äfven af bildliga häntydningar på dopet. "Men jag har en döpelse att döpas med, och huru ängslas jag icke, till dess hon varder fullbordad!" (Luk. 12: 50). Jesus syftade på sin död, hvilken syntes honom såsom en nedsänkning i lidandets haf, så att alla dess vågor gingo öfver honom. "Så

*) Se "Systematic Theology" A. H. Strong, sid. 523.

hafva vi då blifvit begrafna med honom genom dopet till döden, på det att såsom Kristus vardt uppväckt från de döda genom Fadrens härlighet, så skola ock vi vandra i ett nytt lefverne" (Rom. 6: 4). "Med honom begrafna i dopet, i hvilken I ock hafven blifvit uppväckta med honom" (Kol. 2: 12). Tydligen, dopsättet var nedsänkning under vatten och upplyftning derutur.

Af historien är det för öfrigt bekant, att nedsänkning eller indoppning i vatten var det ursprungliga dopsättet, allmänt begagnadt till det 13:de århundradet, och af den grekiska kyrkan till denna dag. Dop för sjuka genom begjutning med vatten började förekomma snart efter apostlarnas tid; men nedsänkningen ansågs nödvändig till ett rätt dop, om den möjligen läte sig göras. Vi behöfva derföre ej stå i tvifvel om det ursprungliga, apostoliska och rätta dopsättet*).

Detta leder oss till dopets *betydelse.* Först och främst påminner det om Kristi död och uppståndelse. "Men jag har en döpelse att döpas med" (Luk. 12: 50). "Alla vi, som hafva blifvit döpta till Kristus Jesus, vi hafva blifvit döpta till hans död....Att såsom Kristus vardt uppväckt från de döda genom Fadrens härlighet" (Rom. 6: 3, 4).

För det andra påminner dopet om ändamålet med Kristi död och uppståndelse, nemligen att åstadkomma en sådan försoning för synden, att den troende på grund deraf på samma gång fritages ifrån syndens skuld och befrias ifrån dess kraft. "Begrafna

*) Se äfven "Det kristliga dopet" af A. Wiberg.

med honom genom dopet till döden, på det att såsom Kristus vardt uppväckt från de döda genom Fadrens härlighet, så skola ock vi vandra i ett nytt lefverne....Ty den som har dött, han är rättfärdigad från synden....Ty hans död var en död från synden en gång för alla, men hans lif är ett lif för Gud. Så hållen ock I före, att I ären döda från synden, men lefvande för Gud i Kristus Jesus, vår Herre" (Rom. 6: 4—11). Rättfärdiggörelse och pånyttfödelse betecknas alltså i och med detsamma af dopet.

Dopet betecknar alltså äfven en rening ifrån synderna i den dubbla bemärkelsen af fritagning ifrån syndens skuld och befrielse ifrån dess kraft. Men enär dessa välsignelser erhållas i och med tron på Kristus, och tron bör föregå dopet, är det klart att dopet ej meddelar utan sinnebildligt framställer eller betecknar rättfärdiggörelsen och pånyttfödelsen. Dock enär det är en Guds instiftelse har det för afsigt att på nytt tillförsäkra den troende, som döpes, om hans delaktighet i dessa till evigt lif nödvändiga välsignelser. Det säger honom, likasom Guds Ande och ordet förut hafva sagt honom, att han eger syndernas förlåtelse och ett nytt, evigt lif i sin nu ingångna lifsgemenskap med Herren Jesus. Fördenskull uppmanades Paulus efter sin uppståndelse: "Stå upp och låt döpa dig och aftvå dina synder" (Apg. 22: 16). Naturligtvis sinnebildligt, ty han hade redan af Herren blifvit försäkrad om mera än syndaförlåtelse och hade redan börjat lefva det nya lifvet och gifvit sitt hjerta åt Herren. "Men då Gud, som ända från min moders lif har afskilt mig och

kallat mig genom sin nåd, behagade uppenbara sin Son i mig, på det att jag skulle förkunna evangelium om honom bland hedningarna — strax rådförde jag mig icke med kött och blod" (Gal. 1: 15, 16 med Apg. 26: 14—19).

Ytterligare är dopet en bekännelse af den döptes tro på det evangelium, som genom dopet betecknas, och en handling af hängifvenhet åt honom som dog och uppstod till frälsning, en handling, hvarigenom han förklarade sig tro på Kristus, älska honom och vilja följa honom. Paulus trodde och hängaf sig redan åt Herren, när han sade: "Hvad skall jag göra, Herre?" (Apg. 22: 10). Men bekräftande uttalade sig denna tro och hängifvenhet, när han stod upp och lät sig döpas. Detsamma var fallet med de många, som först trodde, gerna mottagande ordet, och derefter läto sig döpas (Apg. 9: 18; 2: 41; 8: 12 m. fl.). Vi förstå häraf, huru dopet är "ett godt samvetes svar inför Gud" (1 Petr. 3: 21). Det är en bekännelse af Kristus, som tillfredsställer det goda samvetets kraf, och som medför större trosvisshet och salighet. Och vi förstå i hvad mån det kan sägas vara frälsande; ty man skiljes derigenom högtidligen ifrån verlden och ikläder sig högtidligen Kristus, som det heter: "Ty I, så många som hafven blifvit döpte till Kristus, hafven iklädt eder Kristus" (Gal. 3: 27); och det är ju en yttre synlig Gudomens bekräftelse på den genom tron mottagna frälsningen. Om det icke egentligen kan kallas pånyttfödelsens fullbordan, enär den, som tror, äfven om han icke är istånd att blifva döpt, likväl är pånyttfödd, så är det dock

omvändelsens och pånyttfödelsens bekräftelse, hvarigenom det redan upptända troslifvet träder fram i öppen dager och vinner i styrka och klarhet.

Till sist framställer dopet den enhet med Kristus, som den troende har med honom såsom hans ställföreträdare, representant och lifsursprung, för hvars skull Kristi förtjenst tillräknas honom till frälsning, och genom hvilken han lefver ett nytt lif och skall lefva, om han än dör, och få åtnjuta frälsningens fullhet i uppståndelsen. Alltså är äfven dopet ett löfte och en profetia om den fulländade frälsningen. "Begrafne med honom.... Ty om vi hafva blifvit införlifvade med honom genom en lika död, så skola vi ock blifva det genom en lika uppståndelse. Hafva vi dött med Kristus, så tro vi, att vi ock skola lefva med honom" (Rom. 6: 4, 5, 8).

Alltså är dopet en handling, som visst icke bör åsidosättas af den kristne, en handling af Gud förordnad, hvarigenom den troende dels mottager bekräftelse på frälsningen genom Kristi död och uppståndelse, dels betygar sin egen tro och hängifvenhet åt Herren, och dels högtidligen träder ut ur gemenskap med verlden och ställer sig i evig gemenskap med Kristus, som är hans lif. Så kan dopet sägas vara vigselakten mellan den himmelske brudgummen och hans jordiska brud.

b) *Nattvarden.* Detta är en åminnelsemåltid, hvari församlingen genom att äta af det brutna brödet och dricka af det utgjutna vinet påminnes om Herrens försoningsdöd och om sin lifsgemenskap med honom. "Och han tog ett bröd, tackade och bröt

det och gaf dem sägande: Detta är min lekamen, som för eder varder utgifven. Gören detta till min åminnelse. Sammalunda tog han ock kalken efter måltiden sägande: Denna kalk är det nya förbundet i mitt blod, som för eder varder utgjutet" (Luk. 22: 19, 20). "Att Herren Jesus i den natt, då han vardt förrådd, tog ett bröd och tackade och bröt det och sade: Tagen, äten. Detta är min lekamen, som brytes för eder; gören detta till min åminnelse. Sammalunda tog han ock kalken efter måltiden och sade: Denna kalk är det nya förbundet i mitt blod; gören detta, så ofta I dricken, till min åminnelse. Ty så ofta I äten detta bröd och dricken denna kalk, förkunnen I Herrens död, till dess han kommer. Derföre, den som ovärdigt äter detta bröd eller dricker Herrens kalk, han varder saker på Herrens lekamen och blod. Men pröfve en menniska sig sjelf och äte så af brödet och dricke af kalken....Derföre, mina bröder, när I kommen tillsammans för att äta, så vänten på hvarandra" (1 Kor. 11: 23—33). "Och de voro beständiga i apostlarnas lära och i gemensamheten och i brödsbrytandet och i bönerna" (Apg. 2: 42). "Men på första dagen i veckan, då vi voro församlade för att bryta bröd" (Apg. 20: 7).

Af det ofvanstående synes, att nattvarden instiftades af Herren Jesus; att den iakttogs af hans lärjungar och skulle iakttagas, till dess Herren kommer; att den bör iakttagas upprepade gånger lifvet igenom, men endast af församlingen gemensamt; och att man bör noga pröfva sig sjelf, förr än man deltager af nattvarden, på det

man icke genom ett ovärdigt deltagande må ådraga sig en dom.

Nattvardens *betydelse* är alltså påminnelse genom sinnebilder om Kristi död till försoning för våra synder och om vår lifsgemenskap med honom, som var död, men lefver för oss hos Gud; och enär vi alla, som tro, deltaga af samma bröd och samma kalk, påminner äfven nattvarden om deltagarnes enhet i Kristus Jesus, såsom delaktiga af hans lif. Om dessa stora sanningar behöfver församlingen beständigt påminnas, derföre bör nattvarden ofta upprepas. Den tjenar då till att nära detta lif, som genom pånyttfödelsen upptändts. Häraf framgår, att nattvarden bör följa efter dopet, ej föregå det. Dopet betecknar det nya lifvets uppkomst, nattvarden dess näring. Likasom dopet bekräftar det nya lifvet i dess början, så bekräftar nattvarden detta lif i dess fortgång, i det den är på samma gång en tillsägelse af Gud, att han uppehåller detta lif, och en bekännelse af deltagaren, att han lefver af Kristus: och slutligen, likasom dopet syftar på uppståndelsen, så hänsyftar nattvarden på den eviga himmelska glädjen, när alla troende och frälsta skola dricka af vinträdets frukt på nytt med Jesus i hans Faders rike (Matt. 26: 29). Ehuru det som i nattvarden ätes och drickes är blott bröd och vin, och ehuru nattvarden likasom dopet är en blott sinnebildlig instiftelse, så är dock Kristus närvarande i såväl den ena som den andra af sina instiftelser och verkar lifgifvande och frälsande i den troende deltagaren, hvilken i och med detsamma bekänner sitt beroende af Kristus för evigt lif. Att Kristus sade:

"Detta är min lekamen", kan ej mer tolkas bokstafligt, än det han sade "Jag är dörren", eller "Jag är vinträdet"; ty Kristus angaf på samma gång, att kalken var vinträdets frukt, ej blod, och vid ett annat tillfälle sade han: "Köttet är till intet nyttigt; de ord jag har talat till eder äro ande och äro lif" (Joh. 6: 63). Det skulle tjena till intet att äta Jesu kropp; men helt annat är det att vara delaktig af hans lif. Detta är man genom tron, och tron styrkes genom nattvarden.

Af det ofvanstående framgår att för deltagande i nattvard fordras enligt ordet, att man är en pånyttfödd själ, att man är döpt på bekännelse af sin tro, samt att man är medlem af kristlig församling och vandrar i sanningen. När detta är fallet, kan nattvarden fullt skriftenligt iakttagas. Enär nattvarden är en instiftelse för den synliga församlingen, tillhör det henne att pröfva och bedöma hvem som bör deltaga i nattvard eller ej, på det allt måtte rätt och skriftenligt tillgå.

c) *Handpåläggning* var ett apostoliskt bruk, som har sin betydelse. Synnerligen begagnades handpåläggning vid afskiljandet till tjenster i ordet. Paulus och Barnabas afskildes efter fasta genom händers påläggning och bön för det verk, hvartill den Helige Ande hade kallat dem, nemligen till missionsverksamheten bland hedningarna (Apg. 13: 2, 3). Timoteus hade tydligen blifvit afskild för sin evangelistiska verksamhet medelst händers påläggning af de äldste (1 Tim. 4: 14); och han uppmanades af Paulus, att icke lägga sina händer för hastigt på nå-

gon (5: 22), tydligen till ordination. Diakonerna i församlingen i Jerusalem afskildes till sin tjenst genom händers påläggning (Apg. 6: 6). I Ebreerbrefvet räknas handpåläggningen likasom dopet bland de första grunderna af Kristi lära (Ebr. 6: 1, 2). Men om den hör till dessa grunder, så bör den ock likasom dop och nattvard iakttagas, på det att derigenom de, som af Herren äro kallade att tjena i evangelium, må blifva högtidligen till sitt verk afskilde. Likasom det tillhör församlingsäldste eller predikanter att utföra dop och förestå vid nattvard, så tillhör det ock dem att utföra ordinationen; och enär Gud har tillsatt sådana embeten i församlingarna, är det visserligen, förutom kanske i mycket trängande fall, ur sin ordning att evangelii instiftelser förestås af några andra kristna än de till embetet afskilde.

3. *Den synliga församlingens ändamål* är Guds ära genom Kristi rikes utbredande och stadfästelse på jorden. Genom församlingen skulle evangelium förkunnas i verlden; ty i församlingen har Gud insatt apostlar, profeter, lärare, evangelister och herdar (1 Kor. 12: 28; Efes. 4: 11). Församlingen är bruden, som tillika med Anden säger: "kom!" (Uppb. 22: 17). Hvarje medlem af församlingen bör i sin mån samverka med de öfriga och med de af Gud förordnade tjenstemännen för evangelii utbredande. "Allenast skicken eder värdigt Kristi evangelium, så att jag, ehvad jag kommer och besöker eder, eller är frånvarande, må få höra om eder, att I stån fast i en ande, med en själ kämpande med mig för evangelii tro, utan att i något skygga tillbaka för mot-

ståndarne.... På det att I mån vara otadeliga och rena, Guds ostraffliga barn midt ibland ett vrångt och förvändt slägte, bland hvilka I lysen såsom ljus i verlden, fasthållande lifvets ord" (Fil. 1: 27, 28; 2: 15, 16). Alla församlingsmedlemmar böra alltså genom ett heligt lif, genom ord och gerning, efter sina gåfvor och tillfällen samverka i evangelium. Alltså heter det äfven om dem: "Men I ären ett utvaldt slägte, ett konungsligt presterskap, ett heligt folk, ett egendomsfolk, på det att i skolen förkunna hans dygder, som har kallat eder från mörker till sitt underliga ljus" (1 Petr. 2: 9). Här hafva äfven Jesu ord sin tillämpning: "I ären verldens ljus. Icke kan en stad döljas, som ligger på ett berg; icke heller tänder man ett ljus och sätter det under skäppan, utan på ljusstaken, så att det lyser för alla dem som äro i huset. Så lyse edert ljus inför menniskorna, att de må se edra goda gerningar och prisa eder Fader, som är i himmelen" (Matt. 5: 14—16).

Bland de vigtigare medlen för denna den kristnes verksamhet äro, förutom det goda enskilda lifvet och det muntliga vittnesbördet, att man beder för dem som offentligen förkunna evangelium och med glädje samverkar till deras underhåll: "Bön för alla heliga äfvensom för mig, att, när jag öppnar min mun, ord må gifvas mig att med frimodighet kungöra evangelii hemlighet, för hvars skull jag är ett sändebud i bojor, att jag må frimodigt tala derom, såsom jag bör tala" (Efes. 6: 18—20). "Den som sår sparsamt, han skall ock skörda sparsamt, och den som sår med välsignelse, han skall ock skörda med väl-

signelse. Hvar ock en efter som han vill i sitt hjerta, icke med olust eller af tvång. Ty Gud älskar en glad gifvare" (2 Kor. 9: 6, 7). "Men jag har nu fått allt, och det i öfverflöd, och är rikligen försedd, sedan jag med Epafroditus bekommit eder gåfva, en ljuf vällukt, ett täckeligt offer, behagligt för Gud" (Fil. 4: 18).

Förutom denna verksamhet utåt, hvarigenom Guds rike utbredes, har församlingen äfven en verksamhet inåt, hvarigenom Guds rike tillväxer och stadfästes i de troendes hjertan. Fördenskull hafva vi fått förmaningen: "Icke öfvergifvande våra egna sammankomster, såsom somliga hafva för sed, utan förmanande hvarandra; och detta så mycket mer, som I sen huru dagen nalkas" (Ebr. 10: 25). Församlingen bör komma tillsammans för att bedja gemensamt. När den första församlingen i Jerusalem bestod af blott omkring 120 medlemmar, och när den räknade tusenden, höll den sådana sammankomster (Apg. 1: 14—24; 2: 42). När Petrus var i fängelset, bad församlingen för honom (Apg. 12: 5). Äfven pris och lofsånger äro behagliga för Gud och till nytta för församlingen, hvarföre kristna uppmanas att tala till hvarandra genom "psalmer och lofsånger och andliga visor, sjungande och spelande i edert hjerta till Herrens ära, alltid tackande Gud och Fadren för allt i vår Herre Jesu Kristi namn" (Efes. 5: 19, 20). Ja, profetian om Kristus sjelf, läggande orden i hans mun, säger: "Jag skall förkunna ditt namn för mina bröder, midt i församlingen skall jag prisa dig" (Ebr. 2: 12).

Till sammankomsten hör äfven predikan samt

tal af kristna, som känna sig manade dertill, och äfven på bestämda tider firandet af Herrens nattvard. "Och de voro beständiga i apostlarnas lära och i gemensamheten och i brödsbrytandet och i bönerna" (Apg. 2: 42). "Men på första dagen i veckan, då vi voro församlade för att bryta bröd, höll Paulus, som ämnade dagen derefter resa derifrån, ett samtal med dem eller föredrag för dem och utsträckte talet ända till midnatt" (20: 7). "Om deremot alla profetera, och någon otrogen eller olärd kommer in, varder han ogillad af alla och bedömd af alla. Det som är doldt i hans hjerta varder uppenbart, och så skall han falla på sitt ansigte och tillbedja Gud och förkunna, att Gud verkligen är i eder. Huru är det då, mina bröder? När I kommen tillsamman, så har hvar och en af eder en psalm, han har en undervisning, han har en uppenbarelse, han har gåfvan att tala med tungor, han har uttydning; tjene allt till uppbyggelse" (1 Kor. 14: 24—26). "Derföre, mina bröder, när I kommen tilsamman för att äta (nattvard), så vänten på hvarandra" (1 Kor. 11: 33).

Sammankomster kunna hållas hvilken dag af veckan som helst eller alla dagar, men framför allt har den första dagen af veckan begagnats dertill allt sedan den apostoliska tiden.

Sabbaten, som troligen i någon form hållits från menniskoslägtets början (1 Mos. 2: 3; 8: 10; 29: 27), fick efter uttåget ur Egypten en ny mening, påminnande icke blott om skapelseverkets fullbordan (1 Mos. 2: 2; 2 Mos. 20: 11), utan äfven om det israelitiska folkets räddning ur den egyptiska träldomen

(5 Mos. 5: 15). Den påbjöds särskildt i öknen för Israel och gjordes till ett förbundstecken mellan Israel och Gud (2 Mos. 16: 23; 20: 8—11; 5 Mos. 5: 12—15; Hesek. 20: 10—12; 2 Mos. 31: 13—17). När det nya förbundet i Kristi blod stiftats, blef en ändring af lagen nödvändig (Ebr. 7: 12. Se äfven starka antydningar i Apg. 15: 5—29; 2 Kor. 3: 7—14; Gal. 3: 19, 25; 4: 9—11, 21—31; Efes. 2: 15—18; Ebr. 8: 7—13). I denna förändring åsidosattes bland annat de gamla förbundstecknen tillika med alla yttre former. Sålunda blef äfven sabbaten upphäfd (Kol. 2: 16, 17 jemfördt med 1 Krön. 23: 31; 2 Krön. 2: 4; Os. 2: 11; Nehem. 10: 33 samt med Rom. 14: 5, 6; Gal. 4: 9—11).

Af dessa ställen synes framgå, att under det nya förbundet ingen dag är genom sabbatslag afskild från andra dagar, utan att fullkomlig frihet med hänsyn till tidens användande har beskärts den kristne*). I denna frihet valdes af de kristna, troligen ända från Kristi uppståndelse, veckans första dag till sammankomstdag för gemensam uppbyggelse och evangelii predikan, hvarhelst det var lämpligt att så göra, till dess den med tiden blef en allmänlig kristlig hvilo- och helgdag, egnad åt hvila från veckans arbete och åt verksamhet i evangelium, en dag analog med det gamla förbundets sabbat, men icke bunden af dess stadgar, icke gammaltestamentlig utan nytestamentlig i dess ande. Man jemföre Joh. 20; Apg. 2; 20: 7; 1 Kor. 16: 1, 2 samt historien.

*) Se Alfords kommentar öfver Rom. 14: 5, 6; Gal. 4: 9—11; Kol. 2: 16, 17.

Herren, som intill sin död lefde under det gamla förbundet, höll sabbaten och lärde judarne huru den rätt borde hållas. Men efter uppståndelsen utelemnade han dock genom handling allt erkännande af dagen och helgade istället genom handling församlingens enskilda möten på de tvenne första söndagarne derefter. Var ock synligen hos dem vid andra tillfällen. Och på pingstdagen, som inföll på söndag, utgjöts den Helige Ande så mägtigt öfver de församlade apostlarna, att de på den dagen på olika språk talade Guds ord till de i Jerusalem församlade af alla folk. Ligger ej i denna stora invigningsakt af det nya förbundets första missionsrörelse ett helgande af den första dagen åt det predikande på alla språk, som synnerligen på denna dag allt sedan utförts i verlden? Visserligen utgöts Anden äfven på andra dagar, dock ej på ett så utmärkande sätt som denna första gång. All tid bör väl, i nya förbundet, vara helgad åt Gud (Rom. 14: 5—18); men den helgas bäst genom att regelbundet använda en dag i veckan till gemensamma möten, kristlig uppbyggelse och verksamhet. Apostlarna använde väl äfven sabbaten till undervisning, der det var bäst att så göra, och af historien lära vi väl, att sabbaten hölls helig länge efter den apostoliska tiden, synnerligen bland österlandets församlingar. Dock användes äfven från början söndagen, utan att anses för eller kallas sabbat, och blef till sist uteslutande den kristna församlingens hvilo- och mötesdag. Dertill bidrog, att denna dag nästan samtidigt med församlingens bildande hade blifvit införd i romerska riket såsom hed-

nisk helgdag. På densamma fingo alltså de kristna under förföljelsetid genom en synnerlig Guds försyn tillfälle att samla sig till uppbyggelse.

På grund af dagens betydelse fick den allt ifrån den apostoliska tiden namnet "Herrens dag" (Se Uppb. 1: 10 jemte kyrkohistorien), ett namn, som af de första århundradenas författare aldrig gafs åt lördagen, utan alltid åt söndagen*). Dagen påminner om Herrens uppståndelse, hvarigenom förlossningen beseglades; alltså om Guds varande och omvårdnad om oss mera fullkomligt, än sabbaten kunde hafva gjort om fullbordandet af en ny skapelse och om en större räddning än Israels ur den egyptiska träldomen; och bör den af den kristna församlingen på grund af dess historiska ursprung, allmänna bruk och stora nytta egnas åt hvila från veckans arbete och åt sammankomster till evangelisk gudsdyrkan och till kristlig verksamhet i allmänhet. Alltså, fast i det nya förbundet intet sabbatsbud gifves, bindes man dock af kärlekens lag, vid den af församlingen från början fritt valda och genom Herrens försyn utmärkta söndagen; dock bör man icke döma dem som af annan öfvertygelse vilja hålla en annan dag helig, såvida de kunna göra det i en evangelisk anda (Rom. 14)**).

Det är tydligt, att genom de flesta sammankomster verkas icke blott för församlingens uppbyggelse, utan äfven för den oomvända verldens frälsning, enär till dem höra bön, sång, ordets läsande och tal. Dopet och nattvarden kunna äfven ske öppet vid

*) Se Smiths "Bible Dictionary", artikeln "Lords Day" samt Alfords kommentar öfver Uppb. 1: 10.

**) Se "Bibeltolkningens Lagar" af J. A. Edgren, exempel under "afsigten med det skrifna".

sammankomster och äro då mägtiga predikningar om frälsningen genom Kristus.

Förutom det inflytande, som utöfvas genom den gemensamma verksamheten, böra församlingsmedlemmar enskildt omfatta hvarandra med sann kärlek (Joh. 15: 17; 1 Joh. 3: 14; Jak. 2: 1—9), med innerligt medlidande, så att de kunna glädja sig med de glada och gråta med de gråtande (Rom. 12: 15), bära hvarandras bördor (Gal. 6: 2), uppmuntra de klenmodiga och stödja de svaga (1 Tess. 5: 14); med fördragsamhet, så att de kunna öfverse med hvarandras fel och gerna förlåta den ene den andre (Efes. 4: 2; Kol. 3: 13). Om någon brutit mot den andre, bör såväl förbrytaren som den lidande söka försoning (Matt. 5: 23, 24; 18: 15). All sträfvan efter magtföreträde eller fåfängt pris är förbjudet. De böra förekomma hvarandra med hedersbevisning (Mark. 9: 33—37; Rom. 12: 10). Församlingen bör hafva särskild omsorg om de fattiga, öfva gästvänlighet, lyda den verldsliga öfverheten i allt, som ej strider emot Guds ord, samt på allt sätt föregå med ett godt och heligt exempel (Gal. 2: 10; Rom. 12: 13; 13: 1—7; Kol. 3: 22; Apg. 5: 29; Efes. 4 m. fl.). Intet kan jemföras med Bibelns, synnerligen Nya Testamentets fullkomliga sedelag. Den som vill veta Guds vilja och lära sig betänka allt som är godt, allt som är ädelt, allt som är lofvärdt inför Gud och alla goda väsen, han studere denna böckernas bok! Församlingen, som studerar den och söker efterlefva den är derigenom för den kristne en plantskola för himmelen, en förberedelse för det fulländade Guds och Kristi rike.

SJUNDE AFDELNINGEN.

LÄRAN OM DE YTTERSTA TINGEN.

(*Eskatologi.*)

KAP. I.

Döden och mellantillståndet.

Den kroppsliga döden är en skilsmessa mellan kropp och själ. Det kroppsliga lifvet upphör, och kroppen upplöses sedan i sina enkla beståndsdelar; men själen, hvarmed vi här förstå menniskans hela andenatur, som väsentligen innebär hennes personlighet, står ansigte mot ansigte med Gud och endera föres till en himmelsk härlighet (Paradis), der hon får i medveten sällhet åtnjuta hvila ibland fullkomnade rättfärdigas andar, af hvilka hon då är en; eller också, ifall hon varit ond och oomvänd, kastas i dödsrikets fängelse, der hon förblifver olycklig, bunden i mörkrets kedjor till domens dag.

Fast under Gamla Testamentets tid, när ännu uppenbarelsen var ofullbordad, ett eller annat uttryck förekommer, hvilket vid första påseende synes innebära, att menniskan är omedveten efter döden, framskymtar dock emellanåt samma lära, som så klart uttalas i Nya Testamentet, om ett fullt medvetet mellantillstånd. Så heter det t. ex. i Pred. 12: 7:

"Och stoftet återvänder till jorden, hvarifrån det har kommit, och anden återvänder till Gud, som har gifvit honom". Att anden befunne sig i ett medvetet tillstånd, uttalades redan af Job sålunda: "Och fri från min hud, som nu är så förstörd, och från mitt kött skall jag skåda Gud" (Job 19: 26). I uppenbarelsens fullbordan i Nya Testamentet uttalas denna sak med största tydlighet. Se t. ex. i liknelsen om den rike mannen och Lazarus: "Så hände det, att den fattige dog och vardt förd af änglarne i Abrahams sköte. Och äfven den rike dog och vardt begrafven. Och i dödsriket upplyfte han sina ögon, der han låg i plågor" (Luk. 16: 22, 23). Eller Jesu ord till den ångerfulle, troende röfvaren på korset: "Sannerligen säger jag dig: i dag skall du vara med mig i paradiset". På detta ställe hafva de vigtiga syriska och koptiska öfversättningarna från andra århundradet: "Sannerligen säger jag dig, att i dag skall du vara med mig i paradiset". Den ofvan angifna och vanliga öfversättningen af stället är, såväl på grund af den grekiska texten sjelf, som på grund af dessa goda och tidiga tolkningar af den, fullkomligt riktig. Eller se Pauli ord: "Jag åstundar att bryta upp och vara med Kristus, hvilket vore mycket bättre, men att förblifva i köttet är mera af nöden för eder skull" (Fil. 1: 23, 24). "Men vi äro vid godt mod och hafva mera lust att vara borta från kroppen och vara hemma hos Herren" (2 Kor. 5: 8). I Ebreerbrefvet heter det, att vi, som tillhöra Kristus, hafva kommit till församlingen af de förstfödda, som äro uppskrifna i himmelen, och till Gud, som

dömer alla, och till de fullkomnade rättfärdigas andar" (Ebr. 12: 23). Vi hafva kommit till dessa i himmelen fullkomnade andar, likasom vi hafva kommit till den osynliga församlingen: vi räknas till den återlösta skaran, fast vi sjelfva ännu ej äro fullkomnade. Här antydes alltså det tillstånd, som Paulus längtade efter, och som kunde uppnås endast genom skilsmessan härifrån: att vara en fullkomnad ande hos Herren *).

Döden är alltså för den troende och frälsta själen icke så svår, som den mången gång synes för åskådaren. Den är i sjelfva verket en trygg och segerrik öfvergång från det lägre jordiska till det högre himmelska tillståndet. Kristus har tagit sin boning hos den frälsta själen, stält sig i oupplöslig lifsgemenskap med henne, är alltså med henne lika mycket i dödsögonblicken som under lifvet, hennes frid, kraft och ljus, hennes trygghet, hennes frälsningsgrund. Detta framställes sinnebildligt i dopet; ty der betecknas på en gång den troendes och Kristi död och uppståndelse. Så är Kristus icke allenast i lifvet utan äfven i döden och uppståndelsen ett med sitt folk, i lefvande förbindelse med dem, deras försoning och deras lif. Likasom arken stäldes i Jordan och vattnet skilde sig, så att Israel kunde gå torrskodda öfver in uti det Förlofvade landet, så är Kristus när sitt andliga Israel i dödsfloden: det skall ej fördränkas af dess böljor, utan, likasom genom ett stort under, finna sig gå trygga, torrskodda, öfver till den himmelska stranden (Jos. 3: 11,

*) Se äfven "Brännande Frågor" af J. A. Edgren, sid: 67—77.

17). Derföre säger Jesus sjelf: "Jag är uppståndelsen och lifvet; den som tror på mig. han skall lefva, om han än dör, och hvar och en som lefver och tror på mig, han skall icke dö evinnerligen" (Joh. 11: 25, 26). Och den kristne kan med rätta fullt instämma med David: "Om jag än vandrade i dödsskuggans dal, fruktar jag intet ondt, ty du är när mig" (Ps. 23: 4). Ja, med Jesus i hjertat och beledsagad af goda, vänliga änglar föres den frälstes själ genom döden bort för evigt från detta närvarande lifvets alla faror och lidanden in uti den himmelska glädjens och fullkomlighetens land. Der skall hon skåda Jesus, som han är, och varda lik honom; der skall hon välkomnas af dyra vänner, som gått förut, och af alla heliga, och der skall hennes sällskap oafbrutet vara med Gud och alla goda väsen.

Helt olika är den ogudaktiges död. Utan Kristus i hjertat, utan lif ofvanefter och utan frid sjunker den onda själen i mörker bort från lifvets mödor och synder uti ett än djupare förderf. Om Judas heter det, att han gick bort "till sitt rum" (Apg. 1: 25), om den rike mannen, att han efter döden, i mellantillståndet, medan ännu hans bröder lefde på jorden, upplyfte sina ögon i dödsriket, "der han låg i plågor" (Luk. 16: 23). Detta är det fängelse, hvari de ogudaktige förvaras efter döden: "Andarna i fängelset, som fordom icke trodde" (1 Petr. 3: 19, 20). Ett fängelse hvari de, liksom de fallne änglarne, äro bundna i "mörkrets kedjor" och förvarade till "den stora dagens dom" (2 Petr. 2: 4; Jud. 6). "Så vet Herren att frälsa de gudfruktiga ur frestelsen, men

straffa och förvara till domens dag de orättfärdiga" (2 Petr. 2: 9).

KAP. II.

Kristi tillkommelse och det som derpå följer.

I förening med Kristi tillkommelse står det tusenåriga riket, uppståndelsen, domen och derefter evighetstillståndet.

1. Att *Kristus skall återkomma* till jorden i synlig motto, har han sjelf försäkrat oss: "Och de skola se Menniskosonen komma på himmelens skyar med stor magt och härlighet" (Matt. 24: 30). Detsamma förkunnades af änglar (jemf. Luk. 24: 4) för lärjungarne efter hans himmelsfärd: "Denne Jesus, som har blifvit upptagen ifrån eder till himmelen, han skall så komma, som I hafven sett honom upptara till himmelen" (Apg. 1: 11). Det hade ock förutsagts hos Gamla Testamentets profeter: "Och Herren skall draga ut och strida emot dessa folk, såsom han plägar strida på stridens dag. Och hans fötter skola på den dagen stå på Oljoberget, som ligger framför Jerusalem mot öster" (Sakar. 14: 3, 4); och det förutsäges profetiskt af apostlarne: "Och då skall den laglöse varda uppenbar, hvilken Herren skall dräpa med sin muns anda och tillintetgöra genom uppenbarelsen af sin tillkommelse" (*epifaneia*, uppenbarelse i synlig måtto, 2 Tess. 2: 8). Men tiden för hans tillkommelse är icke angifven. Tvärt om är den afsigtligt dold, och hvar och en uppmanad att hålla sig redo. "Det tillkommer icke eder att

veta tider eller stunder, dem Fadren fastställt genom sin egen magt" (Apg. 1: 7). "Vaken fördenskull; ty I veten icke dagen eller stunden" (Matt. 25: 13). Dock har det behagat Gud att genom sitt profetiska ord låta oss få veta om sådant, som måste föregå Kristi tillkommelse, så att vi måtte kunna förnimma huru dagen nalkas. Så mycket är uppenbaradt, att vi kunna med någorlunda visshet känna hufvuddragen af framtidens största tilldragelser, om än den exakta tiden är för vårt vetande förborgad.

Genom fullständig jemförelse af skrift med skrift synes oss Bibeln klart förutsäga, att Kristus skall i synlig måtto återkomma till jorden både före och efter det tusenåriga riket; med ett ord, att profetian om hans tillkommelse skall, likasom vissa andra stora profetior, få en dubbel uppfyllelse. Af Kristi ord i evangelierna kunde man blott tänka sig en tillkommelse och den till domen; men af Nya Testamentets sednare profetior upplöser sig denna tillkommelse i en dubbel tillkommelse, och äfven domen kommer i tvenne omgångar. Profetians byggnad är alltså densamma i Nya, som den var i Gamla Testamentet: först en allmän uppgift, sedan en utveckling af enskildheter. Kristus kommer alltså till domen; men domen har sin begynnelse före och sitt slut efter det tusenåriga riket.

a) Genom en jemförelse mellan 2 Tess. 2: 1—8 och Uppb. 19: 11—21 lära vi först, att antikrist, som troligen blir någon mägtig individ, i Tesselonikerbrefvet "syndens menniska, förderfvets son", "den laglöse", i Uppb. "vilddjuret", skall tillika med sin falske profet, i grund förgöras af Her-

ren vid hans tillkommelse, ja, att han då möter sin yttersta dom, ty han kastas i eldsjön, hvarur han aldrig sedan framträder. För det andra lära vi af Tessalonikerbrefvet, att denna Kristi tillkommelse är hans bokstafliga och synliga tillkommelse, efter hvilken de kristne längtade, och af Uppenbarelseboken, att den föregår det tusenåriga riket; ty nu bindes äfven satan, och sedan införes detta rike. "Men vi bedja eder, mina bröder, angående vår Herre Jesu Kristi tillkommelse och vårt församlande till honom, att I icke hastigt låten rubba eder från besinningen ....Ingen bedrage eder, ty dessförinnan måste affallet ske och syndens menniska, förderfvets son, varda uppenbar, som sätter sig emot och upphäfver sig öfver allt som kallas Gud eller heligt....hvilken Herren skall dräpa med sin muns anda och tillintetgöra genom uppenbarelsen af sin tillkommelse" (ur 2 Tess. 2). Jemför: "Och jag såg himmelen öppen, och se, en hvit häst och den som satt på honom heter Trofast och Sannfärdig, och han dömer och strider med rättfärdighet....och hans namn är Guds Ord.... Och jag såg vilddjuret och konungarna på jorden och deras härskaror församlade att strida med den som satt på hästen och med hans här. Och vilddjuret vardt gripet tillika med den falske profeten .... de blefvo båda lefvande kastade i eldsjön, som brinner med svafvel.... Och jag såg en ängel nedstiga från himmelen....och han grep draken, den gamle ormen, hvilken är djefvulen och satan, och band honom för tusen år....derefter skall han varda lös för en liten tid. Och jag såg troner, och de satte

sig på dem, och dem gafs domsrätt. Och jag såg de för Jesu vittnesbörds och Guds ords skull halshuggnas själar....och de blefvo lefvande och regerade med Kristus i tusen år" (ur Uppb. 19 och 20).

b) Med dessa tvenne skriftställens utsago i ämnet öfverensstämmer hela Skriften. Sålunda angifver profetians åskådning af historien såsom en tid af lidande och förtryck för Guds sanna barn, till dess Kristus kommer igen, att ett tusenårigt fridsrike under Kristi och hans folks regering, med jorden uppfyld af Herrens äras kunskap, icke kan föregå hans återkomst, utan måste följa den. Se allt igenom Uppenbarelseboken med sina många onda, mot Kristi rike fiendtliga och förföljande verldsmagter, ända till dess Kristus vid sin tillkommelse förgör den sista och största af dem. Se äfven sådana ställen som de följande: "Så varen nu tålige, mina bröder, intill Herrens tillkommelse.... Tagen, mina bröder, till föredöme i lidande och i tålamod profeterna, som hafva talat i Herrens namn" (Jak. 5: 7—10). "Men vet detta, att i de yttersta dagarna tillstunda svåra tider, ty menniskorna skola vara egenkära, giriga, stortaliga, högfärdiga, hädiska, mot föräldrar olydiga, otacksamma, ohcliga, kärlekslösa, trolösa, klandersjuka, omåttliga, omilda, hatande det goda, förrädiska, lättsinniga, uppblåsta, älskande vällust mer än Gud, hafvande Gudaktighetens sken, men förnekande dess kraft" (2 Tim. 3: 1—5). "När Menniskosonen kommer, månne han skall finna tron på jorden?" (Luk. 18: 8; eller 2 Tess. 1: 4—10; 2; Matt. 24: 25).

c) Apostlarna och de första kristna synas hafva så väntat och så talat om Kristi tillkommelse, att tanken på ett tusenårigt fridsrike på jorden före denna tillkommelse icke kunde hafva funnits hos dem. Förutom det föregående se det följande. "Derefter skola vi, som lefva och äro qvar, tillika med dem (de uppståndne kristne) bortryckas i skyar Herren till mötes i luften" (1 Tess. 4: 17). "Men om tiderna och stunderna, mina bröder, hafven I icke behof af att något skrifves till eder, ty I veten sjelfva väl, att Herrens dag kommer såsom en tjuf om natten.... Men I, mina bröder, ären icke i mörker, så att den dagen skall öfverfalla eder såsom en tjuf" (5: 1—4). "Att du håller budet obefläckadt, ostraffligt intill vår Herre Jesu Kristi uppenbarelse, hvilken den salige och ende herskaren, konungen öfver alla konungar och Herren öfver alla herrar, i sinom tid skall låta oss se" (1 Tim. 6: 14, 15). "Ty vårt samfund är i himmelen, hvarifrån vi ock vänta Frälsaren, Herren Jesus Kristus....Herren är nära" (Fil. 3: 20; 4: 5). "Huru I omvänden eder till Gud från afgudarna till att tjena den lefvande och sanne Guden och till att vänta hans Son från himmelen" (1 Tess. 1: 9, 10 jemte 1 Kor. 1: 7 m. fl.). Apostlarna och de första kristna bokstafligen höllo sig redo, som Herren hade bjudit dem, ifall han skulle komma i deras egen tid.

d) Israels frälsning i stort skall enligt profetian inträffa, när Gog störtas. Derefter skall Israel för alltid känna och tjena Herren. Denna profetia har ännu icke blifvit uppfyld. Den sammanfaller tydligen med antikrists störtande vid Kristi tillkommelse.

Men, enär en tid följer efter antikrists störtande, under hvilken Israel skall tjena Herren, måste denna tid vara de i Uppenbarelseboken nämnda tusen åren. "Och du menniskobarn profetera emot Gog och säg: så säger Herren, Herren: Si jag vill vända mig emot dig, Gog.... På Israels berg skall du falla, du och alla dina härar, och de folk som äro med dig; åt roffoglar af alla slag och åt markens djur skall jag gifva dig till spis....Och jag skall sända eld öfver Magog och öfver dem som på öarna bo trygge, och de skola förnimma att jag är Herren". Jemför med Uppb. 19: 11—21.*) "Och jag skall göra mitt heliga namn kunnigt ibland mitt folk Israel, och jag skall icke mer låta ohelga mitt heliga namn....Denne är den dagen, om hvilken jag har talat....Och jag skall ådagalägga min härlighet för hednafolken....Och Israels hus skall erfara, att jag är Herren, deras Gud, ifrån den dagen och allt framgent....Och jag skall icke mer fördölja mitt ansigte för dem, ty jag har utgjutit min Anda öfver Israels hus, säger Herren, Herren" (Hesek. 39. Jemför med Hesek. 36: 22—38; 37). Nya Testamentet säger oss äfven, att "förhärdelse har endels träffat Israel, till dess hedningarnas fullhet har ingått, och så skall hela Israel varda frälst" (Rom. 11: 25, 26). Hedningarnas fullhet kan ej hafva ingått, förr än den innevarande verldsålderns missionsrörelser äro fullbordade, och detta för oss igen upp till antikrists tid och Kristi tillkommelse. Derefter alltså varder Israel frälst. Häraf förstå vi

*) Gog och Magog äro namn på fiendtliga verldsmagter i strid mot Guds rike både före och efter det tusenåriga riket

ock Herrens ord till judarna i sitt kötts dagar: "Se, edert hus skall lemnas eder öde. Ty jag säger eder: härefter skolen I icke se mig, förr än I skolen säga: Välsignad vare han, som kommer i Herrens namn!" (Matt. 23: 39). Detta skola de säga, när de se honom vid hans andra tillkommelse, när Anden utgjutes öfver dem och de frälsas i massa (Sak. 12: 10—14; 13: 8, 9; 14: 8; Es. 27: 1—6; 59: 18—20; Os. 6: 1; Joel 3; Amos 9: 11—15).

e) Slutligen visar sig i Uppenbarelseboken profetian om Kristi tillkommelse och domen hafva en dubbel uppfyllelse, nemligen först och förberedande före det tusenåriga riket och sist och fullbordande efter detta rike. Först hafva vi Kristi tillkommelse till att döma och förgöra antikrist (Uppb. 19: 11—21); sedan se vi Kristus, efter det tusenåriga riket, sittande på den stora hvita tronen och utförande domen öfver alla andra ogudaktiga (Uppb. 20: 11—15).

2. Detta för oss till *uppståndelsen.* När Kristus kommer skola alla döda, som äro hans, uppstå. Det är, deras kroppar skola uppkomma ur jorden förhärligade, derefter för evigt förenade med deras själar eller andar. Det är visst icke nödvändigt till uppståndelsen, att hvarje partikel af den kropp, som såg förgängelsen, skall ingå i den förhärligade lekamen, likasom det icke är nödvändigt för den lefvande kroppen, att den alltid bibehåller samma partiklar. Tvärt om förflyktiga ju dessa beständigt genom stoffvexlingen. Allt vi kunna veta om uppståndelsekroppen är, att den skall komma af den kropp som dött, men i ett outsägligen förhärligadt tillstånd, som någon har

sagt: 'fin som ljusstrålen, snabb som tanken". "Ty såsom alla dö i Adam, så skola ock alla i Kristus göras lefvande; men hvar och en i sin ordning: Kristus såsom förstling, sedan de som tillhöra Kristus, vid hans tillkommelse. Derefter änden, då han öfverlemnar riket åt Gud och Fadren.... såsom den ytterste fienden varder döden tillintetgjord.... Men någon torde säga: huru uppstå de döda, och med hurudan kropp komma de? Du dåre, hvad du sjelf sår, det får icke lif, utan att det dör.... Så är det ock med de dödas uppståndelse. Det varder sådt i förgänglighet, det uppstår i oförgänglighet. Det varder sådt i vanära, det uppstår i härlighet. Det varder sådt i svaghet, det uppstår i kraft. Det varder sådt en naturlig kropp, det uppstår en andelig kropp" (1 Kor. 15: 22—44). När uppståndelsen eger rum, då skall det ord fullbordas, som är skrifvet: "Döden är uppslukad i seger. Du död hvar är din udd; du dödsrike hvar är din seger?" (15: 54, 55). Då skall den frälsta menniskan till hela sin natur såsom menniska vara fullkomnad och fullkomligt lämpad för himmelsk och evig verksamhet.

Som vi se, nämnes i ofvanstående skrift endast de frälstas uppståndelse. De skola uppstå vid Kristi tillkommelse förhärligade, detta är den första uppståndelsen (Uppb. 20: 5), och på samma gång skola alla troende, som lefva, förvandlas i ett ögonblick och uppryckas med de uppståndne Herren till mötes i luften (1 Kor. 15: 51, 52; 1 Tess. 4: 14—18). Men de ogudaktigas uppståndelse måste höra till tiden när Herren, efter de tusen åren, skall döma dem inför

den stora hvita tronen. Då är "änden", när han öfverlemnar riket åt Gud, och när den siste fienden, döden, är tillintetgjord. Somliga äro alltså i döden ända till dess, ej uppståndne; ty före dess är döden ej tillintetgjord. Att de ogudaktiga också skola uppstå synes emellertid af följande skrift. "Många af dem som sofva under jordens stoft skola uppvakna, somlige till evigt lif, och somlige till evig försmädelse och blygd" (Dan. 12: 2). "Ty en stund kommer, då alla, som äro i grifterna, skola höra hans röst. Och de skola gå derutur, de som hafva gjort det goda, till lifvets uppståndelse, och de som hafva gjort det onda, till domens uppståndelse" (Joh. 5: 28, 29). Tydligen skola då de ondas kroppar vara lämpade för deras olyckliga tillstånd. Men att de rättfärdigas uppståndelse föregår de ogudaktigas tycks äfven antydas af Herren, när han talar om en uppståndelse, i hvilken icke alla få del, utan endast de som hafva befunnits värdiga (Luk. 20: 35), samt af Paulus, när han säger sig räkna allt såsom afskräde, att han, "om möjligt, måtte hinna fram till uppståndelsen från de döda" (Fil. 3: 8—11). Det torde icke vara alldeles utan mening att grundtexten här har ett uttryck som bokstafligen kunde öfversättas: "till utuppståndelsen, ut från de döda (*eis tän exanastasin tän ek nekron*). Ja t. o. m. hos Daniel (12: 2) tycks en sådan tanke ligga i orden och i Nya Test. nämnes en bättre, de rättfärdigas uppståndelse (Ebr. 11: 35; Luk. 14: 14). Dertill kommer uttrycket i Uppb. 20:5: "Men de andra döda blefvo icke lefvande, förr än de tusen åren hade blifvit fulländade". Tydligen, uppståndelsen också

kommer i tvenne omgångar, först af de rättfärdiga, vid Kristi tillkommelse; sedan af de andra döda, efter det tusenåriga riket.

3. *Det tusenåriga riket.* Före Kristi tillkommelse skall, som vi hafva sett, evangelium predikas för alla folk och hedningarnas fullhet insamlas. Vi lefva i en tid, när evangelii utbredning bland folken försiggår med stor kraft, kanhända just i den tid som antydes genom ängelen, som utgår med "ett evigt evangelium" till alla "folkslag och stammar och tungomål" (Uppb. 14: 6), hvilken just föregår antikrists tid och Kristi tillkommelse. På samma gång utvecklas och sprider sig otrons och laglöshetens gift, beredande väg för den store antikrist, hvilken skall uppträda med stor magt från satan sjelf och leda menniskomassor till öppen strid mot Kristi rike (2 Tess. 2: 3, 4, 9, 10; Uppb. 13: 2; 19: 19). Äfven inom kristenheten skall ett stort affall ske (2 Tess. 2: 3), med afvikelse från den gamla sunda tron (Luk. 18: 8), och verldsligheten skall förmera sig (Uppb. 3: 14—18). Månne vi ej få bevittna äfven detta i vår tid? Dock skola äfven trogna och sanna kristna finnas och fortgå med sin verksamhet och sitt vittnesbörd till jordens ändar (Uppb. 3: 10, 11; 14: 12). Sådan är den närvarande verldsålderns anda enligt det profetiska ordet. Derföre, om än en del gammaltestamentliga profetior skönt måla kristendomen i dess väsen och kraft, så är det dock säkert, att icke alla de profetior, hvilka i så glödande färger beskrifva framtiden, syfta på innevarande verldsålder. Tvärt om innehålla de tydliga hänsyftningar på ett tillstånd, som ej kan

uppnås nu, och på en tid, som ligger bortom Kristi andra tillkommelse. (Man jemföre Es. 12; 35; 60; 65; Hesek. 40—48; Sakar. 14; Joel 3: 16—21).

Vid Herrens tillkommelse tagas hans heliga upp till honom. Derefter drabbas antikrist af domen, och med honom förgöras många. Äfven judarna, hvilka hafva i stor skala återvändt till sitt land (Hesek. 36; 37; Amos 9: 15; Zef. 3: 20; Sak. 8: 7, 8), skola lida i den domens tid. Men en qvarlefva af både judar och hedningar skola sparas, och de skola blifva omvända till Herren genom hans Andes kraft (Jer. 30: 4—9; Sak. 13: 8, 9; 14: 2, 16). Genom dem skall sedan jorden fyllas med Herrens äras kunskap, såsom vattnet täcker hafvet (Es. 11: 9; 27: 6). På denna tid syftar då uttrycket i Uppb. 20: "Och jag såg troner, och de satte sig på dem"....och de "regerade med Kristus i tusen år" (v. 4). Dessa, som satte sig på troner, skola väl blifva de uppståndne heliga i allmänhet, bland hvilka särskildt martyrerna sedan nämnas. De regera med Kristus öfver jorden, men troligen från himmelen; ty dit synes Kristus komma att åter uppfara, om han än under de tusen åren ofta, likasom efter uppståndelsen, uppenbarar sig för sitt folk på jorden (Ps. 47; Joh. 14: 2, 3). Dessa tusen år må på grund af Uppenbarelsebokens symboliska språk vara en mycket lång tidsperiod. Efter denna period nedstiger Jesus igen från himmelen. Jorden, som vid Kristi andra tillkommelse genomgått stora omstörtningar (Es. 24: 18—22; Matt. 24: 29, 30; Uppb. 6: 12—17; 11: 13; 16: 18—21; Hesek. 38: 18—23; Es. 13: 13) förgöres nu helt och hållet och

försvinner: "För hvilkens ansigte jorden och himmelen flydde och intet rum blef funnet för dem (Uppb. 20: 11).

Det slutliga tillståndet. När Kristus för sista gången kommer, kastas djefvulen, som vid det tusenåriga rikets slut anstiftat och i egen person ledt ett sista anlopp emot Kristi rike, i eldsjön, der vilddjuret och den falske profeten varit under de tusen åren. Alla ogudaktiga dömas nu äfven och kastas i eldsjön. Den nya jorden och de nya himlarna framträda och blifva de frälstas eviga hem (Upp. 20: 11—15; 21; 22). *)

Förskräckligt måste det tillstånd vara, i hvilket den ogudaktige skall befinna sig efter domen. Förskräckliga bilder beskrifva det. Hvilken mask, som aldrig dör, i det anklagande samvetet! Hvilken evig eld i den sjelfefördömande samvetsförebråelsen och i känslan af Guds rättvisa, oåterkalleliga dom! Och hvem kan säga, hvad som kommer dertill i detta förderf? Är det icke öfver allt vigtigt att undfly det genast, förr än det är för sent, att undfly det till hvad pris som helst. Den som är färdig att göra det, finner fri förlåtelse och evigt lif i Jesus, Guds Son.

Å andra sidan, hvilken outsäglig härlighet väntar icke Guds förlossade folk! De härliga bilderna i Uppenbarelseboken äro dock allt för otillräckliga att beskrifva det himmelska Jerusalem. Saliga tillstånd att vara utan synd, att vara helig som Guds Son är helig! Saliga förrättning att kunna tjena Gud

*) Se fullständigare utveckling af dessa ämnen i "Epiphaneia", A study in Prophecy af J. A. Edgren. Se äfven bibelverk af Lange, Olshausen, Meyer, Alford, Jaimeson m. fl.

"dag och natt" utan svaghet, att vara inbegripen i den friskaste, dyrbaraste verksamhet för evigt i den högre himmelska verlden! Saliga sällskap med Gud och goda änglar och uppståndne, förhärligade vänner och helgon från jorden, hvilka "hafva tvagit sina kläder och gjort dem hvita i Lammets blod"! Att ega allt detta, att förvisso ega Gud och himmel och salighet, är det icke värdt all försakelse härnere? Är det icke värdt att sökas till hvad pris som helst? Lofvad vare Gud, som gifver oss allt detta i och med och genom sin Son! Amen.